

Kapittel 4

Rødbøl 19, 20 og 21 – hus og boplasspor fra romertid, jernvinne fra middelalder og graver fra eldre jernalder

Lars Erik Gjerpe og Christian Rødsrud

Sammendrag og innledning

På Rødbøl, gnr. 2040 bnr. 2, Larvik kommune, ble det i periodene 3. mai–26. august 2005 (Rødsrud 2006) og 9.–10. og 14.–16. august 2006 (Bukkemoen 2007b) undersøkt 4200 m². Lokaliteten er tidligere omtalt som Lok. 19 (ID 112764), 20 (ID 90797) og 21 (ID 112765).

Det ble funnet spor etter seks bygninger fra romertid og folkevandringstid, et jernvinneanlegg fra middelalder, fem røyser fra romertid, en overpløyd gravhaug fra vikingtid med fotgrøft og enkelte funn, til sammen 631 strukturer, deriblant 423 stolpehull, 53 kokegroper, 15 ildsteder, et ”tråkk” og 30 nedgravninger med ukjent funksjon (se figur 4.3 for oversikt). Det ble funnet gjenstander fra steinalder, jernalder og middelalder og dokumentert fem jordprofiler gjennom dyrkningslag. Lokaliteten lå hovedsakelig i skog og delvis i åker. Undergrunnen besto hovedsakelig av sand og silt.

Det ble utført 88,5 ukeverk i 2005 og 2 ukeverk i 2006. I utgangspunktet var det kun forventet å finne et mindre antall kokegroper, men lokaliteten viste seg å ha et langt større potensial, og det ble derfor lagt ned langt større ressurser enn forutsatt.

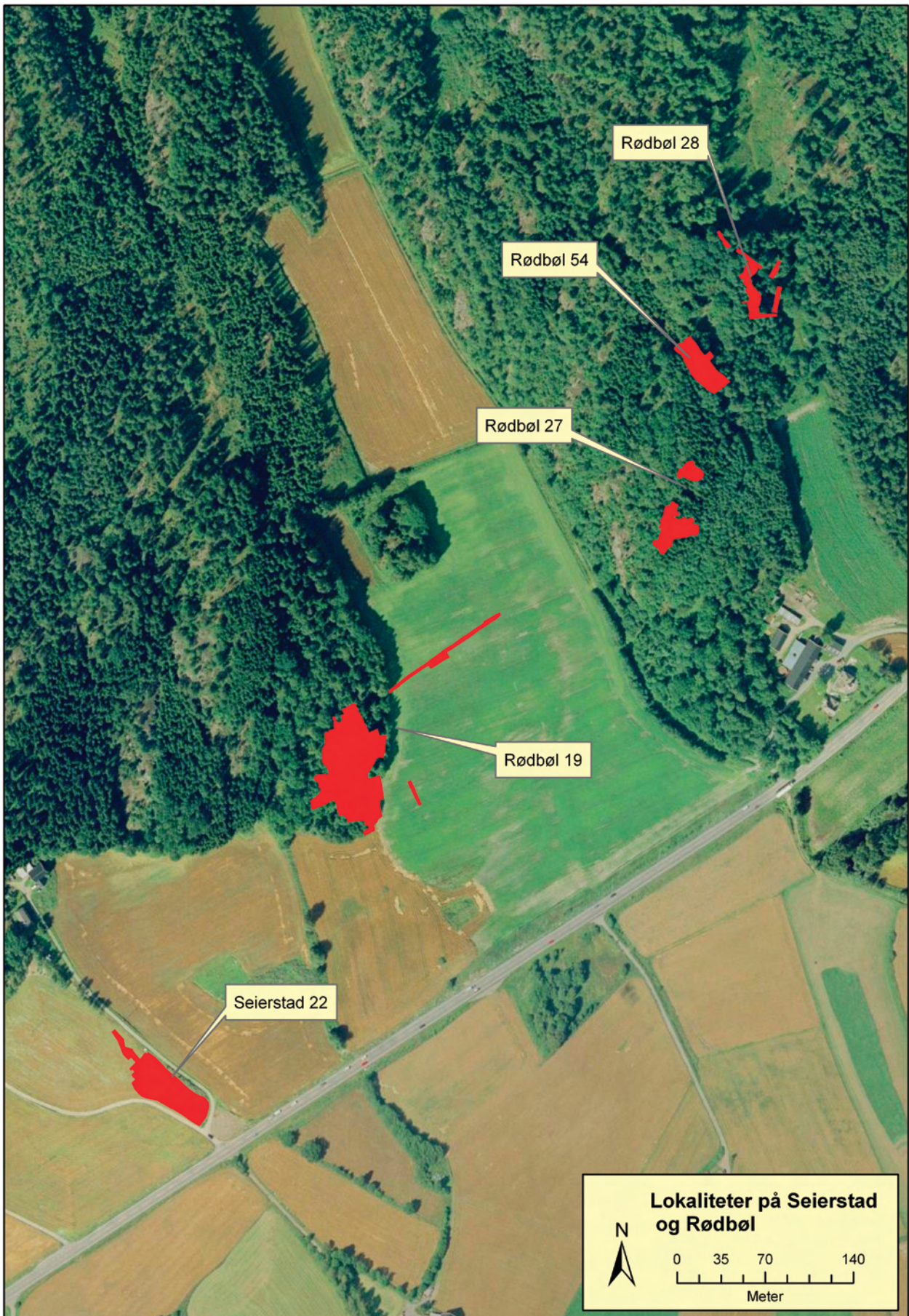
Funn fra lokaliteten har fått C-nummer C55078–C55091 og C55539.

Lokaliteten er registrert i to omganger. Ved Vestfold fylkeskommunes registreringer ble det funnet slagg i prøvestikk (Wooley 1999). Ved Kulturhistorisk Museums registreringer ble det også funnet slagg. I tillegg ble det gjennom sjaktning påvist boplasspor i form av kokegroper, ildsteder, kullflekker og en rydningsrøys (Rødsrud 2003). Tidligere var det registrert en mulig gravhaug (ID 90797, Lok. 20) på stedet, men denne viste seg å være en naturdannelse.

Beliggenhet og topografi

Lokaliteten lå på en sørvendt, svakt hellende flate i skog mellom 47 og 51 meter over havet og omlag 200 meter øst for tunet på Seierstad Østre, 2037/10, 150 meter nord for dagens E18 og 320 meter vest-nordvest for driftsbygningen på Rødbøl, 2040/2 (se figur 4.1 og 4.2). Utgravingsområdet lå delvis i skog og delvis i dyrket mark. Undergrunnen besto av et belte med sand i den nordvestre tredjedelen av feltet, ellers av silt og leire. Over store deler av lokaliteten var det spredt store steiner, med største mål over en meter. To av husene ble funnet på leire, to på silt og to delvis i sand og delvis i silt/leire. Undergrunnens beskaffenhet ser ikke ut til å ha hatt noen betydning for plasseringen av husene. Kokegroperne ble funnet på sand og silt og lå spredt rundt på hele lokaliteten, hovedsakelig i og omkring husene. Under feltarbeidet blåste det alltid mot nord eller nordøst, omtrent i de undersøkte husenes lengderetning. Vindretningen kan være et resultat av både lokal topografi og den lokale skogen, slik at det er usikkert om vindretningen har hatt noen innvirkning på orienteringen av husene.

Mot sør og sørøst faller landskapet ned i en svak dalbunn, for så å reise seg mot høydedraget ved Rødbøl 2039/2 og 2040/5. Mot nord og nordvest ligger noen bergknauser som avgrensner lokaliteten, men lenger inn i skogsområdet finnes ytterligere flater som kan ha vært bosatt eller brukt i forbindelse med bosetningen. 200 meter mot øst renner en bekk som i dag er lagt i rør. Øst for denne bekken stiger landskapet steilt opp i et berg ca. 70 meter over havet. På dette berget ligger lokalitetene Rødbøl 27, 28 og 54 (Rønne kapittel 6 bind 2, Samdal og Pettersson kapittel 7 bind 2 og Mansrud kapittel 14 bind 2). I vest, ved Seierstad 2037/7, 8 og 9, på bakketoppen før landskapet faller ned i en dalbunn, ligger et overpløyd gravfelt (ID 89588) og Seierstad 22 (Rønne kapittel 12 dette bind). En kjerrevei fra tunet på Seierstad,

Figur 4.1: Oversikt over lokaliteter på Seierstad og Rødbøl. Ortofoto: Statens vegvesen. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 4.1: Overview of the archaeological sites at Seierstad and Rødbøl. Ortofoto: Directorate of Public Roads, Southern Region. Illustration: Magne Samdal.

Figur 4.2: Øverst: Oversiktsbilder over Rødbøl, lokalitetene avmerket med nummer. Foto tatt mot nord. Nederst Detaljfoto av Rødbøl 19 tatt mot vest. Flyfoto: Tom Heibreen.

Figure 4.2: Above: Overview of Rødbøl and the archaeological sites (photo facing north). Below: Rødbøl 19 (photo facing west). Aerial photographs: Tom Heibreen, Museum of Cultural History.

2037/7, 8 og 9, passerer noen titalls meter nord for lokaliteten.

Det var videre registrert en usikker overpløyd gravhaug (ID 90797) ca. 75 meter øst for utgravingsområdet. Denne ble undersøkt som en egen enhet, Lokalitet 20, men ble avskrevet da det viste seg å være en naturlig leirkul i åkeren.

Det skogkledde området var tidligere pløyd, trolig med hest, fra middelalder og frem til begynnelsen av forrige århundre. Deretter ble dyrkingen gitt opp, kanskje fordi ny jordbruksteknologi gjorde området med store mengder stein lite lønnsomt å dyrke. Et markert åkerhakk med en nivåforskjell på minst 0,5 meter skilte den dyrkede marka fra skogen, og vitnet således om pløyingsens effekt på fornminnene i området. Den store nivåforskjellen skyldes sannsynligvis at åkerhakk ligger på tvers av hellingen, og nedpløyningen var ikke så dyp, selv om den har påvirket bevaringsforholdene negativt. Husrestene som lå i den dyrkede marka var derfor naturlig nok langt dårligere bevart enn de som lå i skogen. På grunn av intensiv pløyning i den dyrkede marka var nedgravningene til veggstolpene overhodet ikke bevart, mens stolpehullene etter takbærende stolper stort sett var 0,05–0,1 meter dype. I skogsområdet var det 0,25–0,3 meter matjord, men likevel var stolpehullene opptil 0,45 meter dype, og både veggrille og stolpehull fra veggene var sporadisk bevart. Massene som ble pløyd bort her kan ha blitt avsatt lenger ned i skråningen og bidratt til å beskytte dyrkningssporene som ble funnet der.

Undersøkelsen

Metode

Området ble undersøkt ved hjelp av sjaktning med gravemaskin med flatt skjær, påfulgt av manuell krafising av to arkeologer. Utgravingen ble foretatt i skog som tidligere hadde vært dyrket mark og i dyrket mark. Skogsbunnen gjør sjaktningen komplisert, fordi maskinføreren må være forsiktig med å rive opp røtter og stubber som gjerne ligger over og skjuler stolpehull, kokegroper og andre strukturer. Postdeposisjonelle forstyrrelser som råtne røtter, rotbranner, dyreganger, tidligere pløyning og utvasking vanskeliggjorde forholdene ved utgravingen. Feltet ble renset for hånd flere ganger for å rydde opp i forstyrrelsene. I tillegg til flateavdekkingen ble det gravd to dype sjakter i åkeren for å dokumentere gamle dyrkningslag.

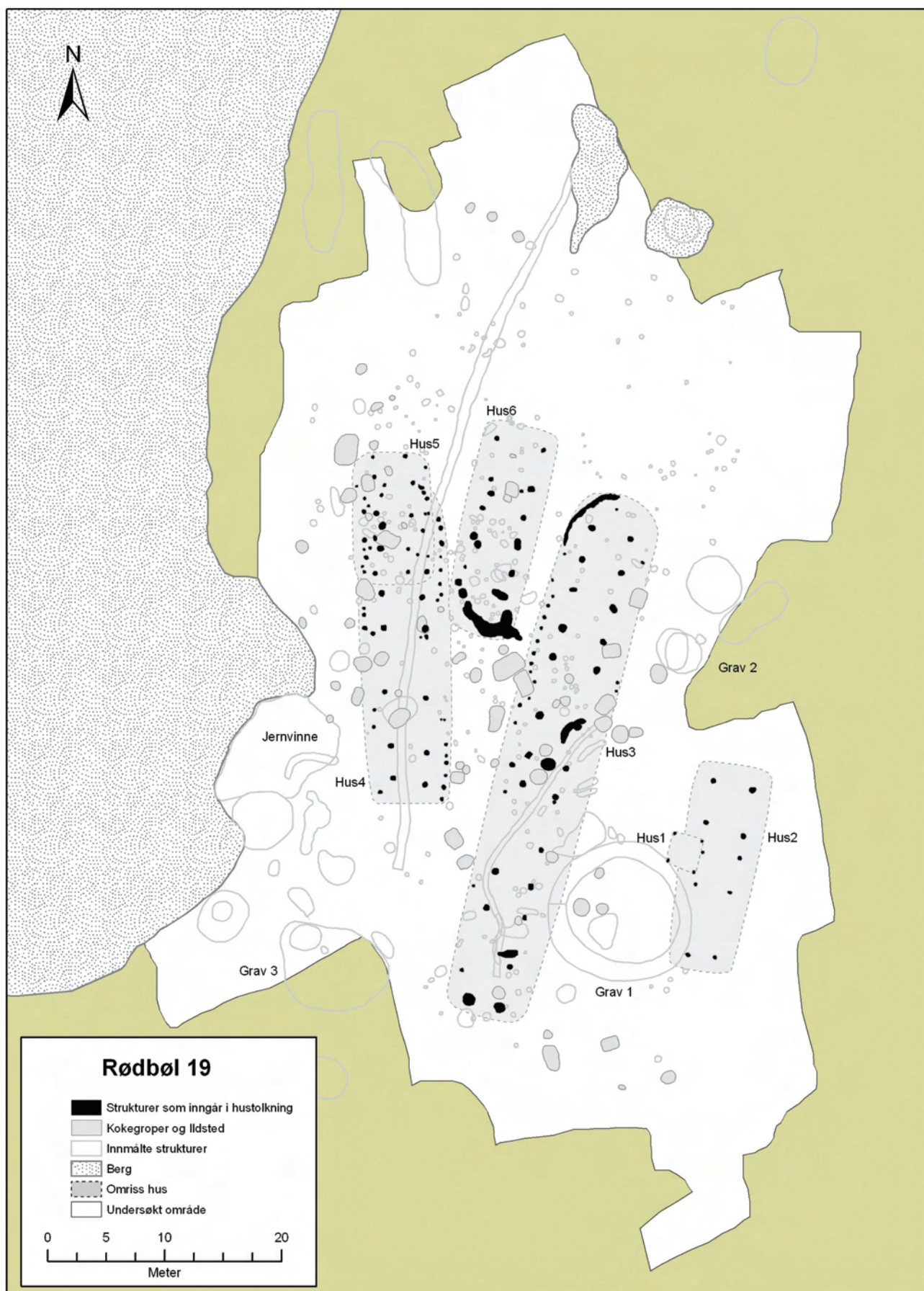
Etter avdekking fulgte en videre finrensing og utgraving av de gjeldende strukturerne. Finrensingen var nødvendig fordi ikke alle strukturerne ble tydelige i

samme nivå – noen kom til syne dypere enn andre selv i samme område. Dagens skogsbunn hadde bidratt til dannelse av de stratigrafiske lagene. Det øvre laget på ca. 0,15–0,2 meter var mellombrunt, før man kom ned på et lysere brunt lag som kunne se ut som undergrunn. Dette laget inneholdt ingen strukturer, og ble tolket som den nederste, utvaskede delen av det gamle dyrkningslaget. Den nedre delen av matjordslaget varierte mellom 0,1–0,2 meter i dybde og ble fjernet med maskin før undergrunnen med forhistoriske nedgravninger fremkom. Overgangen til undergrunn var spesielt vanskelig å se i siltige områder, mens den var tydeligere i sand. Alle sjaktene og profilene ble innmålt. Området og sjaktene ble i tillegg fotodokumentert.

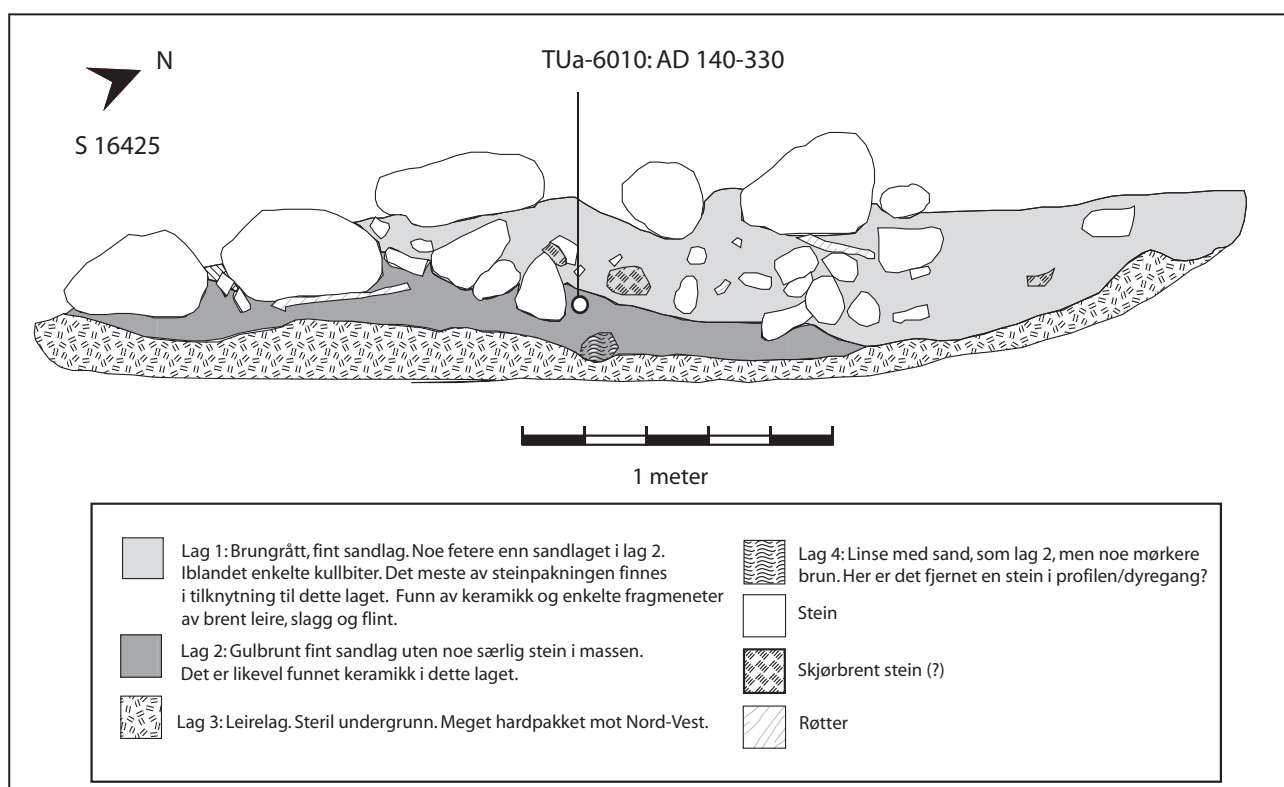
Alle strukturer som med sikkerhet kunne knyttes til huskonstruksjoner, ble fotografert, innmålt og snittet. De fleste strukturer som ble snittet, og ikke avskrevet, ble i tillegg tegnet både i plan og profil. Et unntak var strukturerne i hus VI, hvis grunnplan på grunn av tidspress kun er dokumentert ved innmålinger og fotografier. Av de resterende strukturerne ble et utvalg av kokegroper, ildsteder og nedgravninger undersøkt. I tillegg til totalgraving og snitting, ble det tatt en rekke makrofossil- og trekullprøver i utvalgte strukturer, samt mikromorfologi- og pollenserier i dyrkningsprofilene og enkeltprøver fra noen av strukturerne.

De fem jordprofilene som ble dokumentert på lokaliteten, ble alle gravd med maskin, og deretter renset for hånd, tegnet og fotografert. Alle strukturer ble snittet med spade, og massene fra de fleste ble vannsåldet. Dette var tidsbesparende i forhold til å fingrave med graveskje. En rekke mindre fragmenter av både leirkar og bein ble funnet i såldet, og trolig medførte ikke metoden tap av gjenstander i noen særlig grad.

Mot slutten av sesongen ble en rekke strukturer snittet med gravemaskin. Dette ble gjort fordi det var tidsbesparende, og fordi et utvalg av strukturer på det tidspunktet var fulldokumentert gjennom konvensjonell utgravingsmetode. Det ble besluttet å grave resterende strukturer av samme type (for eksempel kokegroper) med en raskere metode, slik at prøver kunne tas ut. På slutten av sesongen var de viktigste strukturerne ferdiggravd, slik at maskinsnittingen fungerte som en effektiv måte for å dokumentere nedgravninger med ukjent funksjon. Metoden ble også brukt for å avskrive steinopptrekk og eventuelle moderne nedgravninger. Strukturerne som ble snittet med maskin ble fotografert i plan og profil, og et ut-

Figur 4.3: Plantegning over strukturer og husområder på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 4.3: Plan of features and building plots at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

Figur 4.4: Profil gjennom røysa Grav 2/C55086. Rentegning: Hilde Sofie Frydenberg/Magne Samdal.

Figure 4.4: Section through the cairn Grave 2 (C55086). Redrawing: Hilde Sofie Frydenberg/Magne Samdal.

valg ble tegnet i profil. Det ble tatt makrofossil-/kullprøver av alle strukturene som ikke ble avskrevet.

Brent leire ble i hovedsak ikke samlet inn dersom det ikke hadde spesielle kvaliteter (for eksempel flettverksavtrykk) som gjorde at funksjon kunne bestemmes nærmere. Flint og brent leire som ble observert i strukturer ble notert på strukturskjemaene, men ikke samlet inn dersom de ikke hadde diagnostiske kvaliteter.

Grav 1 (C55085) – ubrent grav fra vikingtid?

Det ble funnet rester etter en antatt ubrent grav (S16399) fra vikingtid sørøst på feltet (se figur 4.3). Selve gravhaugen var bortpløyd, men ved avdekking ble det funnet en fotgrøft (S16354) med indre diameter ca. 9 meter. Innenfor fotgrøfta ble det funnet nagler, spiker og et låsbeslag som kan stamme fra et skrin. Spiker og nagler kan eventuelt stamme fra en eventuell kiste til den avdøde. Gjenstandene fra selve grava lå spredt omkring i matjordlaget som følge av pløyingen i området. Noen keramikkskår ble funnet både innenfor og i fotgrøfta. Keramikken er sannsynligvis avfall fra tidligere boplassaktivitet i området. I fotgrøfta ble det funnet en samling med fire bryner. Hvordan disse er havnet i grøfta er uvisst, men fire bryner funnet sammen tyder på at det ikke er boplassmateriale som mer eller mindre tilfeldig er havnet i grøfta. Sannsynligvis stammer brynene fra

grava, eller de kan være deponert i fotgrøfta for eksempel i forbindelse med gravritualet.

Restene av gravhaugen ble ikke oppdaget før den nordre delen av fotgrøfta fremkom. Deretter ble hele grøfta avdekket med maskin slik at haugen ble avgrenset. Området med funn ble gravd delvis med krafse, men hovedsakelig med graveskje etter at det ble oppdaget at det dreide seg om en gravhaug. Topplaget var da allerede fjernet med maskin, slik at eventuelle funn kan ha gått tapt.

Ingen av gjenstandene kan dateres sikkert, men låsbeslaget har likhetstrekk med låsbeslaget Arbman (1940) tafel 269:1, og er sannsynligvis fra vikingtid. Dette beslaget fra Birka ble funnet i grav 980, sammen med ovale spenner av Jan Petersens (1928) type 51B1 (Arbman 1943:522, Jansson 1984:47). Disse spennene dateres til 850–950 av både Petersen (1928:67) og Ingmar Jansson (1985:181).

En nøkkel fra vikingtid (C6512) fra et ukjent sted på gården Rødbøl er tidligere levert inn som gave. Det er i dag ikke mulig å avgjøre hvor på gården nøkkelen er funnet, men det er mulig at nøkkelen stammer fra den gravhaugen som nå ble undersøkt.

Grav 2 (C55086) – gravrøys med spredte brente bein eller rydningsrøys fra 300-tallet?

Grav 2 lå omtrent midt på den østre langsiden av feltet. Dette var en tydelig avgrenset rund røys (S16425) der mesteparten av steinene hadde diameter mellom 0,1 og 0,5 meter (se figur 4.3, 4.4 og 4.24). Røysa var tilnærmet rund med diameter på 4 meter, men den ene, store jordfaste steinen (1,5 meter i diameter) i søndre del utgjør en så markant del at det kanskje er mer relevant å snakke om en halvsirkelformet eller rektangulær røys lagt inntil en større stein. Store stein lå på toppen, og mindre ned i bunnen av røysa. Det var tett pakket stein i midten i retning vest-nordvest, øst-sørøst. Helt inntil røysa lå en liten steinpakning S16498 med steiner med diameter på 0,1 meter eller mindre. Det kan diskuteres hvorvidt funnene under S16498 bør relateres til den lille steinpakningen alene, eller om de like gjerne kan relateres til hovedanlegget S16425. Her er de to strukturene tolket som ett anlegg. Røysa lå i et område med andre funn fra romertid og overlappet ikke en kokegrop like vest for røysa. Enkelte av steinene i røysa var skjørbrente.

161 keramikkskår, noen med negledekor (figur 4.23), og to brente bein ble funnet til dels dypt i røysa og ned i jordmassene, i midten og noe mot øst-nordøst. Det ble funnet tre øksenakker av bergart (C55091/8–10), to i anlegget S16425 og en like inntil i en mindre steinpakning (S16498). Det var ikke mulig å avgjøre om øksene var intensjonelt deponerte eller tilfeldig nedlagte med resten av steinen. Under den lille steinpakningen ble det også funnet en del av et bryne og observert flintavfall og noe slag som ikke ble samlet inn.

På grunn av funnene under røysa, og fordi røysa var klart avgrenset og definert, ble den tolket som en gravrøys. Det ble funnet kun 1 g brente bein (ikke bestembare), og det kan være at et ubrent lik har ligget under røysa. Likevel kan det ikke utelukkes at det er snakk om en rydningsrøys som dekker over og forseglar et boplassområde og at funnene heller kan relateres til aktiviteter i forbindelse med denne boplassen. Likheten med Grav 3, der det ble funnet 26 g brente bein av menneske, gjør det rimelig å tolke også denne strukturen som ei grav.

Brente bein fra S16425 ble datert til 1785±30 BP, cal AD 170–330, TUA-6832 og en trekullprøve av bjørk til 1785±35 BP, cal AD 140–330, TUA-6010. De to sammenfallende dateringene og leirkar med negledekor, som av Bøe (1931:158–159) dateres til 300–550 e.Kr., tyder på at røysa ble anlagt på 300-tallet.

Grav 3 (C55087) – Gravrøys fra folkevandrings tid

Dette var en uregelmessig, tilnærmet rund røys (S16536) med største mål ca. 9 meter, med stein fra 0,1 til 1 meter i diameter (se figur 4.3 og 4.24). Røysa lå i den sørvestre utkanten av lokaliteten. Det ble funnet to konsentrasjoner av brente bein og keramik. Funn av 26 g brente bein fra menneske, muligens en kvinne på 50–60 år (Holck 2007a), tyder på at det er ei grav. På grunn av tidspress og usikkerhet i feltsituasjonen omkring hvorvidt det var ei rydningsrøys, ble kun brynet innmålt, resten ble kun referert til struktur. Alle gjenstandene ble funnet i den nordre delen av røysa. Grava kan karakteriseres som ”spredde brente bein”, noe som oftest opptrer i steinpakninger (Kaliff 1992:43).

Brente bein av menneske er datert til 1535±35 BP, cal AD 430–580, TUA-6831, og det daterer sannsynligvis røysa.

Røyser fra nyere tid

S16423, S16424 og S16429 så i utgangspunktet ut til å ha likhetstrekk med Grav 3, men nærmere undersøkelse viste at det dreide seg om rydningsrøys fra nyere tid, selv om det i S16423 ble funnet et mulig nakkefragment av bergartsøks, en flekke og tre fragmenter av flint og i S16429 to fragmenter av flint.

Hus 1 (C55078) – fire stolperskonstruksjon fra siste del av romertid

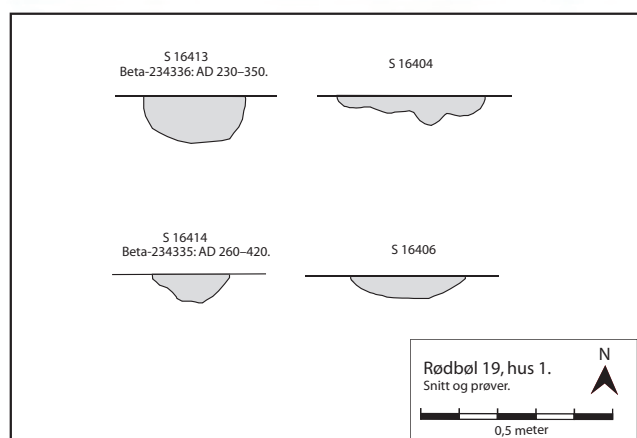
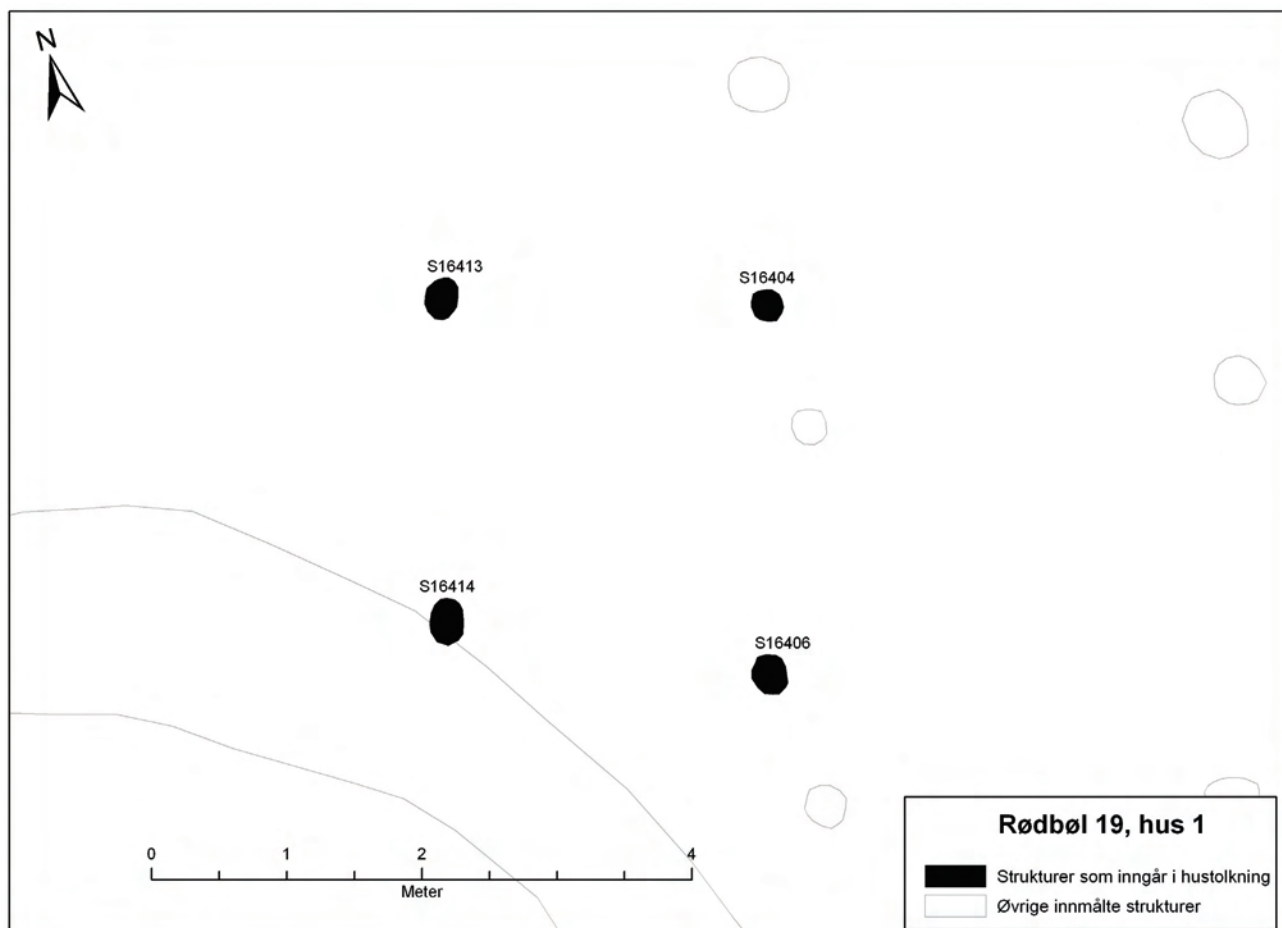
Innledning

Hus 1 var en kvadratisk fire stolperskonstruksjon beliggende på svakt hellende leirgrunn sørvest på feltet (se figur 4.3 og 4.5). Huset lå på den delen av feltet som ved utgravingen var dyrket mark, og var forstyrret av moderne pløying. Konstruksjonen målte ca. 2,5 x 2,5 meter.

Hustomta besto kun av de fire stolpene, uten ildsteder eller eventuelle inngangsstolper. Hustypen tolkes gjerne som lagerbygning (se også Gjerpe og Østmo kapittel 3, dette bind). Det ble tatt makrofossilprøver av alle stolpene. Stolpene var plassert helt inntil de takbærende stolpene i Hus 2. De to husene kan ikke ha vært samtidige, men det er ikke stratigrafisk kontakt mellom de to husene som kan vise hvilket som er eldst.

Stolpehull

Alle fire stolpehull lå i silt og var en anelse mørkere enn selve undergrunnen. Stolpehullene var runde. Dybden varierte mellom 0,07 og 0,16 meter, og var

Figur 4.5: Plan og snitt over Hus 1 på Rødbøl 19.
Illustrasjoner: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
Figure 4.5: Plan and half-sections of features belonging to Building 1 at Rødbøl 19. Illustrations: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

0,11 meter i gjennomsnitt. Avstandene mellom stolpene varierte mellom 2,4 og 2,7 meter. De to stolpene nærmest skogen var dypest, henholdsvis 0,16 og 0,12 meter, mens de andre begge var 0,07 meter dype. Det var verken stolpeavtrykk eller skoningsstein i stolpehullene. Tre av stolpene inneholdt brent leire.

Andre elementer, prøver og funn

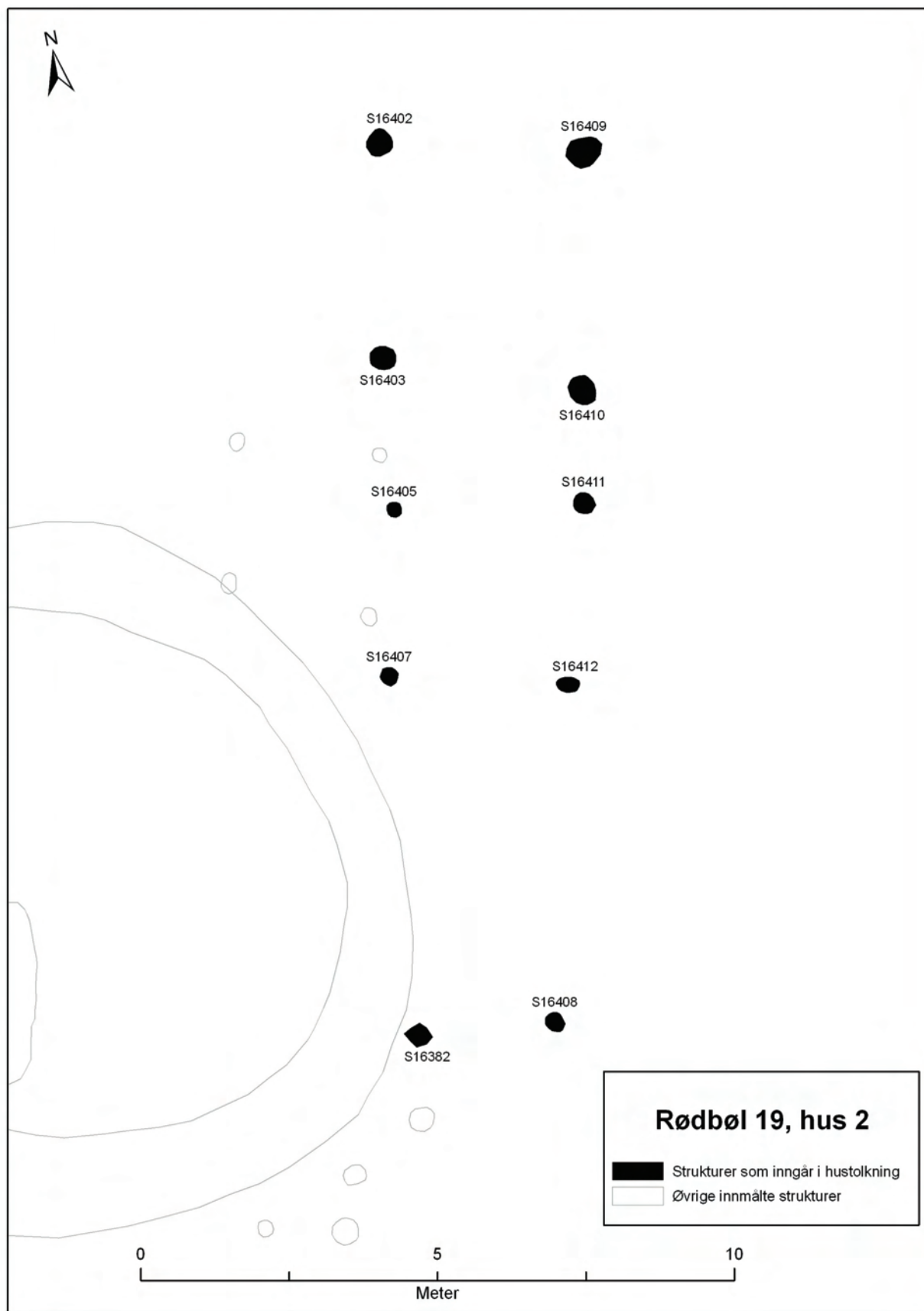
Det ble ikke funnet spor etter andre elementer som kunne tilhøre konstruksjonen. Ett fragment av flint (C55078/1) ble funnet i stolpehull S16413.

Datering

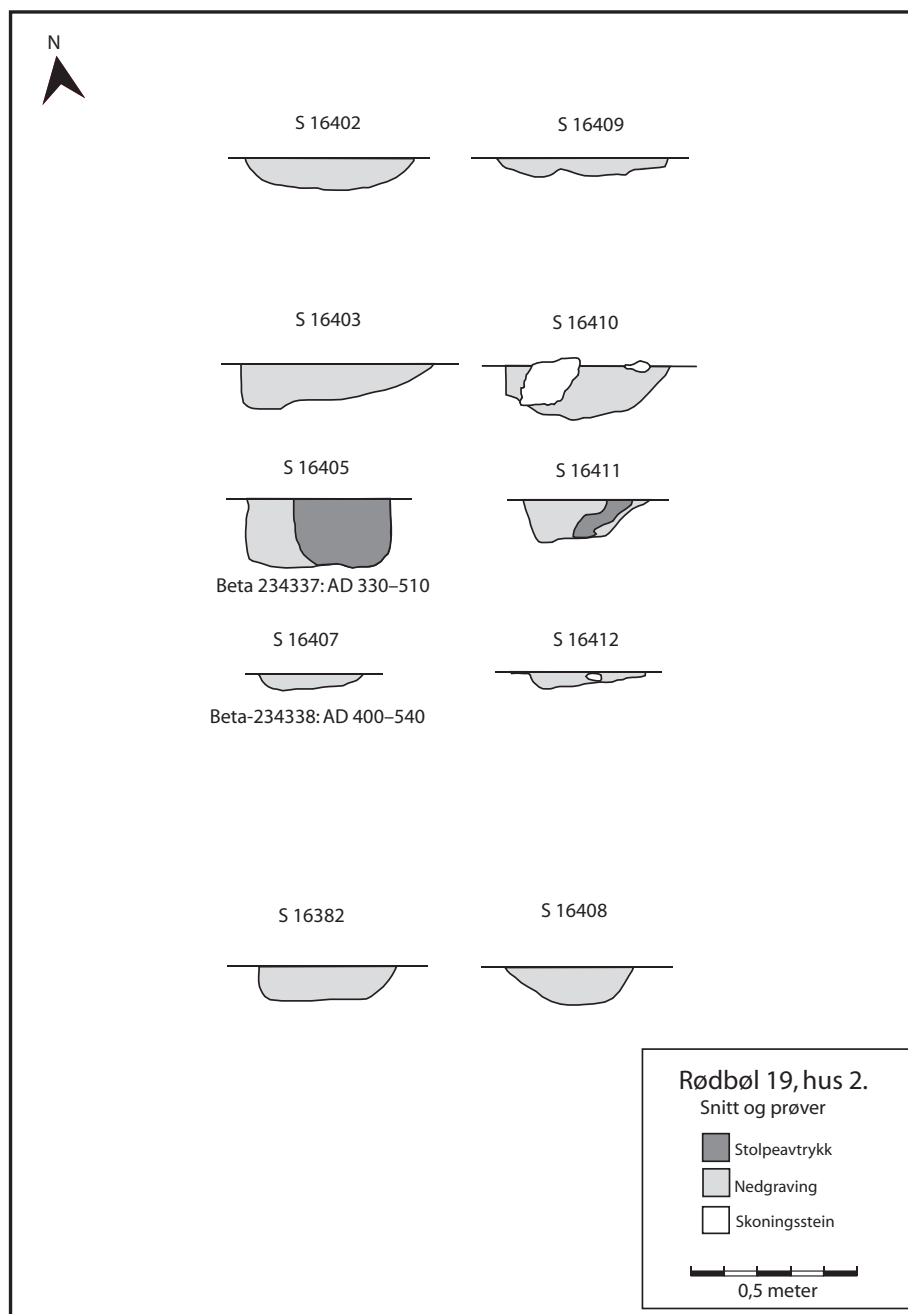
Det foreligger to radiologiske dateringer fra konstruksjonen, begge fra siste del av romertid. Trekull av hassel fra S16413 er datert til 1750 ± 40 , cal AD 230–350, Beta-234336, og bjørk fra S16414 er datert til 1680 ± 40 BP, cal AD 260–420, Beta-234335.

Firestolperskonstruksjoner er vanlige i første del av bronsealder frem til folkevandringstid (Zimmermann 1991, 1992, Løken 1998:114, Ethelberg 2003), og kan vanskelig dateres nærmere på typologisk grunnlag (se også kapittel 3, dette bind).

Trekull fra stolpehull som ikke sikkert kan sies å stamme fra brente stolper, er normalt ikke særlig egnet til å datere konstruksjoner, men i dette tilfellet er det ikke noe annet materiale å datere. Selv om firestolperskonstruksjoner ikke kan dateres nærmere, hører de ofte sammen med et langhus i nærheten. Det er derfor fristende å anta at konstruksjonen er fra sein romersk jernalder eller folkevandringstid i likhet med de nærværende husene. Det legges her mest

Figur 4.6: Plantegning over Hus 2 på rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 4.6: Plan of Building 2 at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

Figur 4.7: Snitt av stolpehull tilhørende Hus 2 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figure 4.7: Half-sections of features belonging to Building 2 at Rødbøl 19. Illustrations: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

vekt på den radiologiske dateringen, dermed dateres konstruksjonen til siste del av romertid.

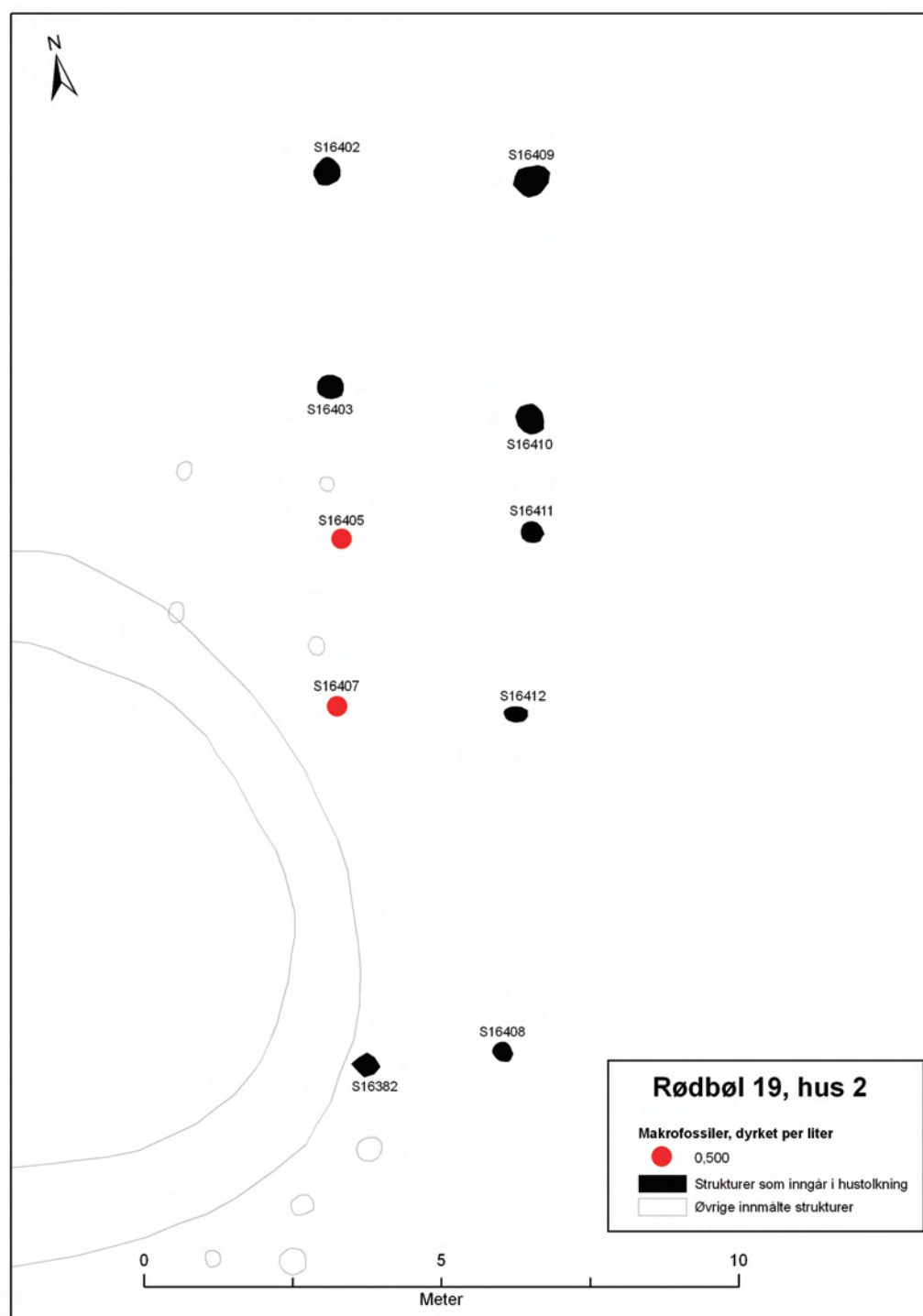
Tolkning og oppsummering

Hus 1 er en firestolperskonstruksjon på 2,5 x 2,5 meter, sannsynligvis fra siste del av romertid.

Hus 2 (C55079) – treskipet hus fra romertid-folkevandringstid

Innledning

Hus 2 var et treskipet, grindbygd langhus som besto av 10 stolpehull etter takbærende stolper fordelt på fem stolpepar (figur 4.6). Huset ble funnet i dyrka mark like sørøst for den skogkledde delen av lokaliteten. Huset var 15 meter langt. Det hadde et lengre rom på ca. 6 meter i den søndre enden. Midtskipet smalnet noe mot sør. Huset var orientert tilnærmet

Figur 4.8: Makrofossiler i Hus 2 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 4.8: Macrofossil finds from Building 2 at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

nord-sør. Det er sannsynligvis fra romertid-folkevan-
dringstid.

Hustomta lå på svakt hellende leirgrunn sørvest på
feltet, og overlappet Hus 1, uten at det er mulig å
avgjøre hvilket som er eldst ut i fra stratigrafiske for-
hold. Huset lå i dyrket mark, og var sterkt preget av
moderne pløying.

Stolpehull

Det var kun bevart nedgravninger etter takbærende
stolper. Stolpehullene hadde diameter mellom 0,3 og
0,6 meter, og var mellom 0,04 og 0,2 meter dype med
et gjennomsnitt på 0,11 meter (figur 4.7). Avstanden
mellom de to rekkene med stolpehull varierte fra 2,4
til 3,4 meter. Avstanden mellom stolpeparene vari-
erte fra 1,95 til 6,1 meter. Avstanden var størst i den
søndre enden. Det var skoningsstein i stolpehullene

S16410 og S16412. To av stolpehullene inneholdt brent leire.

Andre elementer, prøver og funn

Det ble ikke funnet spor etter andre elementer som kunne tilhøre konstruksjonen. I stolpehull S16410 ble det funnet et udekorert keramikkskår. Det er funnet korn i to stolpehull nordøst for det lange rommet (figur 4.8).

Datering

Det foreligger to radiologiske dateringer fra huset, begge fra folkevandringstid. Korn fra S16405 er datert til 1650±40 BP, cal AD 330–510, Beta-234337, og korn fra S16407 er datert til 1610±40 BP, cal AD 400–540, Beta-234338. Grunnplanet er bare delvis bevart, og huset kan derfor vanskelig dateres typologisk. Derfor legges det mest vekt på de to tilnærmet sammenfallende dateringene. Huset dateres til overgangen romertid-folkevandringstid.

Tolkning og oppsummering

Hus 2 er et treskipet, grindbygd langhus fra overgangen romertid-folkevandringstid. Det har vært minst 15 meter langt, men det er ikke funnet veggstolper eller annet som kan indikere bredde. Det er ikke gjort funn som med sikkerhet kan indikere funksjon eller rominndeling.

Hus 3 (C55080) – treskipet hus fra romertid-folkevandringstid

Innledning

Hus 3 er rester etter et treskipet, grindbygd langhus fra romertid-folkevandringstid. Det var 45 meter langt og ca. 7,5 meter bredt (figur 4.9). Huset har 24 stolpehull etter takbærende stolper fordelt på 13 stolpepar. To inngangsstolper, opptil 18 veggstolper, to–fem ildsteder, deler av en vegggrille og muligens en kokegrop tilhører huset. Huset var orientert nord-nordøst-sørsørvest. Mellom femte og sjette grindpar fra nord var et langt rom på 5,2 meter som skilte seg ut. På vestsiden av dette rommet er to stolper inntrukne i forhold til veggen, og de tolkes som inngangsstolper. I rommet lå tre ildsteder. Huset er ikke ombygd, men muligens reparert, og de mange ildstedene kan tyde på omdisponeringer. Det er mulig det er spor etter et gjerde litt sør for inngangen.

Huset lå i svakt hellende terreng. Det var best bevart i den nordvestre enden, der det ble funnet rester etter en vegggrille og veggstolper. Dette kan skyldes hellingen mot sørøst – det var en høydeforskjell på ca. to meter fra den nordre til den søndre enden av huset. Terrenget kan ha blitt planert ut og strukturene vil

da være dypere der det ikke er påfylte masser, siden stolpehull i påfylte masser ikke er lett å observere eller ikke lenger er bevart. I tillegg ser det ut til at pløying har fjernet eller forstyrret de påfylte massene.

Takbærende stolper

Stolpehullene etter takbærende stolper hadde diameter mellom 0,35 og 0,6 meter, og var mellom 0,08 og 0,55 meter dype, med et gjennomsnitt på 0,3 meter (figur 4.10). I den søndre enden, der det trolig var planert mest, var stolpene i gjennomsnitt noe mindre kraftige og grunnere enn i den nordlige, best bevarte delen. Et unntak var den kraftige stolpen i sør (S16599). Grindbredden varierte fra 3,9–3,2 meter, og avstanden mellom grindene varierte fra 2,8 til 5,2 meter. Det ble observert skoningsstein i åtte av stolpehullene. I 12 stolpehull etter takbærende stolper var det bevart stolpeavtrykk (tabell 4.1). Tre stolper hadde både stolpeavtrykk og skoning. Der stolpeavtrykkenes form i flate kunne observeres, var de runde. Det er noe usikkerhet rundt de to stolpehullene S16608 og S16468 i sør. De kan representere ei grind der makkeren ikke ble funnet, men det er også mulig at de ikke tilhører huset. Det blir i så fall et langt rom helt sør i huset.

Veggstolper og vegggrille

I den nordre enden av huset var det bevart rester etter en vegggrille og 16 veggstolper. Dette kan som nevnt skyldes hellingen mot sørøst. Det ble ikke observert stolpehull i forbindelse med vegggrilla, som ligger i forlengelsen av veggstolperrekka, så det ser ut til at veggen har vært annerledes i gavlen enn på langsidene.

Inngang

To stolpehull (S16269 og S16270) mellom vegglinja og de takbærende stolpene ble tolket som deler av en inntrukket inngang.

Ildsteder og kokegrop

I tilknytning til huset ble det funnet fem ildsteder (S16251, S16310, S16312, S16313 og S16592). Fire av disse lå sentralt mellom de takbærende grindene i midtpartiet av huset. Alle ildstedene var tilnærmet ovale eller runde med dybder mellom 0,1 og 0,14 meter og diameter mellom 0,5 og 1,35 meter. Tre av ildstedene lå i det største rommet. S16310 og S16312 lå på hver sin side av ei kokegrop midt i huset, like sør for det store rommet. Det er funnet flere andre kokegrop og ildsteder i området, og det er sannsynlig at bare S16313 og S16251, som begge ligger i midtaksen, tilhører huset. De andre ildstedene ligger noe skeivt i forhold til midtaksen.

Strukturnummer	Type	Diameter, cm (i snittet)	Dybde, cm (i snittet)
S 16148	Takbærende stolpe	42	24
S 16239	Takbærende stolpe	32	27
S 16283	Takbærende stolpe	11	20
S 16284	Takbærende stolpe	57	24
S 16292	Takbærende stolpe	7	19
S 16303 a	Takbærende stolpe	40	46
S 16303 b	Takbærende stolpe	19	20
S 16307	Takbærende stolpe	59	31
S 16309	Takbærende stolpe	20	17
S 16331	Takbærende stolpe	38	29
S 16542	Takbærende stolpe	18	17
S 16599	Takbærende stolpe	34	42
S 16600	Inngangsstolpe?	17	40
S 16601	Inngangsstolpe?	16,5	42

Tabell 4.1: Oversikt over stolpeavtrykk i Hus 3 på Rødbøl 19.
Table 4.1: Preserved post-imprints from Building 3 at Rødbøl 19.

Andre elementer, prøver og funn

Det ble undersøkt tre nedgravninger med ukjent funksjon i huset. S16629 lå under to av ildstedene (S16313 og S16592). S16340 lå like ved disse ildstedene, mens S16608 lå helt sør i huset. Det har ikke vært mulig å funksjonsbestemme nedgravningene eller påvise om de tilhører huset eller en annen fase på lokaliteten. S16340, som bøyde seg rundt stolpehullet S16307, ser ut til å ha forholdt seg til dette og kan ha vært del av en indre veggkonstruksjon eller en reparasjon av huset.

Rett sør for inngangen er det 8–10 stolpehull som ligger i ei bue ut fra veggen på huset. Dette kan være spor etter et gjerdesystem som går ut fra huset. Gjerder som leder mot innganger midt på huset er ikke vanlig, men er observert enkelte steder (Pettersson 2002:507, Carlie og Artursson 2005: figur 5 og 11)

Det ble gjort en rekke funn i strukturene tilknyttet huset. Det ble funnet spinnehjul (S16304), keramikk-skår (S16150, S16193, S16237 S16239, S16251, S16274, S16276, S16283, S16284, S16292, S16303, S16304, S16307, S16308, S16309, S16310, S16331 og S16542), brent/sintret leire, katalogisert som mulig ovnsforing, og mulige rester av sammensmeltet slagg (S16276 og S16310), slagg (S16150, S16274, S16303 og S16313), fragment av brent bein (S16150, S16274, S16276, S16284, S16303, S16304, S16307 og S16598) og ei bergartsøks (S16608). Noe av keramikken var dekorert, blant annet med negledekor.

Det meste av materialet er trolig avfall fra huset eller tidligere bosetning som tilfeldig har kommet med i strukturene. Særlig keramikk finnes i en stor andel av de undersøkte strukturene i og utenfor de definerte hustomtene, med unntak av Hus 1 og 2, mens brente bein i større grad ser ut til å forholde seg til husene. De brente beina ligger i stolpehullene omkring det store rommet, to grunder sør for dette og en grind nord for rommet. I tillegg finnes et brent bein i den nest nordligste grinda i huset. Spinnehjulet ble funnet i stolpehullet S16304 omtrent midt i huset. Det er ikke uvanlig å finne spinnehjul i stolpehull etter takbærende stolper midt i huset (Carlie 2004:164), og dette kan antyde at det dreier seg om husoffer eller et funn som gjenspeiler rommets funksjon. Også bergartsøksa fra nedgravningen S16608 kan ha vært lagt ned som husoffer. Det er funnet en del slagg i huset, hovedsakelig fra den nordre halvdel. Keramikk og brente bein er også regnet som husoffer, men det er da gjerne større og mer markante samlinger eller hele kar som tolkes som offer (Carlie 2004). Det er mest sannsynlig at slagget og den brente leira stammer fra eldre metallbearbeiding og ikke fra jernvinna, som er datert til middelalder, selv om det ikke helt kan utelukkes at det dreier seg om postdeposisjonelle forstyrrelser.

Det ble tatt ut og analysert makrofossilprøver av alle stolpehullene, og kornene ble hovedsakelig funnet omkring ildstedene i den nest nordligste fjerdedelen av huset (figur 4.11), Det er også gjort funn i begge endene av huset. Makrofossiler av ugras ser ut til å

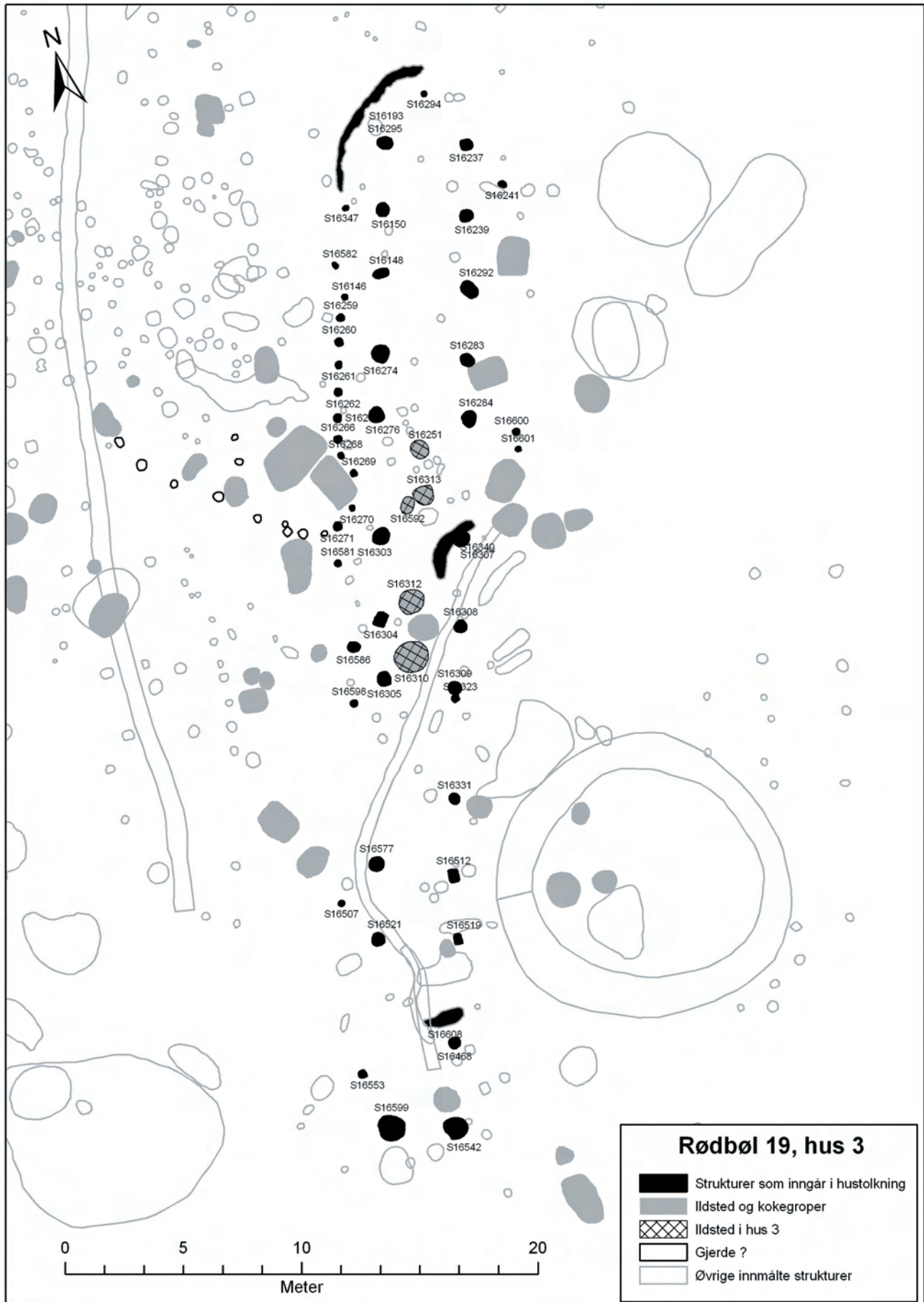
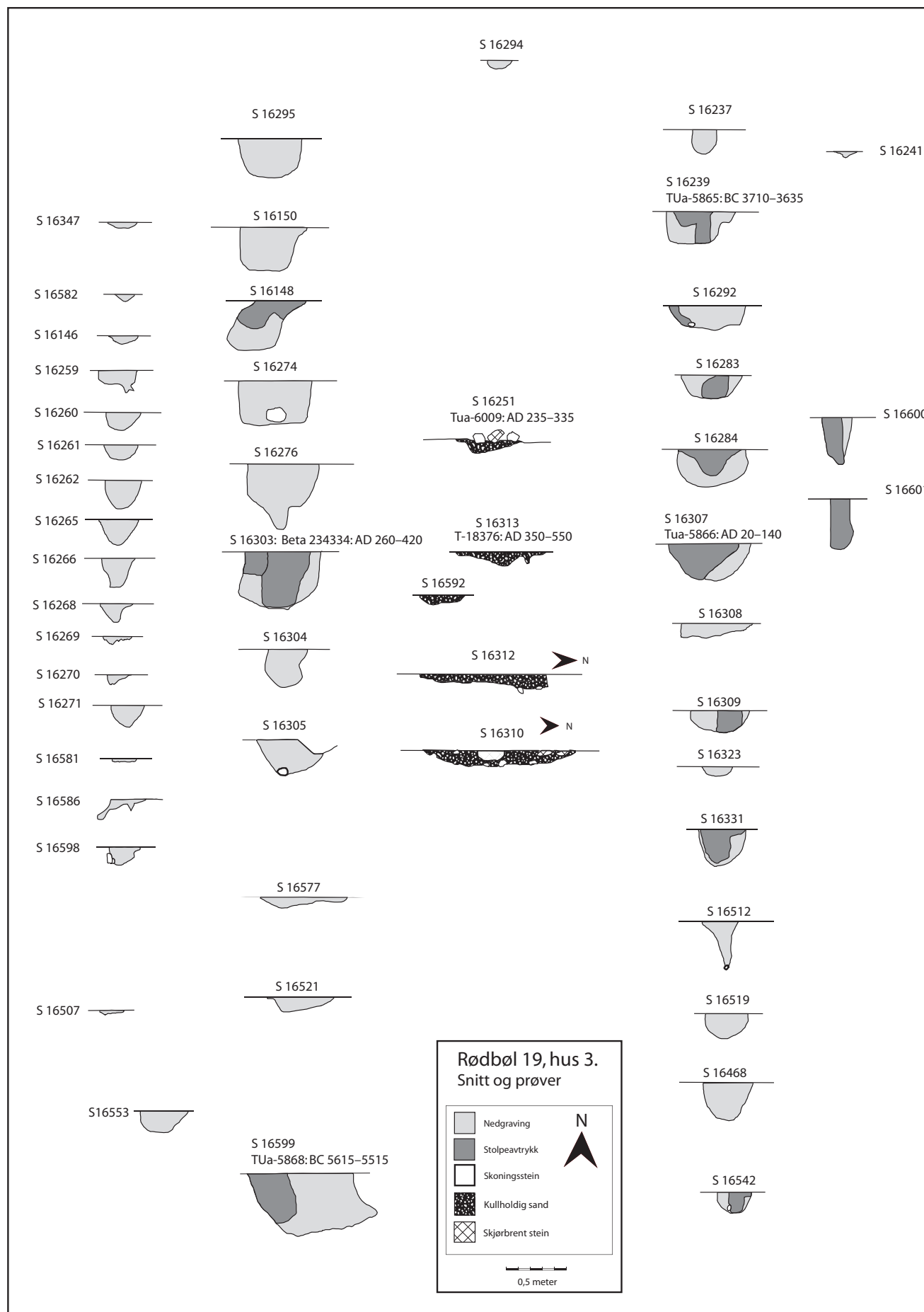
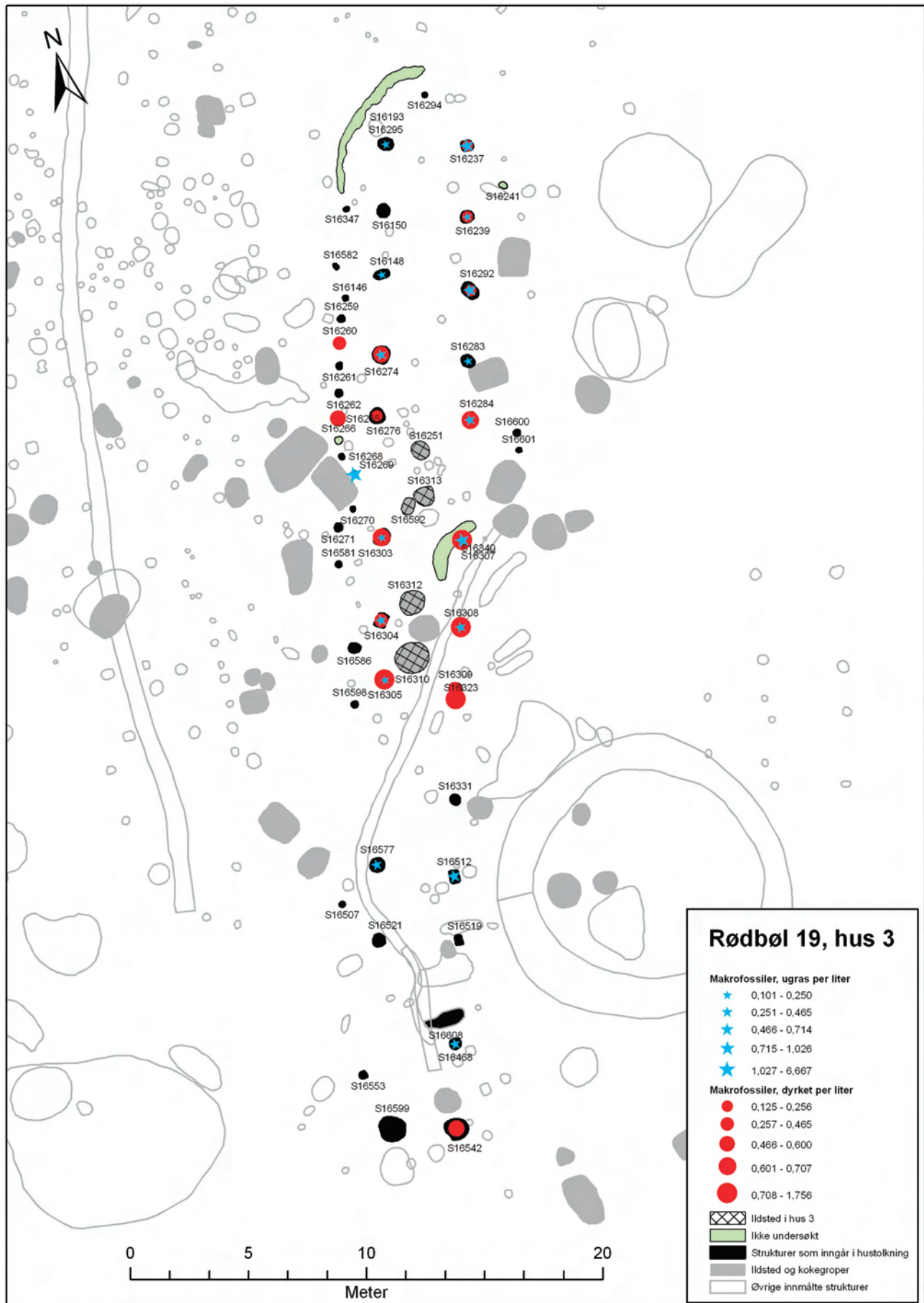

Figure 4.9: Plantegning over Hus 3 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 4.9: Plan of Building 3 at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

Figur 4.10: Snitt av strukturer tilhørende Hus 3 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
 Figure 4.10: Half-sections of features belonging to Building 3 at Rødbøl 19. Illustrations: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figur 4.11: Makrofossiler funnet i Hus 3 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 4.11: Macrofossil finds from Building 3 at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

være spredt noe jevnere gjennom hele huset, men med en liten konsentrasjon til det samme området som kornet. Funnspredningen og ildstedene gjør det mulig å tolke den nest nordligste fjerdedelen av huset som et område brukt til matlaging og beboelse. I den søndre delen av huset ble det kun funnet korn i det sørøstre stolpehullet, ugras i to stolpehull og hasselnøttskall i flere stolpehull. Denne funnspredningen er vanskelig å tolke, men kan kanskje antyde at den søndre delen har hatt en fjøs- eller økonomifunksjon, kanskje med et boligrom helt i sør.

Datering:

Det foreligger seks radiologiske dateringer fra strukturer tilknyttet huset. Disse dateringene spenner over et langt tidsrom, fra nøstvetperioden til folkevandringstid. Trekull av bjørk fra ildsted S16313 er datert til 1610±75 BP, cal AD 350–550, T-18376, trekull av bjørk og hassel fra ildsted S16251 er datert til 1760±30 BP, cal AD 235–335, TUA-6009, et byggkorn fra stolpehull S16307 er datert til 1910±45 BP, cal AD 20–140, TUA-5866, et korn fra S16303 er datert til 1680±40 BP, cal AD 260–420, Beta 234334, hasselnøttskall fra stolpehullet S16239 er datert til 4880±50 BP, cal BC 3710–3635, TUA-5865, og ikke nærmere definerte planterester fra stolpehullet S16599 er datert til 6615±35 BP, cal BC 5615–5515, TUA-5868.

Treskipede langhus eldre enn 1800 f.Kr. er ikke tidligere observert i Skandinavia, og de to eldste dateringene må regnes som feilaktige i den forstand at de ikke daterer selve huset men eldre materiale som tilfeldigvis er kommet med i strukturene. Den eldste dateringen kan være samtidig med bergartsøksa, og stamme fra et opphold i steinalderen. Den kan også representere eldre torv bragt til lokaliteten som brensel eller byggemateriale i jernalder (se Gjerpe og Østmo kapittel 3, dette bind). Dateringene fra de to ildstedene, som begge ligger i det store åpne rommet, er forholdsvis like og antyder en datering til mellom 235 og 550 e.Kr. Begge dateringene er gjort på materiale med forholdsvis lav egenalder. Kornet fra stolpehullet dateres også til overgangen romertid-folkevandringstid. Det er gjort få funn av gjenstander som kan datere huset, men i tre stolpehull er det funnet keramikk med negldekor. Negldekor dateres av Bøe (1931:158–159) til 300–550 e.Kr.

Plasseringen av det store rommet med ildsteder og inngangen inn i dette, er noe forskjellig fra romertids- og folkevandringstidshusene på Forsand (Løken 1999:54–57), men har likheter med Hus 3 på Ringdal (Gjerpe og Østmo, kapittel 3 dette bind).

Kokegropen S16257 kan vanskelig være samtidig med huset. Den er datert til 1665±80 BP, cal AD 250–530, T-18374, og ligger i vegglinjen eller helt inntil denne. Dateringene overlapper imidlertid med dateringene fra ildstedene i huset. Spennet i dateringene er stort, og det er vanskelig å si om kokegropen ble brukt rett før eller rett etter huset.

Sett under ett virker det rimelig å datere huset til slutten av romertid og begynnelsen av folkevandringstid.

Tolkning og oppsummering

Hus 3 er et treskipet, grindbygd langhus som har vært 45 meter langt og 7,5 meter bredt, tilsvarende et areal på i underkant av 330 m². Mellom den 5. og 6. grunden i huset var det et større rom med to ildsteder. Den eneste sikre inngangen som ble funnet, var fra vest inn i dette rommet. Huset ser ut til å ha vegggrøft i gavlen og veggstolper på langsiden. Gavlen er avrundet i den nordlige enden.

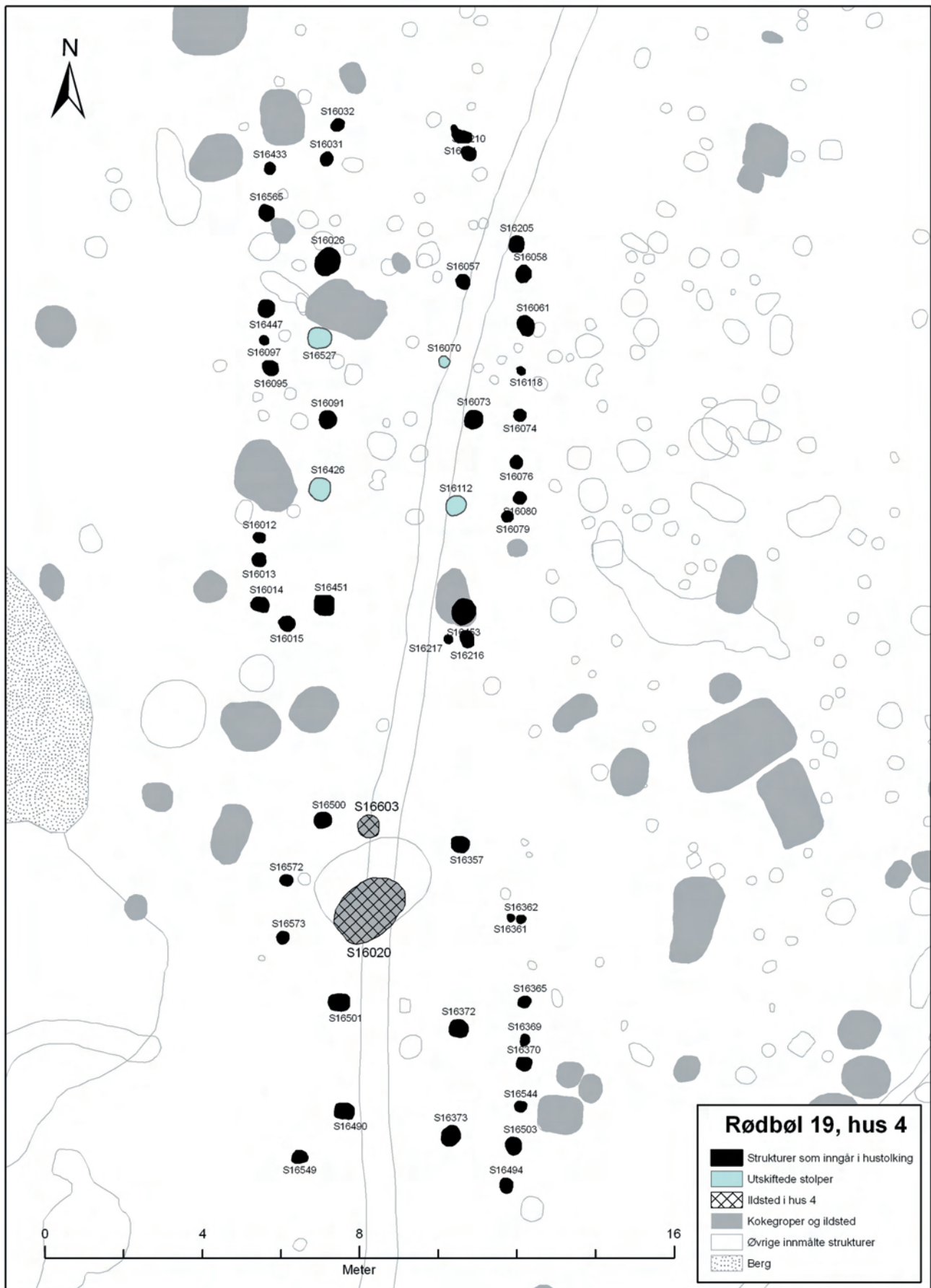
Huset skal ut i fra radiologiske dateringer og funn av keramikk sannsynligvis dateres til slutten av romertid eller folkevandringstid.

Makrofossiler av korn og ugras, brente bein, slagg og et spinnehjul er funnet i den nest nordligste fjerdedelen av huset, mens keramikk er funnet i hele huset. Grunnen til at mesteparten av funnene er gjort i den nordlige delen av huset kan være at denne delen av huset er bedre bevart. Alternativt er det mulig eldre boplassmateriale i større grad har kommet med i stolpehullene, eller det kan gjenspeile en reell funnfordeling med bakgrunn av aktiviteter og funksjonsinndelingen av huset. Dersom funnene gjenspeiler funksjonsinndelingen er det fristende å tolke den nordligste fjerdedelen som et økonomirom, den nest nordligste fjerdedelen som boligdel med matlaging og kanskje håndverk, mens den søndre halvdel har vært fjøs eller stall, kanskje med ett boligrom helt i sør. Funnet av forkullet korn i det søndre stolpehullet kan kanskje antyde at det har vært et kort boligrom uten ildsted eller økonomirom lengst sør i huset. En slik tre- eller firedeling av huset er kjent fra flere andre hus fra perioden (Myhre 1980:326, Løken 1999:54–55).

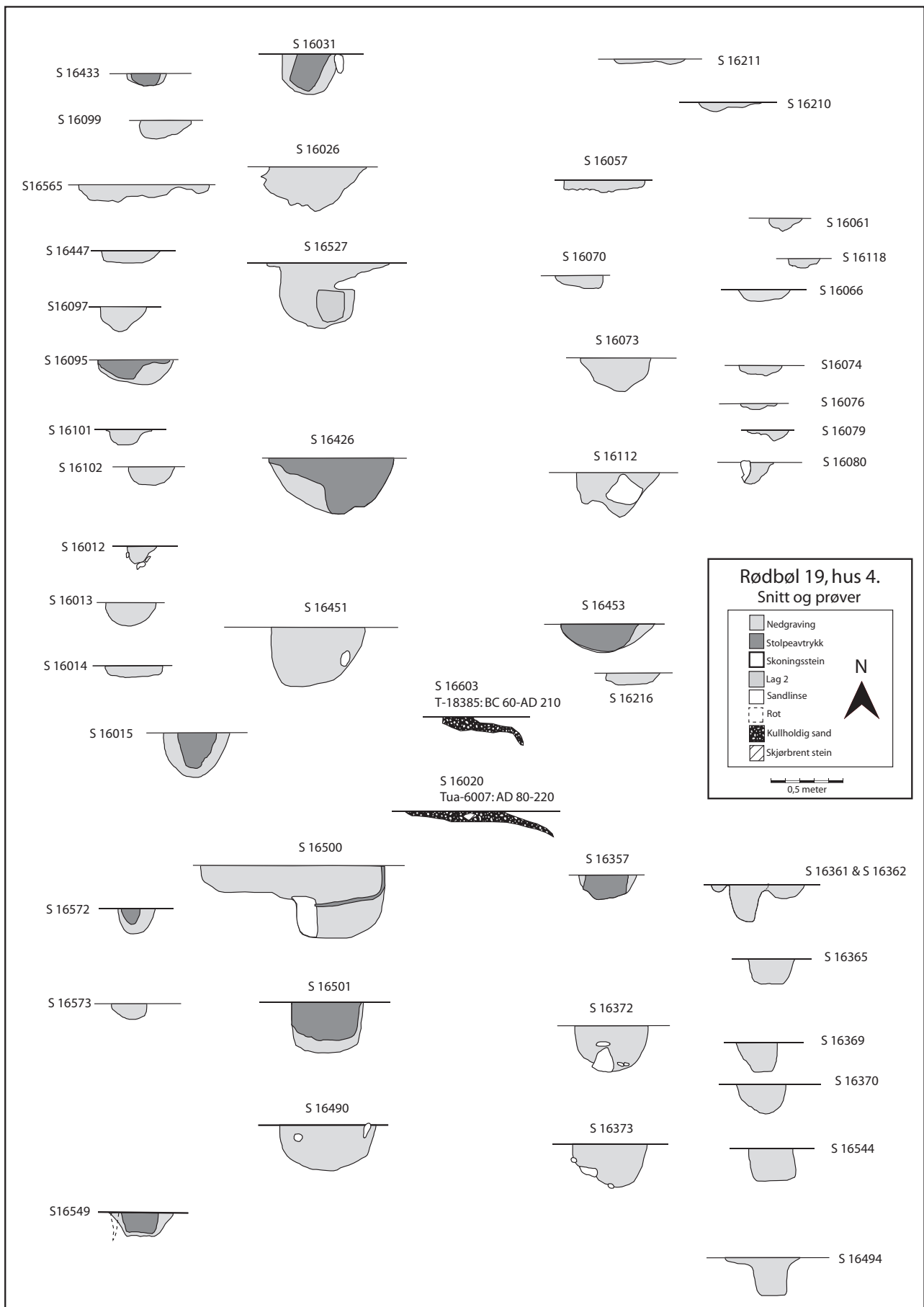
Hus 4 (C55081) – et treskipet hus (eller to kortere) fra romertid-folkevandringstid

Innledning

Hus 4 var rester etter et treskipet, langhus bestående av 16 stolpehull etter takbærende stolper fordelt på åtte grunder (inkludert to seinere utskiftninger, eller

figur 4.12: Plantegning over Hus 4 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 4.12: Plan of Building 4 at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

Figur 4.13: Strukturer tilhørende Hus 4 på Rødbøl 19 i rprofil. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
 Figure 4.13: Half-sections of features belonging to Building 4 at Rødbøl 19. Illustrations: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Strukturnummer	Type	Diameter, cm (i snittet)	Dybde, cm (i snittet)
S 16015	Skillevegg?	27	24
S 16031	Takbærende stolpe	24	26
S 16095	Veggstolpe	45	13
S 16099	Veggstolpe	34	8
S 16357	Takbærende stolpe	29	17
S 16426	Takbærende	86	37,5
S 16433	Veggstolpe	19,5	8
S 16453	Takbærende stolpe	55	19
S 16501	Takbærende stolpe	48	27
S 16549	Veggstolpe	30	14

Tabell 4.2: Oversikt over stolpeavtrykk i Hus 4 på Rødbøl 19.

Table 4.2: Preserved post-imprints from Building 4 at Rødbøl 19.

kanskje 2 kortere hus, det nordre (heretter kaldt Hus 4A) med fire og det søndre (heretter kaldt Hus 4B) med tre grinder. Huset var 25 meter langt og 6,6 meter bredt i nord og ca. 5,5 meter i sør (4.12 og 4.17). Et av stolpehullene etter takbærende stolper var dårlig bevart på grunn av ”tråkket” S16067 som løper gjennom huset. Tråkket er antatt å være yngre enn huset da det løper over et stolpehull. Det var videre bevart 32 mulige veggstolper (inkludert to som kan være inngangstolper). Stolpesettingen er noe ujevn, og det kan være et resultat av at huset har hatt flere faser med utbygging av stolper, eller at det har stått to hus på tomten, uten at dette kan fastslås med sikkerhet. Det ser ut til å ha ligget et langt rom i Hus 4B, eller to dersom det har vært ett hus.

Flere ting taler for at det har vært ett hus. Det ble funnet slagg, smeltedigler og større keramikk-konstrasjoner i begge ender av huset. Stolpehullene etter takbærende stolper gir også et ganske homogent inntrykk med hensyn på form og størrelse i profil innad i den enkelte stolperammen. Det er også funnet steinskodde eller fôrede stolpehull i begge ender av huset. Veggstolpen S16015 (figur 4.13) er en forholdsvis viktig del av argumentasjonen. Dersom den er en del av veggen i huset, er det grunn til å tro at den representerer en avsmaling mot gavlen i Hus 4A, og at det altså har stått to kortere hus på lokaliteten. Hus 4A gir et ryddig inntrykk med forholdsvis godt definerte grindpar, mens Hus 4B har noe skeivere stolpepar, og har ikke nødvendigvis vært grindbygd. Denne skjevheten kan ha vært forårsaket av beliggenheten i hellingen. De sørøstre veggstolpehullene danner en svak bue, noe som kan antyde at det dreier seg om en mindre bygning. Det samme gjelder i noe mindre grad for de nordøstre veggstolpehullene. Vegger som buer inn mot midten eller ujevne vegger er imidlertid funnet i forbindelse med hus med

7–8 grinder i Sverige, og er der datert til romertid og folkevandringstid. Hus med to lange rom etter hverandre er også funnet fra den samme perioden (Artursson 2005b:figur 10 og 11).

Det vil i det følgende legges mest vekt på funnspreddingen, det homogene inntrykket som stolpehullene gir og de svenske parallellene. Huset vil bli betraktet som et langt hus, selv om det ikke kan utelukkes at det dreier seg om to kortere.

Også dette huset lå i svakt hellende terreng i den nordvestre delen av feltet. Huset lå i skog. Det var nødvendig å fjerne mellom 0,25 og 0,35 meter gammel pløyejord før undergrunnen og stolpehullene kom til syne. Tomten strakk seg over flere typer undergrunn: silt i nord, sand i midtpartiet, før det lengst mot sør var et lite parti med silt og ren leire i de to siste stolpeparene. Huset var orientert nordnordøst-sørøst.

Det ble ikke funnet sikre stolpehull etter inngangstolper, men S16572 og S16573 kan representere en inngang.

Stolper

Stolpehull etter takbærende stolper hadde diameter mellom 0,3 og 0,7 meter, de fleste mellom 0,5 og 0,6 meter, og var mellom 0,07 og 0,49 meter dype med et gjennomsnitt på 0,27 meter. I den nordøstre delen av huset var stolpene grunnere enn ellers. Dette skyldes trolig registreringssjakt som løp gjennom denne delen av huset. Denne var for dypt og hadde fjernet deler av stolpehullene og strukturene i området.

Hustolkningen bærer preg av utskiftninger og usikker definisjon. Det foreslås imidlertid at huset består av følgende stolpepar regnet fra nord: S16026/S16057,

(S16527/16070 er seinere utskiftninger), S16091/S16073, (S16426/S16112 er seinere utskiftninger), S16451/S16453, S16603/S16357, S16501/S16372 og S16490/S16373.

Grindbredden er ca. 3,5 meter i hele huset med unntak av de to søndre grindene, der den er henholdsvis 3,2 meter og 2,8 meter. Avstanden mellom grindene varierer fra 2,7 meter til 5,9 meter. Den minste avstanden er mellom de to søndre grindparene. Den største avstanden finnes midt i huset, eller eventuelt mellom Hus 4A og B.

Det ble observert førings- eller skoningsstein i 11 stolpehull; etter syv takbærende stolper fordelt over hele huset (S16112, S16372, S16373, S16426, S16451, S16490, S16501 og S16527) og tre veggstolper (S16012, S16080 og S16102). Stolpeavtrykk ble dokumentert i 10 stolpehull, hvorav fire veggstolper og fire takbærende stolper. Stolpeavtrykk sammenfalt med skoning i tre tilfeller; S16426, S16501 og S16527. Stolpeavtrykkene artet seg i hovedsak som mørkere enn selve stolpehullet, og formen var rund så langt det lot seg observere (tabell 4.2). 27 stolpehull inneholdt brent leire.

Vegg og gavl

Den østre ytterveggen ser som tidligere nevnt ut til å bue inn mot endene og midten av huset, eventuelt inn mot de to husenes gavler. Vestveggen ser noe rettere ut. Begge veggene er bygget av mindre stolper eller staurer. Gavlene har sannsynligvis vært avrundet enten det tolkes som ett eller to hus.

Innganger

Ingen stolpehull kan sikkert tolkes som rester etter innganger, men S16572 og S16573 kan representere en inngang sørvest i Hus 4 eller eventuelt omtrent midt på Hus 4B.

Ildsteder

Det ble avdekket to ildsteder i hustomta; S16603 og S16020. Disse ligger imidlertid i et område med mange kokegroper og ildsteder, samtidig som de ikke ligger i midtaksen av huset. De hører derfor sannsynligvis ikke til huset.

Andre elementer, funn og prøver

To stolpehull S16217 og S16216 har en usikker funksjon, men ble allikevel antatt å være en del av huset. De kan enten representere avslutningen av Hus 4A eller muligens en indre vegg. Det ble gjort funn i de fleste av stolpehullene, hovedsakelig brente bein og keramikk, men også slag (S16057, S16217 og S16501) og to stykker av smeltedigler (S16373 og

S16451). Det er samlet inn makrofossilprøver, men disse er ikke prioritert for analyse. Keramikk finnes som tidligere nevnt, spredt i en stor andel av alle undersøkte nedgravninger på feltet, men som regel dreier det seg om under 10 g. I fem stolpehull (S16217, S16426, S16451, S16500 og S16501) i huset er det imidlertid funnet 20 g eller mer, og det kan ses en tendens til at disse konsentrerer seg omkring rommet med ildstedene og det store rommet nord for dette. Keramikken kan vanskelig dateres nærmere enn til romertid eller folkevandringstid. To mulige fragmenter av smeltedigler ble funnet henholdsvis helt sør i huset og i det nordligste store rommet. Fragmenter av brent bein ble funnet både i den nordligste halvdel av huset og helt i sør. Det fleste funnene ser altså umiddelbart ut til å være tilfeldig deponert i stolpehullene, trolig som avfall fra gulvet eller fra tidligere aktivitet på stedet.

Det er verdt å merke seg at det ble funnet brente bein og slag (både i den nordlige delen som overlapper med Hus 5 og den som ikke overlapper, mens Hus 5 var nærmest funntomt. Dette kan antyde at funnspredningen har sammenheng med aktiviteter i huset. Funnspredningen gir allikevel lite grunnlag for å antyde noen funksjonsinndeling. De forholdsvis mange funnene av keramikk omkring det store rommet kan imidlertid antyde at boligdelen har ligget der.

Datering

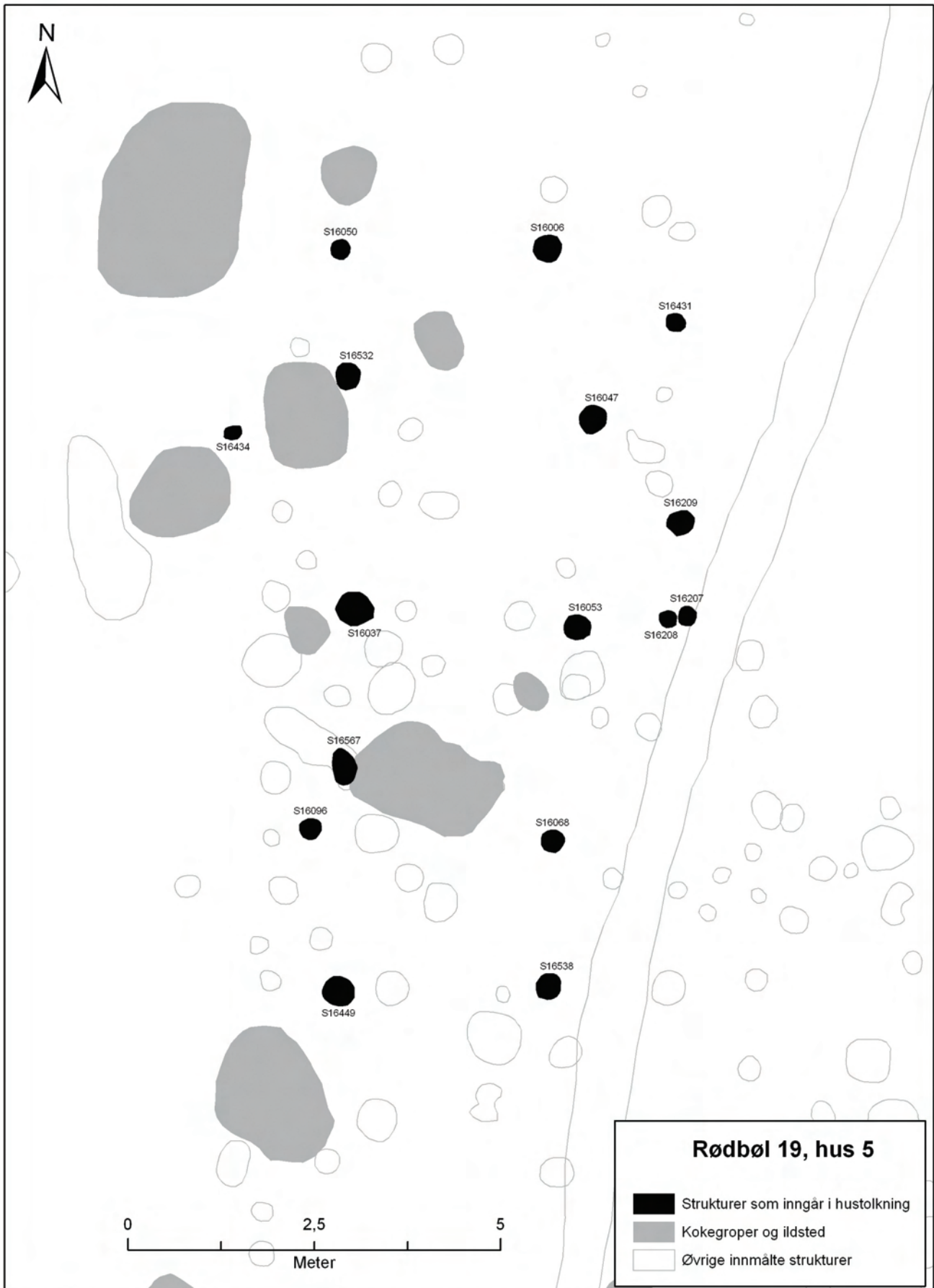
Det foreligger to radiologiske dateringer av trekull fra to ildsteder som lå på hustomta, men som ikke regnes som tilhørende huset. Begge er fra eldste del av romertiden. Bjørk fra S16020 er datert til 1860±35 BP, cal AD 80–220, TUa-6007, og bjørk, hassel og vier/osp, selje fra S16603 er datert til 1950 85±BP, cal BC 60–AD 210, T-18385. Kokegrope S16086 ligger så tett inntil nordsiden av de takbærende stolpene S16216 og S16217 at den neppe kan ha vært i bruk samtidig som huset. S16086 er datert til 1660±80 BP, cal AD 250–540, T-18472. Det antas at huset er yngre enn disse dateringene, og har vært i bruk i yngre romertid eller folkevandringstid.

Hus 4 har likheter med folkevandringstidens hus fra Forsandmoen (Løken 1998: figur 55, 56) og svenske hus fra romertid og folkevandringstid (Artursson 2005b: figur 10 og 11).

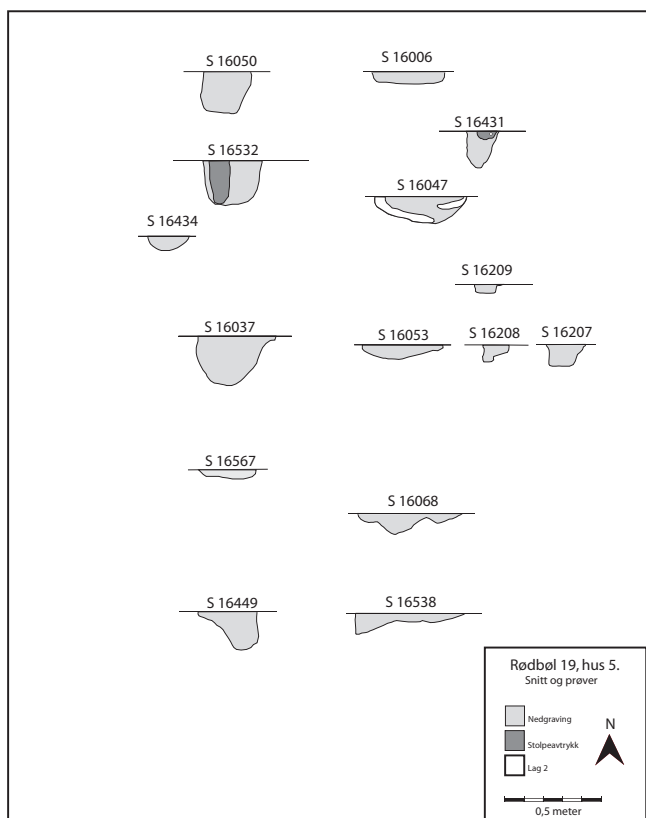
Huset dateres derfor til yngre romertid eller folkevandringstid.

Tolkning og oppsummering

Hus 4 har sannsynligvis vært et treskipet, grindbygd hus med grunnflate ca. 25 x 6,6 meter, noe smalere i

Figur 4.14: Plantegning over strukturer knyttet til Hus 5 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 4.14: Plan of features associated with Building 5 at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

Figur 4.15: Snitt av strukturer knyttet til Hus 5 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
Figure 4.15: Half-sections of features belonging to Building 5 at Rødbøl 19. Illustrations: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

sør, og med avrundede gavler, ca. 150 m² stort. Det kan også ha vært to mindre hus. Den foreslåtte datering til yngre romertid-folkevandringstid er usikker. Veggene har bestått av uregelmessige stolper. En mulig inngang ble funnet i sør. Området omkring det store rommet kan tolkes som boligdel, ellers gir funnspreddingen lite grunnlag for funksjonsdeling av huset.

Hus 5 (C55082) – treskipet hus fra romertid-folkevandringstid (?)

Innledning

Hus 5 er et treskipet, grindbygd langhus som besto av 10 stolpehull etter takbærende stolper fordelt på fem stolpepar og tre stolpehull fra veggene. Huset var 10 meter langt, ca. 6 meter bredt og var best bevart i den nordre enden (figur 4.14). Det overlappet med den nordre delen av Hus 4, uten at stratigrafiske forhold kunne avgjøre hvilket av husene som var eldst.

Hus 5 lå i svakt hellende terreng i den nordvestre delen av feltet. Det lå i skog. Det var nødvendig å fjerne mellom 0,25 og 0,35 meter gammel pløyejord før undergrunnen og stolpehullene kom til syne. Huset var

orientert nordnordøst-sørsørvest og lå hovedsakelig på sand, og delvis på silt i nord.

Stolpehull

Stolpehull etter takbærende stolper (S16050, S16006, S16532, S16047, S16037, S16053, S16096, S16068, S16449 og S16538) hadde diameter mellom 0,17 og 0,55 meter, de fleste mellom 0,2 og 0,4 meter, og var mellom 0,06 og 0,26 meter dype med et gjennomsnitt på 0,14 meter (figur 4.15). I den nordøstre delen av huset var stolpene noe mindre kraftige enn resten av hustomta. Dette skyldes trolig registreringssjakt som løp gjennom denne delen av hustomta. Den var trolig gravd 0,1–0,15 meter ned i undergrunnen og hadde fjernet deler av stolpehullene og strukturene i området. Stolpehullet S16096 ble ikke snittet.

Grindbredden varierer fra 3,4 meter i nord til 2,8 i sør, og avstanden mellom grindene varierer fra 3,1 meter i nord til 2 meter i sør.

Det var mer brent leire i stolpehullene i Hus 5 enn i Hus 4. Spesielt i den nordre enden var dette tydelig.

Andre elementer, funn og prøver

Det ble ikke gjort funn av andre elementer tilhørende huset. Det er samlet inn makrofossilprøver fra huset, men disse er ikke prioritert for analyse. Et skår av keramikk med negledekor ble funnet i stolpehull S16006. Negledekor dateres av Bøe (1931:158–159) til 300–550 e.Kr. Huset er altså neppe eldre enn 300 e.Kr. Det er ikke mulig å datere huset ut i fra de typologiske trekkene.

Datering

Det foreligger ingen radiologiske dateringer fra huset. Keramikkskåret med negledekor, som av Bøe (1931:158–159) dateres til 300–550 e.Kr., er den eneste nærmere daterbare gjenstanden som er funnet i huset. Huset kan vanskelig dateres typologisk, og det kan følgelig bare antydes en datering til overgangen romertid-folkevandringstid.

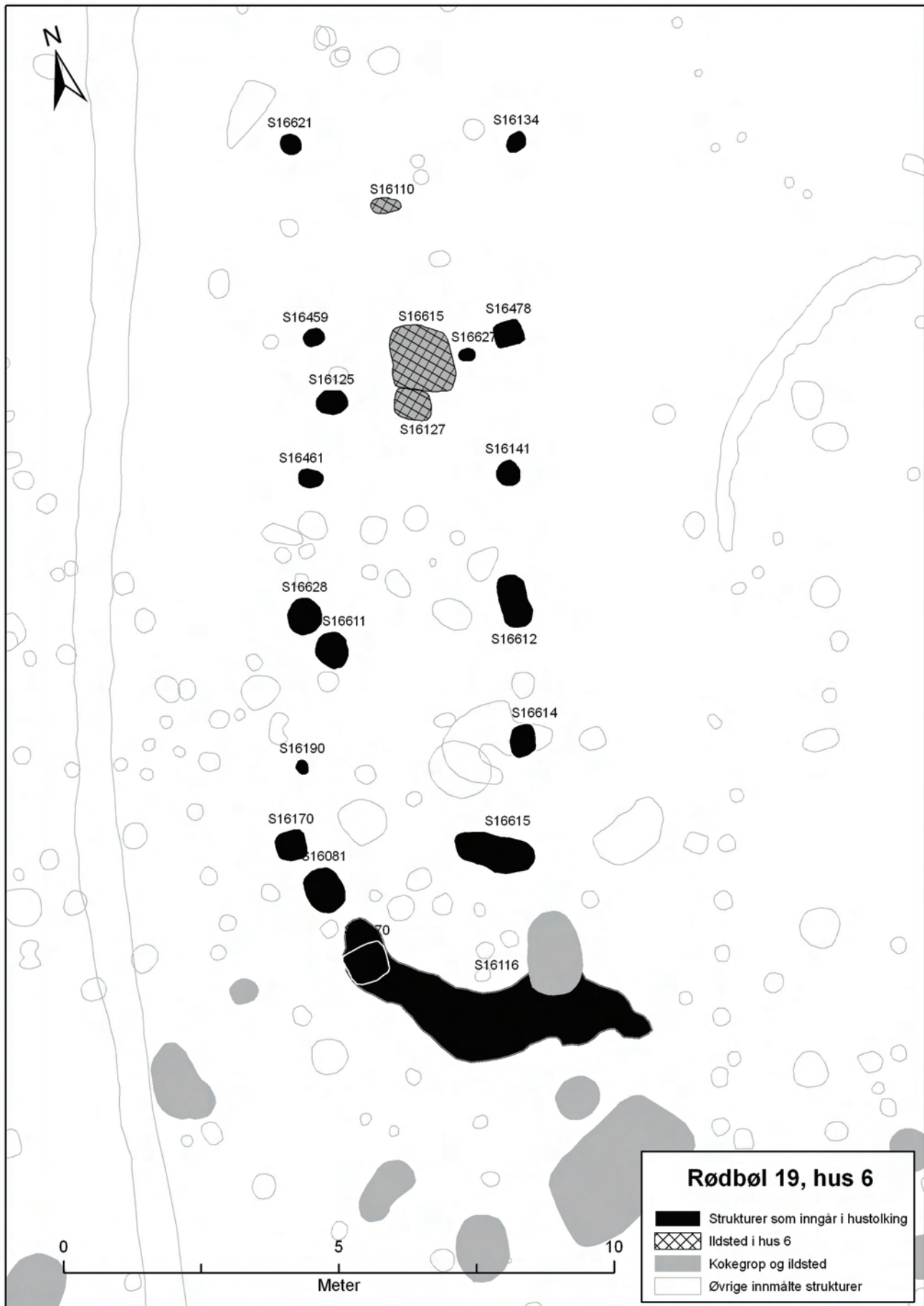
Tolkning og oppsummering

Hus 5 var et treskipet, grindbygd langhus ca. 10 x 6 meter, med mulig datering til overgangen romertid-folkevandringstid.

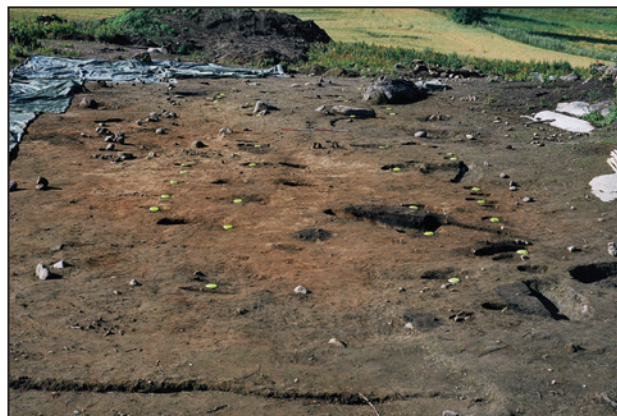
Hus 6 (C55083) – langhus fra romertid-folkevandringstid

Innledning

Hus 6 var et treskipet, grindbygd langhus som besto av 10 stolpehull etter takbærende stolper og to utskiftningsstolper fordelt på fem stolpepar, samt en

Figur 4.16: Plantegning over strukturer tilhørende Hus 6 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 4.16: Plan of features belonging to Building 6 at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

Figur 4.17: Øverst venstre: Slagghaug sett mot NNW, høyre: Hus 4 sett mot sør, under venstre: Hus 4 sett mot nord, høyre: Hus 4 med markering i stolpehullene. Nederst venstre: over 200 skår fra et udekorert kar av keramikk (C55090/22). Funnet ved utgraving av grop S16479, høyre: jordprofil 3 sett mot nord.
 Figure 4.17: Top row, left: Slag heap (photo facing north-northwest). Right: Building 4 (photo facing south). Middle row, left: Building 4 (photo facing north). Right: Building 4 with sticks marking identified post holes. Bottom row, left: More than 200 shards from an undecorated ceramic vessel from pit S16479 (C55090/22). Right: Soil profile 3 (photo facing north).

grøft som er tolket som en mulig gavl (figur 4.16). Det ble også funnet tre ildsteder sentralt i huset. Huset var 15 meter langt og største grindbredde var ca. 4,5 meter.

Hustomta ble avdekket i svakt hellende terreng i den nordvestre delen av feltet. Huset lå i skog. Det var nødvendig å fjerne mellom 0,25 og 0,35 meter gammel pløyejord før undergrunnen og stolpehullene kom til syne. Den nordre delen av huset lå på silt, mens den søndre tredjedelen av huset lå på sand. Det var orientert nordnordøst-sørsørvest. Strukturene i dette huset er ikke tegnet, kun fotodokumentert i plan (se også "Undersøkselsen" over).

Stolpehull

Stolpehullene etter takbærende stolper hadde diameter mellom 0,13 og 0,7 meter. De fleste lå mellom 0,3 og 0,4 meter, og var mellom 0,04 og 0,3 meter dype med et gjennomsnitt på 0,16 meter. Hustomta lå i et siltig område som ble svært forstyrret av regn i løpet av sesongen. Dette gjorde at de fleste strukturene var lite synlige, og først ble oppdaget etter finrensing. Dobbeltstolpehullet S16612 og makkerne S16611 og S16628 er et resultat av utskiftning av en grind. S16611 ble tolket som original (sammen med søndre del av S16612) og S16628 som utskiftningsstolpe.

Det ble observert skoningsstein i to av stolpehullene etter takbærende stolper (S16141 og S16628). Ingen av stolpehullene etter takbærende stolper hadde bevart stolpeavtrykk. To stolpehull inneholdt brent leire.

Ildsteder

Det ble funnet tre ildsteder i hustomta; S16110, S16127 og S16615. Det var ingen andre ildsteder eller kokegroper i dette området, og alle tre ligger i midtaksen av huset. Det er derfor sannsynlig at de er en del av huset. Førstnevnte var rund, mens de to sistnevnte var avrundet rektangulære. Ildstedenes utstrekning varierte fra 0,2 x 0,45 meter til 1,2 x 1 meter og 0,09–0,2 meter i dybde. Alle ildstedene lå sentralt i den nordlige delen av huset.

Andre elementer, prøver og funn

Det er tatt ut makrofossilprøver fra huset, men disse er ikke prioritert for analyse. Underliggeren til en skubbekvern (C55083/1) ble funnet like inntil ildstedet S16615, og det ble funnet keramikk i et av stolpehullene (S16459) og et av ildstedene (S16127) og et brent bein i S16478. Alle funnene (C55083) ble altså gjort rett ved de to ildstedene. Med stor grad av sannsynlighet kan dette utpekes som boligdelen av huset.

Datering

Det foreligger dateringer fra to ildsteder som ble tolket som tilhørende huset, den ene til romertid og den andre til folkevandringstid. Trekull av bjørk, hassel, vier/osp og selje fra S16615 er datert til 1745±80 BP, cal AD 180–410, T-18386 og trekull av bjørk, hassel, vier/osp, selje og eik fra S16127 er datert til 1500±80 BP, cal AD 440–640, T-18373. Det er mulig det skal legges størst vekt på dateringen fra S16127, som ligger i diagonalen mellom grindene S16459/S16478 og S16461/S16141. Det er også mulig at de to ildstedene har vært brukt etter hverandre, med en overlapping i første halvdel av 400-tallet. Huset er ikke mulig å datere typologisk.

På bakgrunn av ildstedene dateres huset til sein romertid eller folkevandringstid.

Tolkning og oppsummering

Hus 6 er et treskipet, 15 meter langt grindbygd langhus fra sein romertid eller folkevandringstid.

Stolpehull, kokegroper, ildsteder og nedgravninger som ikke tilhører hus (C55089, C55090, C55091)

Innledning

Overgangen mellom hva som defineres som kokegroper og ildsteder, kan ofte være diffus. Kokegroper defineres gjerne som groper med et markert kullag i bunnen etterfulgt av et lag med skjørbrent stein. Over dette ligger det gjerne masse akkumulert etter gropens brukstid. Likevel kan en slik definisjon inneholde feilkilder fordi overpløyde kokegroper med kun kullag og få skjørbrente stein bevart kan være til forveksling lik det som betegnes som ildsteder. I tvilstilfeller, der strukturene var grunne men likevel inneholdt markerte mengder stein, er kategorien kokegrop/ildsted brukt. Strukturene er likevel talt som og katalogisert sammen med kokegropene under C55089.

Kokegroper

Det ble avdekket 53 kokegroper. Av disse ble 39 undersøkt. Ni av kokegropene var rektangulære eller kvadratiske, mens de resterende var runde, ovale eller ujevne. Størrelsen på kokegropene varierte, den største var 2,7 meter lang, men de hadde største lengde eller diameter under 1,5 meter. Kokegropenes dybde varierte mellom 0,11 og 0,45 meter, hvorav 26 av de 39 undersøkte var dypere enn 0,2 meter.

S-nummer	Datert materiale	Lab-ID	Datering BP	Kalibrert alder	Form
S16561	Eik	T-18384	1715±65	AD 240—400	Kvadratisk
S16375	Bjørk, hassel, ask, selje, vier/osp	T-18377	1700±70	AD 250—420	Rund
S16290	Bjørk	T-18375	1800±100	AD 80—350	Rund
S16257	Eik, furu	T-18374	1665±80	AD 250—530	Rektangulær
S16086	Eik, gran	T-18372	1660±80	AD 250—540	Oval

Tabell 4.3: Daterte kokegroper fra Rødbøl 19.

Table 4.3: Radiocarbon dated cooking pits from Rødbøl 19.

Det var spesielt gode bevaringsforhold i skogsbunnen fordi moderne pløying ikke har ødelagt like mye som i dyrket mark. Likevel var flere av kokegroperne forstyrret av røtter. Det var bevart jordlag på 0,15–0,4 meter over stein- og kullhorisonten til en vesentlig del av kokegroperne. Bevaringsforholdene gjorde at det, i tillegg til kullprøver, i syv tilfeller ble tatt makrofossilprøver i jordlagene over selve kullaget fra et utvalg av kokegroperne, men i samråd med paleobotaniker Eli-Christine Soltvedt ble disse ikke prioritert for analyser. Det ble funnet et bryne, keramikk, brente bein, slagg og ovnsføring i kokegroperne. I hvert fall deler av funnene representerer sannsynligvis seinere innblanding.

Ved å se på feltet som helhet blir det klart at både husene og kokegroperne befinner seg sentralt i det mest strukturerte området, sammen med husene. Enkelte av kokegroperne befinner seg også i en sone 5–10 meter utenfor selve bosetningen, sammen med gravene og rydningsrøysene.

Fem av kokegroperne ble datert, tre av dem til yngre romertid og folkevandringstid, og to til romertid (tabell 4.3). Alle dateringene dekker store tidsspenn, og det er ut i fra disse dateringene ikke mulig å se noen endringer i form over tid.

Ildsteder

Det ble avdekket fire ildsteder som ikke kunne knyttes til hus på lokaliteten. Av disse ble to undersøkt. Alle ildstedene var runde eller ujevne i flaten. De undersøkte ildstedene var begge 0,75 meter i diameter og henholdsvis 0,1 og 0,14 meter dype. Ingen gjenstandsfunn fremkom i ildstedene som ikke tilhørte hus. Alle ildstedene befant seg tett inntil hustomtene. Det kan tenkes at alle ildstedene har tilhørt hustufter som ikke er erkjent, fordi de alle ligger i det mest strukturerte området for stolpehull. Ingen av disse ildstedene ble datert.

Stolpehull

Av de 423 antatte stolpehullene som ble innmålt ble ca. 70 avskrevet og 169 kunne skilles ut som tilhørende til sammen seks hustomter (1–6). Det var bare

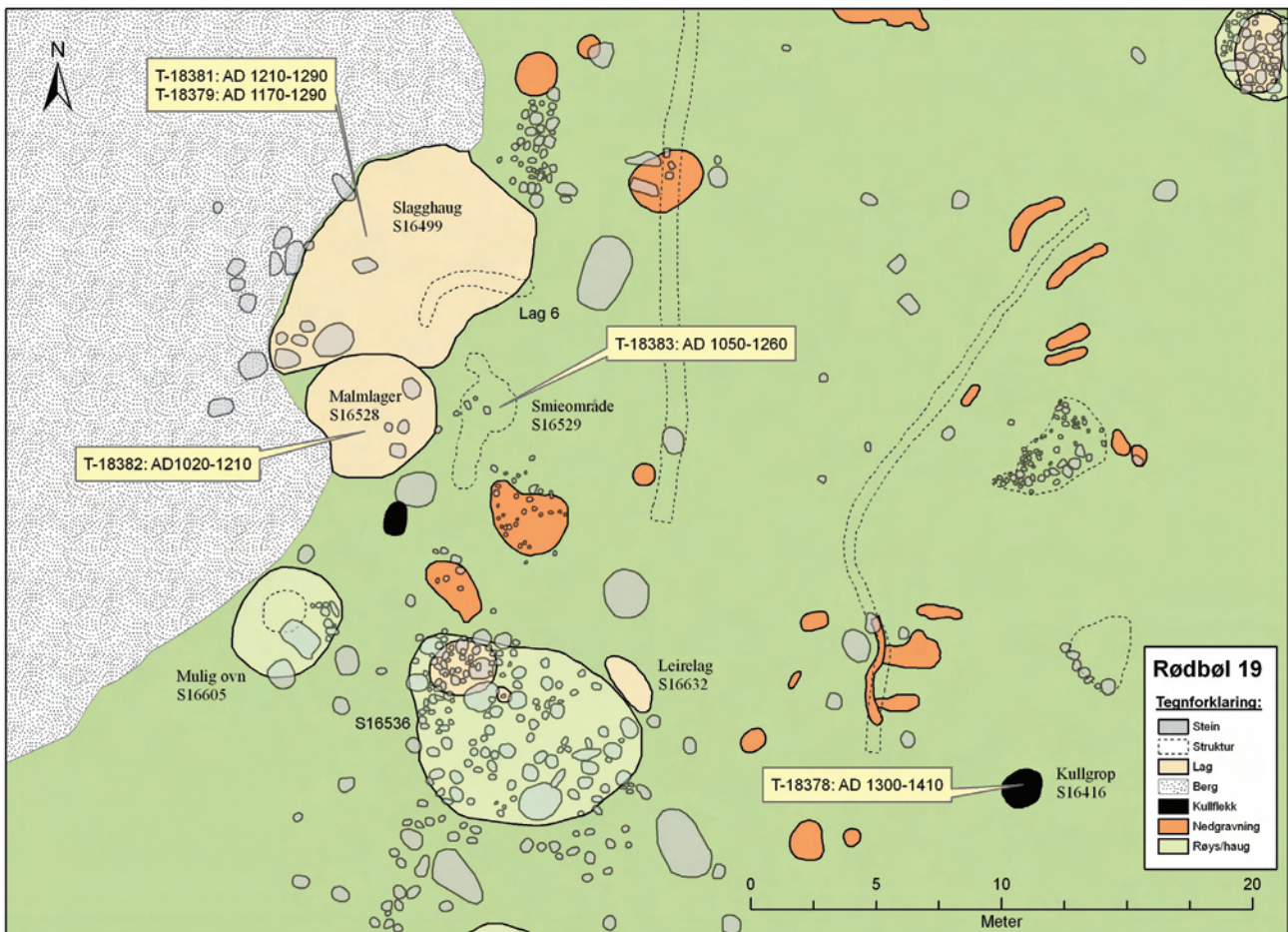
stolpehullene som kunne settes sammen til hustomter som ble nærmere undersøkt. En forholdsvis stor andel av de gjenværende 180 antatte stolpehullene ville sannsynligvis også blitt avskrevet som stolpehull ved en nærmere undersøkelse. Av de reelle stolpehullene som ikke kunne settes sammen til hus, er det rimelig å anta at en del stammer fra andre konstruksjoner enn hus. Allikevel er det sannsynlig at det har stått flere bygninger enn det vi klarte å skille ut på lokaliteten. Årsaken til at disse ikke er skilt ut, kan svære tidspress, men definering av hustomter ble prioritert. Hovedårsaken til at det ikke ble definert flere hustomter, er sannsynligvis at deler av husene ble ødelagt eller fjernet av seinere aktiviteter.

Jernfremstilling (C55084)

Innledning

Det ble avdekket et jernvinneanlegg som besto av en kullgrop (S16416), en mulig ovn (S16605), et malmlager (S16528), en slagghaug (S16499) som inneholdt renneslagg og et smieområde (S16529) som inneholdt store mengder kull og glødeskall (figur 4.18 og 4.20). Det ble også funnet en smedhammer (C55090/1) på lokaliteten ved metalldetektorsøk. Alle strukturene fremkom ved maskinell flateavdekking i området som var tidligere dyrket. Sannsynligvis er dyrkingen i hvert fall delvis årsaken til at det ikke ble funnet sikre ovner på stedet. Det ble også funnet et leirlag (S16632) med finkornet, grå plastisk leire sør for slagghaugen og like øst for røysa S16536. Dette ble ikke prioritert undersøkt nærmere, da det i feltsituasjonen var usikkert om det kunne tilknyttet førreformatorisk aktivitet. Lars Erik Narmo (1997:45, 60) skriver imidlertid at slike lag er tolket som leirlagre og er funnet like ved ovnsområdene på Rødsmoen og Dokkfløy, og leirlaget blir derfor antatt å være en del av jernvinneanlegget.

De fem dateringene fra strukturene forbundet med jernutvinning strekker seg i tid fra malmlageret som er datert til AD 1020–1210 til kullgropen som er datert AD 1300–1410 (tabell 4.3). Egenalderen er antatt lav for alle de daterte treslagene, og skulle ikke

Figur 4.18: Oversikt over strukturer som kan tilhøre jernvinneanlegget på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 4.18: Features that may be related to the iron-production site at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

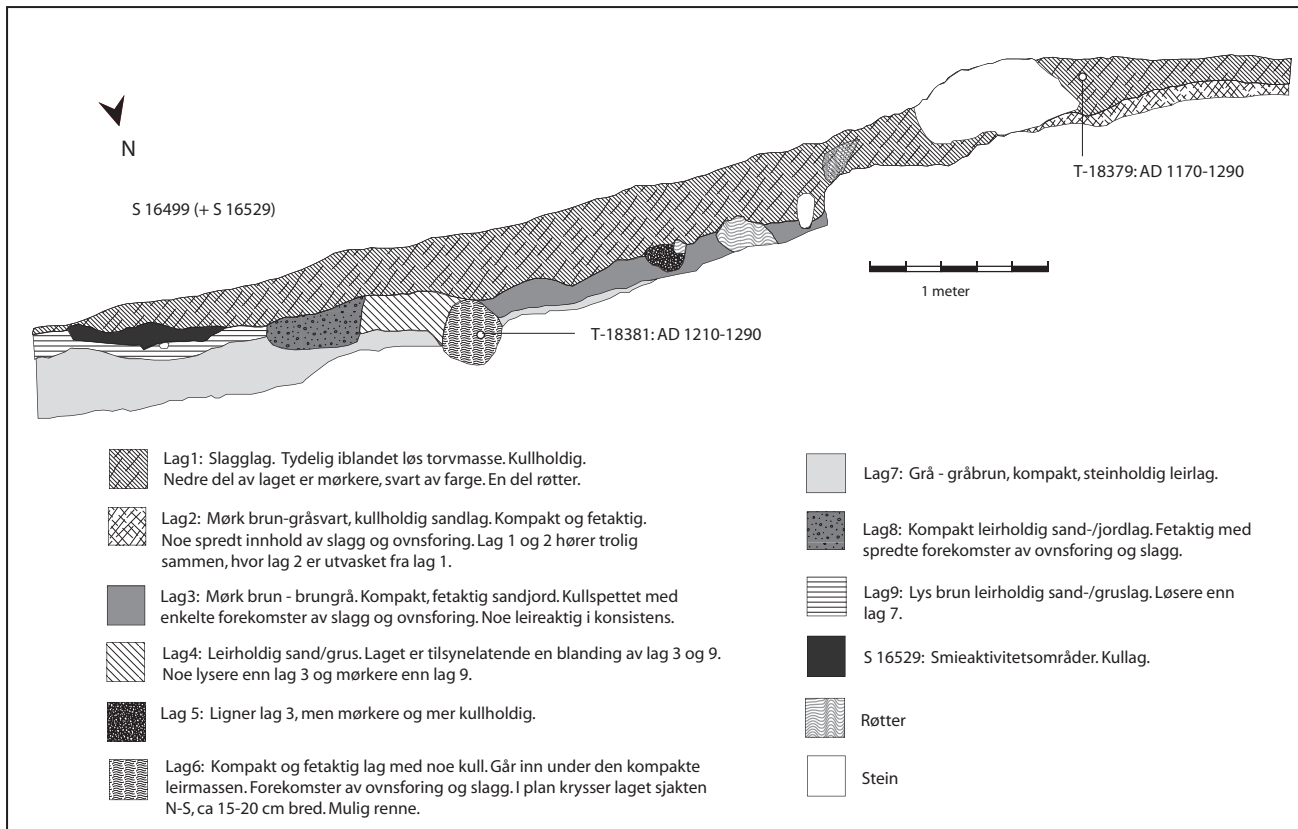
påvirke resultatet. Trekullet som lå igjen i kullgropa hører sannsynligvis til den siste aktiviteten på stedet, og daterer slik sett slutten på jernframstillinga. Trekullprøvene fra slagghaugen er svært like, og det er sannsynlig at det ble fremstilt jern på 1200-tallet eller tidlig 1300-tall. De eldste dateringene er fra smieområdet, AD 1050–1260, og malmlageret, AD 1020–1210, og disse overlapper delvis med dateringene fra slagghaugen. Det er altså svært sannsynlig at kullgrop, slagghaug, smieområde og malmlager har vært i bruk samtidig på 1200- og/eller 1300-tallet.

Prøver av slagg, jern, sjaktmateriale og malm er analysert av Riksantikvarieämbetet, Geoarkeologisk Laboratorium (GAL), i Uppsala (Andersson og Grandin 2008).

Spor etter jernframstilling er hittil funnet mest i høyereliggende skogs- og lavereliggende fjellområder, hvor det er myrer og jernholdige bergarter. Jernvinneanlegget på Rødbøl ligger atypisk i forhold til tidligere kjente anlegg, og er det første som er funnet i sentrale jordbruksstrøk av Vestfold.

Slagghaug S16499 – slagg og sjaktmateriale

Slagghaugen ble funnet ved flateavdekking. Etter oppdagelsen av det tettpakkede slagglaget ble området avtorvet med gravemaskin og krafse. Slagghaugen hadde ujevn form, målte 7 x 8 meter og lå delvis på et berg og delvis i skråningen nedenfor berget. Det ble funnet renneslagg i haugen, størrelsen varierte fra små fragmenter på 1–2 gram til biter med tydelig flytestruktur i en eller flere strenger på 200–400 gram. Ved GALs analyser ble det funnet to hovedtyper av slagg, som begge peker mot at det har vært brukt en blesterovn med slaggtapping. Det blir også antydnet at den underliggende slagggopsamlingsgropa kan ha hatt en diameter på 24–28 centimeter og være under 10 centimeter dyp (Andersson og Grandin 2008:18–19, 22, 28). Begge slaggtypene har imidlertid også noen atypiske trekk. Den ene inneholder unormalt mye jern, men blir allikevel tolket som tappeslagg. Den andre ser på overflaten ut som vanlig tappeslagg, men studier i mikroskop viser trekk som ikke er normalt for tappeslagg, uten at det kan forklares hvorfor disse har oppstått. Analyser av slagg og malm viser at den kjemiske sammensetningen har likhetstrekk med materiale fra Sverige og Gråfjell. Det ble fun-

Figur 4.19: Profil gjennom slagghaugen S16499 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.
 Figure 4.18: Section through the slag heap S16499 at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

net ovnsforing i slagghaugen, noe som er vanlig (Rundberget 2007c:340). Ovnsforingen besto av brent leire med rødlig utside og sintret innside med mulige rester av slag. Noen mindre biter ble analysert, og viste seg å være naturlig leire uten tilsett magring. Leiren har vært utsatt for temperatur mellom 1000 og 1150 °C (Andersson og Grandin 2008:16).

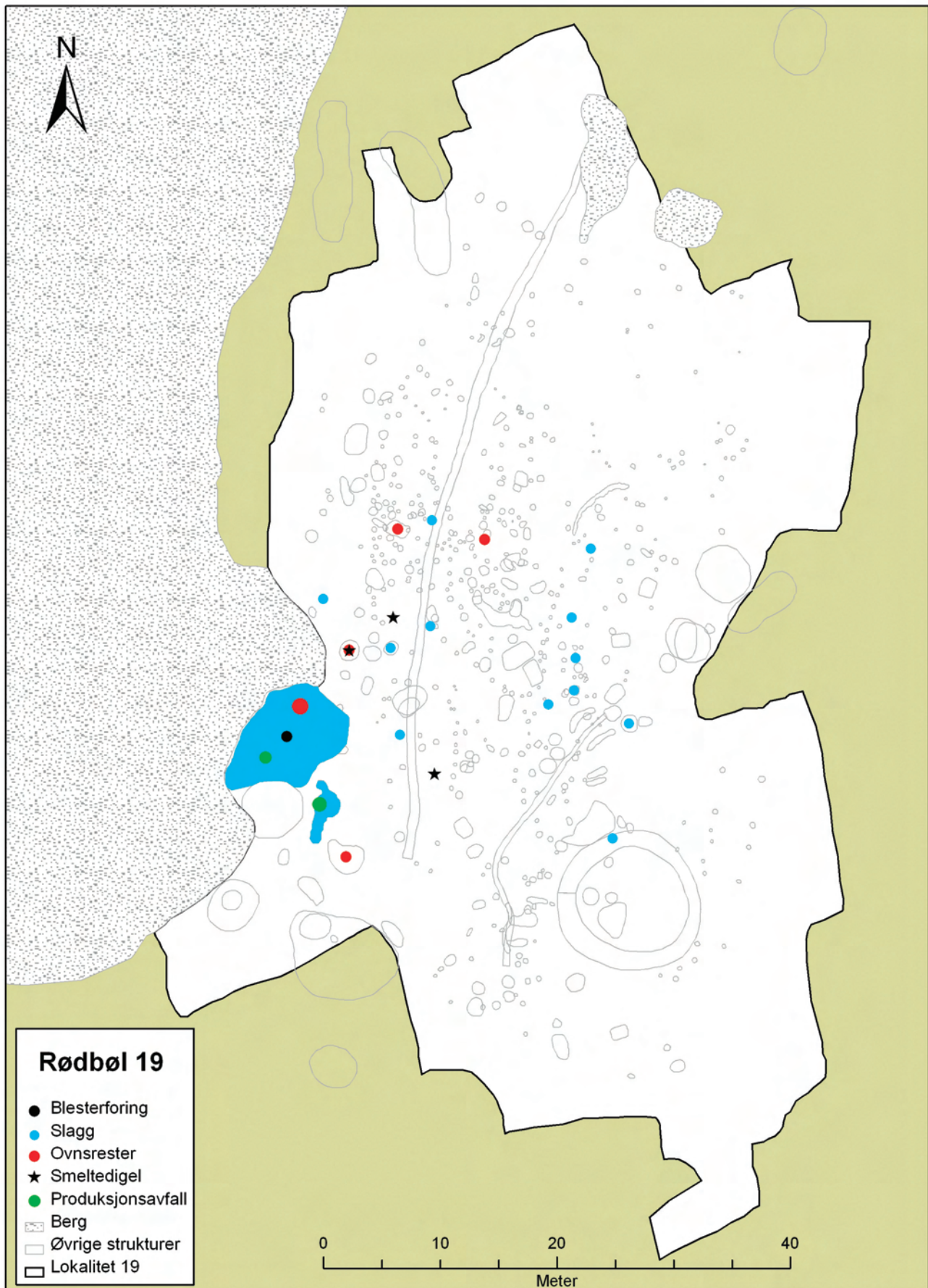
Enkelte biter med innhold av jern ble også analysert. Det ble funnet både nesten kullfritt jern og kullholdig stål. Ingen av bitene var bearbeidet. I nordvestre del av haugen ble det også påvist glødeskall blant slagavfallet ved hjelp av magnet.

Det ble gravd en én meter bred sjakt i fallretningen av slagghaugen (nord-sør) for å dokumentere lagdelingen (figur 4.19). Det ble dokumentert ni lag. Slagglaget var 0,6 meter dypt på det dypeste. Etter dokumentasjon av profilet ble haugen gravd bort lagvis. I den nordre delen ble dette først gjort for hånd, deretter med maskin, mens hele den søndre delen ble fjernet med maskin. Slagget ble fjernet for å finne mulige ovner, men ingen slike ble påtruffet. I profilet ble det oppdaget en smal sjakt (lag 6) som hovedsakelig gikk under slagghaugen og noe utenfor i øst. Sjakts utstrekning ble dokumentert etter flateavdekking. Den løp noe buet,

delvis på tvers av haugen. Det er uvisst om den har noen tilknytning til anlegget eller om den var av eldre dato enn jernvinneaktiviteten. Dyreganger eller rotaktivitet er andre mulige forklaringer.

Av figur 4.19 går det fram at slagget (lag 1) ligger stratigrafisk over smieaktivitetsområdet (S16529, se under). Det er vanskelig å si om dette representerer en forskjell i brukstid mellom anleggene eller om slagget fra haugen har rast over smieaktivitetsområdet i etterkant. Noe av slagget kan også ha blitt dratt utover av maskinen ved avtorving. Spor etter smieaktivitet ble også funnet i en konsentrasjon noe lenger sør for slagghaugen. Deler av smieaktivitetsområdet kan ha blitt overleiret av slag, mens den søndre delen fremdeles har vært i bruk. Det er datert to trekullprøver fra slagghaugen. Bjørk, hassel og vier/osp, selje er datert til 765±60 BP, cal AD 1210–1290, T-18381, og bjørk til 780±75 BP, cal AD 1170–1290, T-18379.

Både toppen og bunnen av slagghaugen ble innmålt, med henblikk på å kunne beregne produksjonsvolum. Grunnflaten på slagghaugen var ca. 56 m², og med en gjennomsnittlig dybde i underkant av 0,2 meter gir dette ca. 9 m³ med slag. En kvadratmetersrute med dybde 0,25 meter (¼ m³) ble såldet. Slagget veide 281,75 kg, tilsvarende 1127 kg per m³. Lignende

Figur 4.20: Spredningsmønster på avfall etter jernvinneanlegget og annen metallbearbeiding på Rødbøl 19.

Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 4.20: Distribution of waste from iron-production and other metalworking at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

S-nummer	Type anlegg	Datert materiale	Lab-ID	Datering BP	Kalibrert alder
S16528	Malmlager	Bjork	T-18382	925±95	AD 1020—1210
S16529	Smieområde	Bjork, hassel, vier/osp, selje	T-18383	855±60	AD 1050—1260
S16499	Slagghaug	Bjork	T-18379	780±75	AD 1170—1290
S16499	Slagghaug	Bjork, hassel, vier/osp, selje	T-18381	765±60	AD 1210—1290
S16416	Kullgrop	Gran	T-18378	590±60	AD 1300—1410

Tabell 4.4: Dateringer fra jernvinna på Rødbøl 19.

Table 4.4: Radiocarbon dates from the iron-production site at Rødbøl 19.

beregninger er utført i regi av Gråfjellprosjektet, og vekten av en kubikk meter slagge ble der i gjennomsnitt beregnet til 1145 kg (Rundberget 2007c:351), altså omtrent det samme som på Rødbøl. Slagghaugen har følgelig inneholdt om lag 10 tonn slagge. Lars Erik Narmo (1997:125–126) anslår at minste gjennomsnittlig forholdstall mellom slagge og jern er 0,3 kg jern per kilo slagge, men ofte høyere. Bernt Rundberget (2007b:333, 2007c:353 med anført litteratur) oppsummerer en rekke utbytteberegninger fra ulike fagmiljø, og gjennomsnittet ligger på 0,9 kg jern per kg slagge. Han mener imidlertid at dette gjennomsnittet er noe høyt, og konkluderer med at utbyttet er mellom 0,5 og 0,9 kilo jern per kilo slagge. Dette betyr i så fall at det minimum er fremstilt tre tonn jern og kanskje så mye som ni tonn. Det er foreslått at det produseres under 20 kg jern i hver blestring, og at det på en dag kan foretas opp til tre blestringer (Rundberget 2007c). Det betyr i så fall at det har vært blestret minimum 50 dager, kanskje over 200 dager på Rødbøl. Slik sett kan brukstiden for anlegget ha vært så lite som et år, men det er foreslått at det har vært blestret ned mot 15 dager i året (Rundberget 2007c:354). I så fall har det vært blestret minimum tre år, kanskje 13 år på Rødbøl. Jernvinneanlegget på Rødbøl har imidlertid ligget nærmere gården, og blestringen kan være organisert på en annen måte.

Kullgrop S16416

Kullgropa lå 30 meter sørøst for slagghaugen. Området var pløyd og ble flateavdekket, og det kunne derfor ikke avgjøres om kullgropa hadde voller. Derfor ble kun indre mål dokumentert. I plan var gropa nærmest kvadratisk og målte 1,9 x 1,85 meter. Den ble snittet for hånd. Gropa var fylt med nyere organisk materiale og mye røtter. Dybden var 0,47 meter, og på bunnen ble det funnet en konsentrasjon med trekull, delvis som stikker med diameter mellom 0,05 og 0,1 meter. Etter at profilet var dokumentert ble gropa flategravd for å undersøke tverrsnittet i bunnen, som viste seg å være kvadratisk med avrundede hjørner. Trekull fra gropa er bestemt til gran, og datert til 590±60 BP, cal AD 1300–1410, T-18378. Trekull av gran er også funnet i slagghaugen S16499, smieområdet

S16529 og kokegropa S16086. Kokegropa ligger drøye 10 meter nordøst for jernvinna, og er datert til romertid-folkevandringstid og har neppe noen sammenheng med jernvinneanlegget.

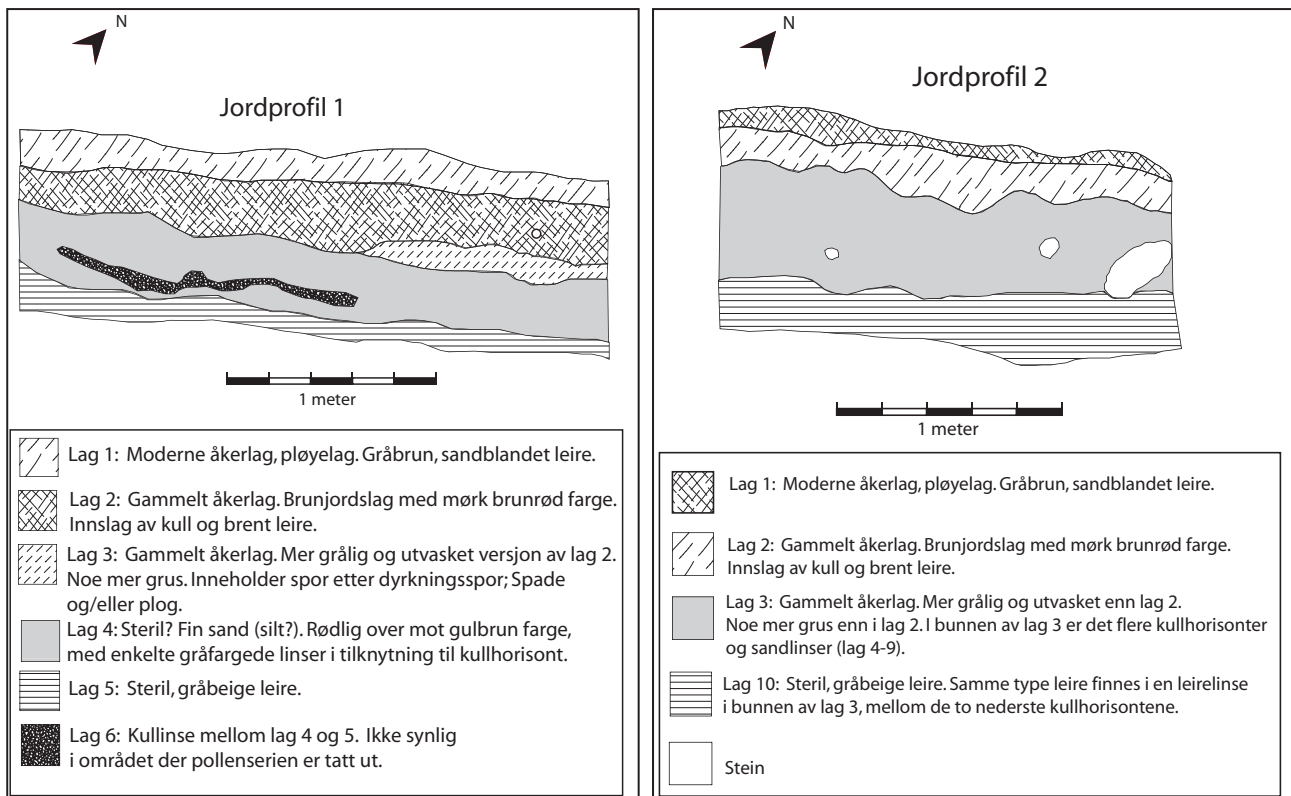
Malmlager S16528

Malmlageret lå like inntil og vest for slagghaugen. Malmlageret besto av rødlig puddermalm. Et snitt ble tatt på det dypeste for å hente ut malm- og kullprøve. Lageret var homogent med noen større kullbiter. Det var tilnærmet rundt, målte 4,6 x 4,7 meter i plan, og var 0,18 meter dypt. En trekullprøve av bjork er datert til 925±95 BP, cal AD 1020–1210, T-18382. Det ble ved analysen påpekt at malmprøven inneholdt mye sand, men det er uklart om dette er et resultat av måten malmen er dannet på, måten malmen ble utvunnet på, røstingen, postdeposisjonelle forstyrrelser eller prøveinnsamlingen. Undergrunnen i området består for en stor del av marint avsatt leire, noe som ikke er ideelt for dannelse og utfelling av malm, og det er derfor sannsynlig at malmen er fraktet til området fra et annet sted. En del kjemiske sporelementer finnes imidlertid både i grunnfjellet i området, malmen og slagget, slik at det ikke kan utelukkes at malmen har vært utvunnet lokalt (Andersson og Grandin 2008:1, 27).

Smieområde S16529

Tre meter sør-sørvest for slagghaugen ble det funnet et område med trekull, slagge og ovnsforing. Nærmere undersøkelser viste at området også inneholdt store mengder glødeskall. Glødeskallet er svært magnetisk og ble påvist ved å føre en magnet gjennom produksjonsavfallet.

Området ble tolket som et aktivitetsområde for smiing – kanskje grovsmiing av jernet etter utvinning. Deler av slagget fra området kan være smieslagge (pers. med. Jan Henning Larsen og Bernt Rundberget). Det mulige smieslagget hadde en porøs struktur med mange luftbobler og blågrønn farge i bruddflatene. Det ble også funnet mindre biter av renneslagge og ovnsforing på 10–100 gram i denne konsentrasjonen. Renneslagge og ovnsforing var av samme type som ble funnet i slagghaugen

Figur 4.21: Jordprofil 1 og 2 på Rødbøl 19. Illustrasjoner: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figure 4.21: Soil profiles 1 and 2 from Rødbøl 19. Illustrations: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

(se over). Området var tilnærmet rundt, 2 meter i diameter og 0,1 meter dypt.

En trekullprøve av bjørk, hassel, vier/osp, selje er datert til 855 ± 60 BP, cal AD 1050–1260, T-18383.

Mulig ovn S16605

Den mulige ovnen (S16605) artet seg som en liten forhøyning med et markert hull på toppen. Den ble snittet med gravemaskin, ved å grave en halvdel lagvis. Like under torva ble det påtruffet en halvsirkel med stein. Halvsirkelen hadde indre mål på ca. 0,75 meter og ytre på ca. 2 meter. Steinene målte mellom 0,3–0,5 og 2 meter i diameter, men den største steinen var sterkt forvitret. Strukturen kunne minne om en ovn. Snittet viste også at innsiden av gropa var steinsatt, men det var ikke slag i gropa, kanskje fordi den var tømt. Det var heller ikke spor etter overbygningen av ovnen i form av ovnsforing. Siden S16605 ikke inneholdt verken slag eller ovnsforing kan det ikke konkluderes sikkert med at den har vært en ovn brukt til jernframstilling.

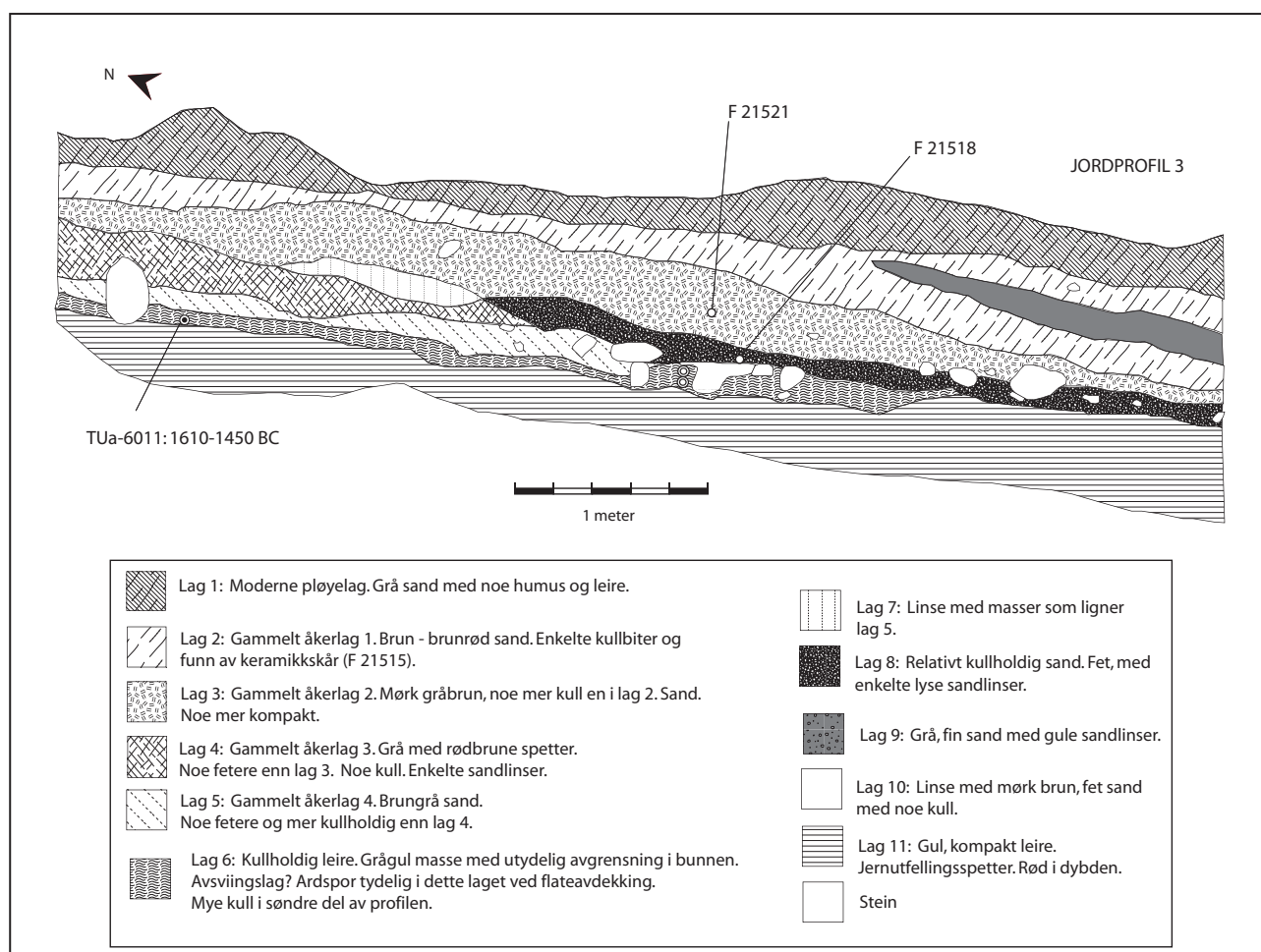
Kjemiske analyser av malm og slag

Kjemiske analyser av slag viser at materialet, i likhet med det fra Gråfjell, inneholder mye aluminium og/eller lite kalsium, en kombinasjon som gjerne brukes til å proviniensbestemme jern til Sverige.

Innholdet av jern og mangan i malmen var uvanlig lavt i forhold til den malmen som vanligvis finnes på jernframstillingsplasser (Andersson og Grandin 2008:24–26). Blant annet på grunnlag av analysene fra Rødbøl antyder Daniel Andersson og Lena Grandin (2008:26) at kriteriene for proviniensbestemmelser mellom landene i Skandinavia bør justeres, eller at andre elementer enn aluminium/kalsium bør benyttes.

Oppsummering

På 1200- eller 1300-tallet har det vært utvunnet mellom tre og ni tonn jern på lokaliteten. Det har muligens vært utvunnet malm lokalt, som kan ha blitt røstet på lokaliteten. Det har også vært utvunnet kull på stedet. Det har vært brukt en blesteroavn med slaggtappingsgrop hvor slaggtappingsgropa kan ha vært under 0,1 meter dyp, noe som er uvanlig grunt. Selve ovnen har vært bygd av umagret leire som har vært utsatt for temperaturer opp mot 1150 °C. Et interessant trekk i den kjemiske sammensetningen i slag, malm og jern er at den har likhetstrekk med materiale fra Sverige og Gråfjellsområde. Det ble funnet ubearbeidet jern uten kull og kullholdig stål. Ved analysene av slagget ble det funnet enkelte utypiske trekk som ikke kunne forklares nærmere.

Figur 4.22: Jordprofil 3 på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Figure 4.22: Soil profile 3 from Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal/Hilde Sofie Frydenberg.

Siden verken ovn eller kullager er lokalisert er det vanskelig å vurdere organiseringen av jernvinna, men de sporene som er bevart er forenlig med organiseringa innad på lokalitetene på Gråfjell (Rundberget og Damlien 2007:241–246).

Andre spor etter forhistorisk aktivitet

Dyrkningsspor

Det ble dokumentert fem jordprofiler med dyrkningslag, tre av disse i Sjakt 1 og 2 blir behandlet nærmere. I området rundt hustomtene lå det også gravrøyser og/eller rydningsrøyser.

Det ble også funnet rydningsrøyser og dyrkningslag med ardsor i bunnen, ved sjaktning i den dyrkede marka. Den tidligere omtalte nedpløyningen kan paradoksalt ha bidratt til at disse dyrkningssporene er bevart. Nedpløyningen ser ut til å ha vært sterkest nærmest skogen, og massene derfra eller fra andre nedpløyde områder kan ha blitt avsatt over disse dyrkningslagene og beskyttet dem. Det er også mulig at de gamle dyrkningslagene har vært så tykke at de har tålt nedpløyningen bedre enn boplasssporene. Det

ble gravd to sjakter øst (sjakt 1) og sørøst (sjakt 2) for hovedaktivitetsområdet for å dokumentere dette. Med hensyn på plasseringen av de to sjaktene, se figur 4.1 og 4.2. Sjakt 1 er en utvidelse av sjakta fra undersøkelsen av Lokalitet 20, den antatte gravhauget, og ligger rett vest for ”20” på figur 4.2. Sjakt 2 er sjakta rett ved ”21” på figur 4.2.

I sjakt 1 ble det undersøkt en 13 meter lang profil gjennom forhistoriske dyrkningslag. To utsnitt av profilet ble tegnet. Dette var Jordprofil 1 (fra 1,20 til 4 m) og Jordprofil 2 (fra 8,5 til 12,5 m). *Jordprofil 1* hadde moderne dyrkningslag med tykkelse mellom 0,1 og 0,2 meter og tre gammelåkerlag på til sammen 0,70 meter (figur 4.21).

Jordprofil 2 hadde moderne dyrkningslag mellom 0,1 og 0,2 meter og ni gammelåkerlag på til sammen 0,7 meter (figur 4.21). De seks nederste lagene besto av tre kullinser med 0,05 meter tykke jordlag i mellom.

I sjakt 2, *jordprofil 3*, ble de mest omfattende dyrkningssporene på lokaliteten dokumentert (figur 4.22 og 4.17). Jordprofilen ble dokumentert i dyrket

mark sørøst for boplassporene på lokaliteten. Under det moderne dyrkningslaget ble det registrert to rydningsrøyser og nederst ble det påvist ardspor i undergrunnen. Åkerprofilen var opptil en meter tykk og besto av 11 lag. Det ble samlet inn en serie med fem pollenprøver og en serie med sju mikromorfologiprøver. Alle de syv mikromorfologiprøvene er preparert for analyse, og i samarbeid med Barbara Sageidet (2006) ble to valgt ut til nærmere analyse.

De to mikromorfologiprøvene F21518 og F21521 er tatt ned mot bunnen av dyrkningslagene. F21518 ble tatt nederst i Lag 8, mens F21521 er tatt midt i Lag 3 (figur 4.22). Den nederste delen i den nederste prøven F21518 viser spor etter beite og bruk av ild på lokaliteten. Det er funnet trekull, antagelig fra blader og tremateriale, og fytoliter. Fytoliter er mikroskopiske silisiumpartikler (opaler, plantestein) i celler og cellevegger hos planter, vanlig i gras, starr og sneller. Det er også spor av brent overflatejord. Den mellomste delen av den nederste prøven viser et utvaskingslag dominert av kvartssand, men med noe utvasket humus. I den øverste delen av prøven ble det funnet omdannet møkk, blandet med mineraljord. Barabara Sageidet (2007:5–6) konkluderer at det mest sannsynlig har blitt gjødslet. Laget er sterkt gjennomarbeidet av meitemark, men hun antyder videre at møkka kan ha blitt blandet med jord før gjødsling (Sageidet 2007:5–6). Den nederste delen av F21521 er mer kompakt enn de andre lagene. Mange fytoliter og mangel på planterøtter, funn av trekull og manganimpregnering tolkes av Sageidet som en brakkperiode. muligens har området vært brukt til beite, men det kan også ha vært menneskelig aktivitet på stedet. I overgangen mellom den nederste og den øverste delen av prøven ligger det igjen omdannet møkk blandet med mineraljord. Den øverste delen av prøven viser tegn på å ha vært bearbeidet med ard, og det ble observert trekull, bein og manganimpregnering, som alle tyder på menneskelig påvirkning. Sageidet (2007:7) oppsummerer resultatet av de to prøvene slik: ”I en opprinnelig løv- eller løvblandingskog synes folk å ha brukt ild i flere etterfølgende episoder. En av hensiktene var antagelig å tilrettelegge areal for bruk til husdyrbeite. Avskogningen og bruk av ild har fremskyndet utvaskningsprosesser i profilet, slik at lokaliteten etter hvert åpenbart var fattig på næringsstoffer og uegnet til jordbruk.

Folk påførte senere jorda møkk(blandet) materiale. Dette tiltak var mest sannsynlig for å forbedre jorda til dyrkningsformål. Under denne første relativ kortvarige dyrkningsfasen ble materialet dårlig blandet, noe som antyder at folk ikke brukte ard. Deretter følger en fase da lokaliteten mest sannsynlig lå brakk

og ble utsatt for noe kompresjon. Lokaliteten kan på ny ha blitt brukt til beite, eller til andre aktiviteter. I en ny dyrkningsfase er det igjen blitt brukt møkk til å forbedre jorda. I denne fasen ble åkerjorda meget fin blandet, noe som antagelig skjedde gjennom en lengre tidsperiode, og antagelig ved at det ble brukt ard eller et lignende redskap. Det er ikke mulig å si noe nærmere om hva som kan ha blitt dyrket.”

Det er mulig at det møkkblandete materialet er såkaldt talle, et resultat av at torvstrø er spredd på fjøsgulvet for å fange opp møkk og urin og siden brukes som gjødsel, en teknikk kjent fra Vestlandet i hvert fall siden romertid (Myhre 2002:141).

Dateringer av dyrkningslagene

Trekull av bjørk og hegg/rogn fra Lag 6, det nederste laget i profilet, ble datert til 3245±35 BP, cal 1610–1450 BC, TUa-6011. Dessverre ble det ikke funnet materiale som kunne dateres radiologisk i laget med møkkblandet materiale. I Lag 2 ble det funnet et skår av keramikk med negldekor (C55088/1). Denne keramikktypen dateres av Bøe (1931:158–159) til 300–550 e.Kr. Pløying kan ha ført keramikken langt opp i profilet og laget kan ikke være eldre enn skåret.

Groper med ukjent funksjon – avfallsgroper?

Det ble avdekket 30 groper med ukjent funksjon, og 11 av disse ble undersøkt. Gropene eller nedgravningene antok svært ulike størrelser – diameteren på den største var 7,5 meter. Ellers var diameteren mellom 1,5 og 0,4 meter, mens dybden varierte fra 0,02–0,4 meter.

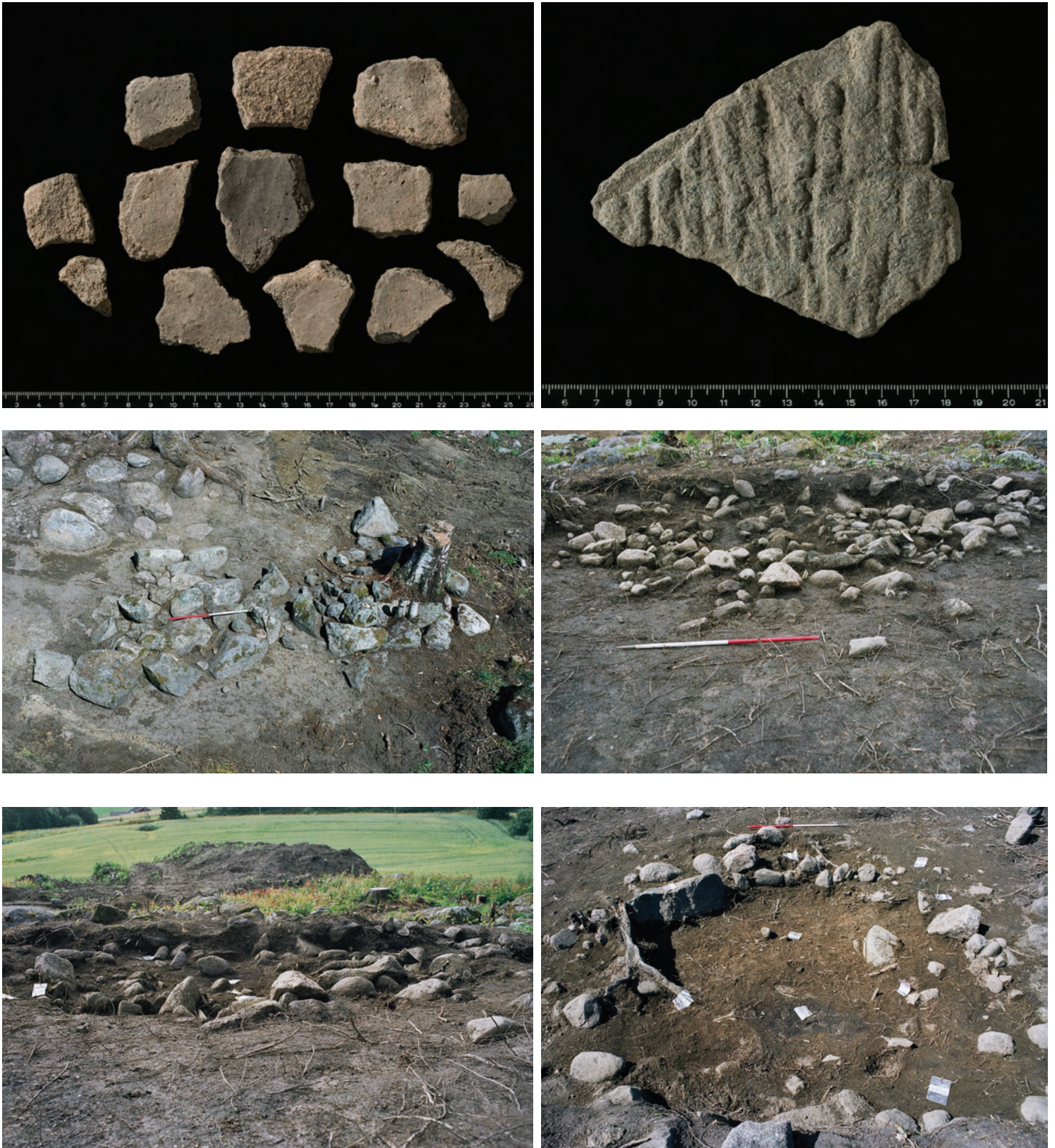
To av gropene (S16492 og S16535) vest på feltet inneholdt funn. S16492 inneholdt slagg og jernklumper, og så i snitt nærmest ut som et stort stolpehull. S16535 inneholdt renneslagg og keramikk i tillegg til store mengder stein. Flere av steinene var reist på høykant. Slagget fra disse gropene var av samme type som i slagghaugen S16499, men ble ikke samlet inn. Det er mulig at disse to gropene kan knyttes til produksjonsprosessen tilknyttet jernfremstillingsanlegget.

To groper skilte seg ut fordi de inneholdt litt flere funn enn resten. I S16018 er det funnet 48 g keramikk, et smeltedigelfragment og fem brente bein. Gropa er datert til 1835±35 BP, cal AD 130–225, TUa-6006. Denne gropa er funnet snaue 3 meter sørvest for Hus 4. Det er mulig gropa inneholder avfall fra Hus 4. De to andre fragmentene av smeltedigler fra lokaliteten er funnet i to stolpehull i Hus 4. S16479 var en liten grop hvor det sto rester av et kar som nå veier 789 g (figur 4.17). Randen av karet ble ikke gjenfunnet

Figur 4.23: Funn fra Rødbøl 19. øverst venstre: spinnehjul funnet i stolpehull S16304 (C55080/1), høyre: kølle av bergart med enkel strekdekor (C55091/6), under: mulig deler av smeltediglene (C55081/23, 24, C55090/37), nederst: skår av leirkar fra grav S16425 (C55086/1). Alle foto: Ellen C. Holte, KHM.

Figure 4.23: Selected finds from Rødbøl 19. Top row, left: Spindle-whorl from posthole S16304 (C55080/1). Right: Stone mace with linear decoration (C55091/6). Middle row (front and back): Likely crucible fragments (C55081/23, 24, C55090/37). Bottom row: Pottery shards from Grave S16425 (C55086/1). All photos: Ellen C. Holte, Museum of Cultural History.

Figur 4.24: Funn, rydningsrøyser og graver på Rødbøl 19. Øverst venstre: skår av leirkar funnet i gropa S16479 (C55090/22), høyre: Fragment av bakstehelle (C55090/36), under venstre: Grav S16425 og steinpakning/grav S16498. Foto mot nord. Høyre: Gravrøys S16536, foto tatt mot sør. Nederst venstre: Oversikt over grava S16536, foto mot sør. Høyre: Detaljbilde over sentralt funnområde i grav S16536 etter utgraving. Gjenstandsfoto: Ellen C. Holte, KHM.

Figure 4.24: Selected finds, clearance-cairns and burials from Rødbøl 19. Top row, left: Shards of pottery from pit S16479 (C55090/22). Right: Fragment of a baking plate (C55090/36). Middle row, left: Grave S16425 and stone setting/grave S16498 (photo facing north). Right: Burial cairn S16536 (photo facing south). Bottom row, left: Grave S16536 (photo facing south). Right: Detail of the centre of Grave S16536 after excavation. Artefact photos: Ellen C. Holte, Museum of Cultural History.

og var trolig destruert av pløying. Store deler av karet var ellers bevart, men fragmentert. Keramikken hadde ikke dekor. Gropa er datert til 1770±40 BP, cal AD 210–340, TUA-6012.

Tre strukturer kan kanskje ha hatt ovnsfunksjoner (S16022, S16530 og S16531). Alle tre hadde kullag og/eller lag med rødbrent leire. I S16022 ble det funnet keramikk og renneslagg av samme type som i slagghaugen. Disse strukturene inneholdt ikke stein i motsetning til S16492 og S16535.

Tråkk

En markant struktur på feltet var ”tråkket” S16067, som løp tvers over lokaliteten. Den nordre delen var orientert nordnordvest-sørsørøst, den søndre delen var orientert mer nord-sør. Helt i sør ble tråkket borte på grunn av steinete og mer siltig undergrunn. I nord forsvant sporene etter tråkket da undergrunnen gikk over i berg. Trolig var dette rester etter en hulvei. Veien løp blant annet gjennom og over et stolpehull i Hus 4. De mulige restene etter takbærende stolper på hver side av det nevnte tråkket, var S16066 og S16070. Veien løp også over en kokegrop like inntil huset; S16086. ”Tråkket” så ut til å være sekundært i forhold til begge strukturene. Det ble funnet både brente bein, keramikk, slagg og flint i ”tråkket”. Tre-kull fra tråkket er datert til 1825±30 BP, cal AD 135–230, TUA-6008. Denne prøven daterer ikke nødvendigvis tråkket, men formålet med prøven var å finne spor av eventuelle aktiviteter fra perioder som ellers ikke var synlig i materialet.

Funnene

Innledning

Antatt diagnostiske funn og funn i strukturer ble samlet inn. Funnene er enten knyttet til struktur eller innmålt direkte (se figur 420 og 4.25–4.28 for en oversikt over funnspredning og undersøkte strukturer).

Trekullprøver

Det ble samlet inn 50 kullprøver fra lokaliteten, og alle er vedartsbestemt. I tillegg til kullprøvene ble det samlet inn makrofossilprøver. Totalt er prøver fra 50 strukturer analysert.

Brente bein

Brente bein ble kun samlet inn fra strukturer, og 31 strukturer inneholdt brente bein. Bein ble funnet i to av røysene (C55086 og C55087). I tillegg ble det funnet bein i flere av stolpehullene, kokegropene og nedgravningene. Beina er analysert av Anne Karin Hufthammer (2007) og Per Holck (2007a og b).

Enkelte bein stammer fra menneske, men de fleste beina kunne ikke bestemmes nærmere enn mamma-lia (pattedyr).

I grava S16536 ble det funnet 26 g med kraftig brente bein av et ”trolig eldre individ, 50–60 år? . . . Knoklene har et spinkelt preg (kvinne??)” (Holck 2007b:3).

Ingen dyrebein kunne sikkert bestemmes til familie, men i stolpehullet S16426 i Hus 4 ble det funnet 0,2 g bein bestemt som ”mulig bever” (Hufthammer 2007).

Kølle

Ei bergartskølle (C55091/6) av hovedtypen R.46, men noe mer diskosformet enn typeeksemplaret og med enkel strekdekor, ble funnet i overgangen mellom matjord og undergrunn (figur 4.23). Den kunne ikke relateres til noen struktur. Kølla er trolig senmesolittisk.

Økses

Det ble funnet ti bergartsøkser (C55091/7–15 og C55539/1). De fleste var fragmentariske, men seks var noe bedre bevart. Av disse var minst én trolig en nøstvetøks og to tverrøkser. Fem av øksene ble funnet i strukturer; to i rydningsrøys/gravrøys (C55091/9 i S16425 og C55091/10 i S16498), en i en kokegrop (C55091/7 i S16085), en i et stolpehull (C55091/8 i S16168) og en i en nedgravning med ukjent funksjon (C55091/11 i S16608). De resterende var enkeltfunn gjort i overgangen mellom dyrkningslag og steril undergrunn. Øksene er trolig mesolittiske.

Hammer

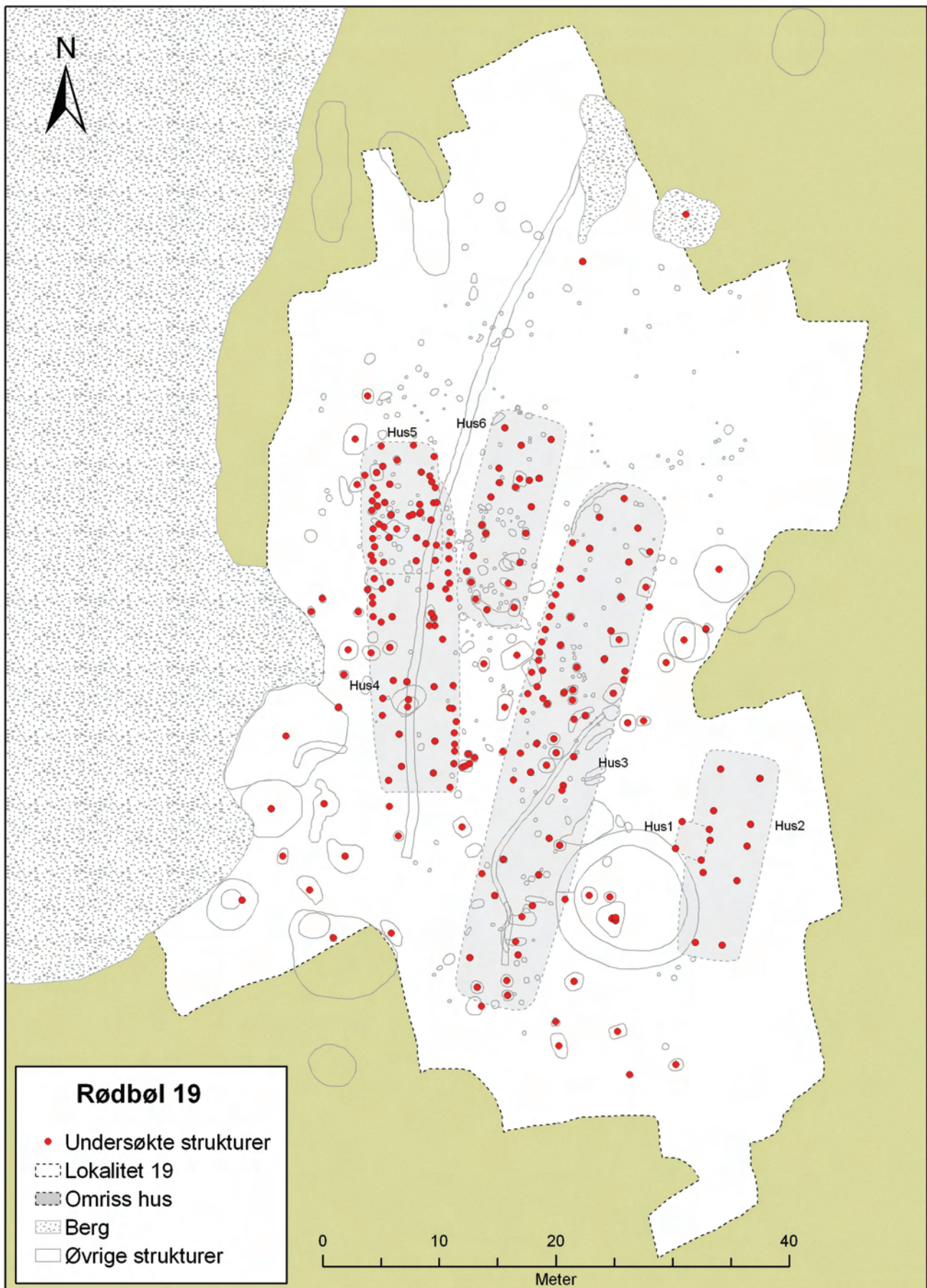
En hammer (C55090/1) av jern, nærmest som Griegs (1922) figur 10, det var et enkeltfunn funnet med metalldetektor og kan ikke relateres til noen struktur. Hammeren er neppe eldre enn vikingtid, men kan vanskelig avgrenses nærmere i tid (Petersen 1951:84). En hammer med tilsvarende form, men fra 1500- eller 1600-tallet er funnet i Oslo (Schia 1987:65, Færden 1990:187–188). Hammeren kan kanskje knyttes til jernframstillinga.

Hestesko

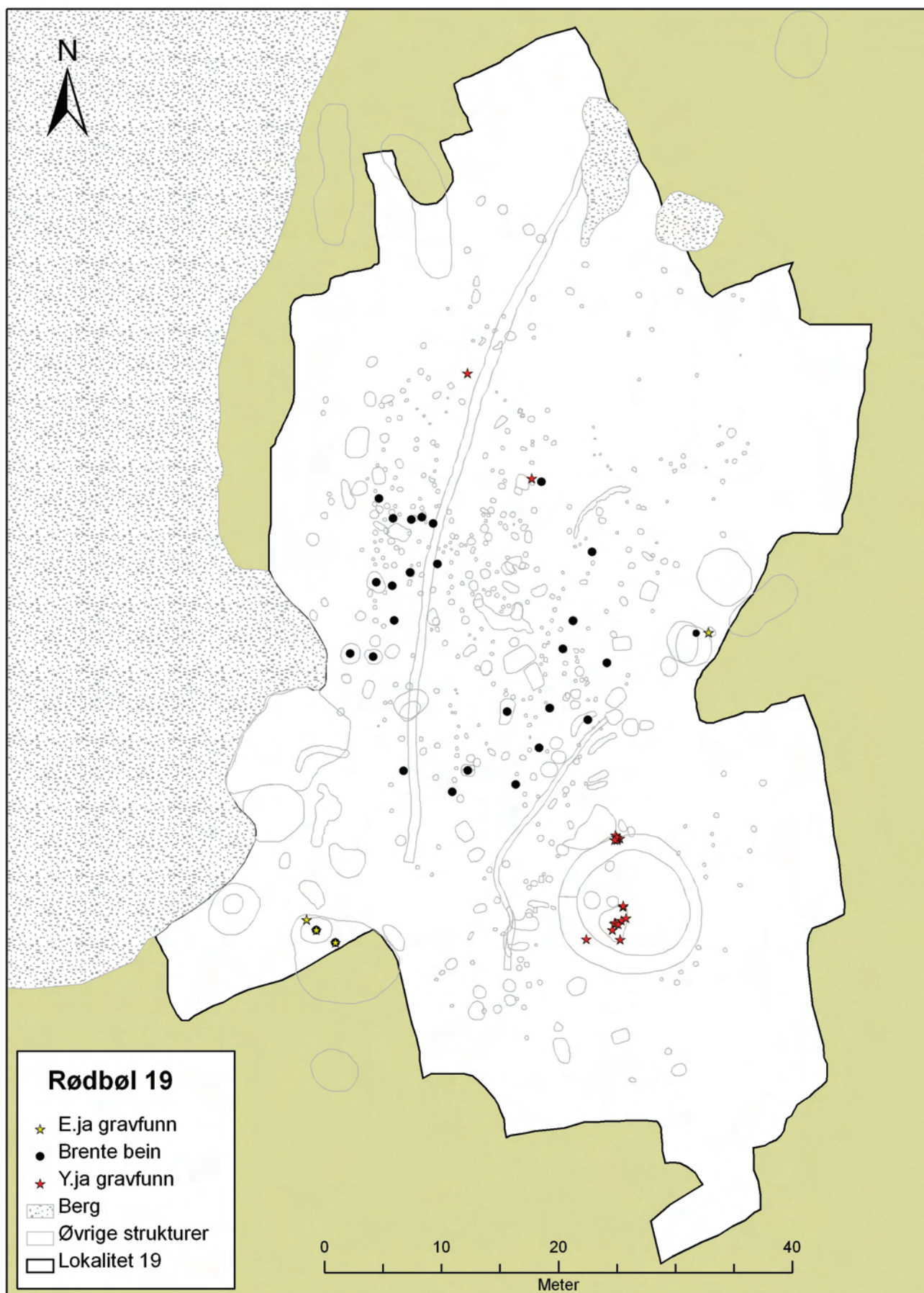
To hele og et fragment av en hestesko (C55090/2–4) ble også funnet med metalldetektor. Funnene kan ikke relateres til noen struktur. De likner alle den gammeltyske typen hestesko fra senmiddelalder (Færden 1990:248).

Bakstehelle

Løst i matjorden ble det funnet et fragment av en bakstehelle (C55090/36).

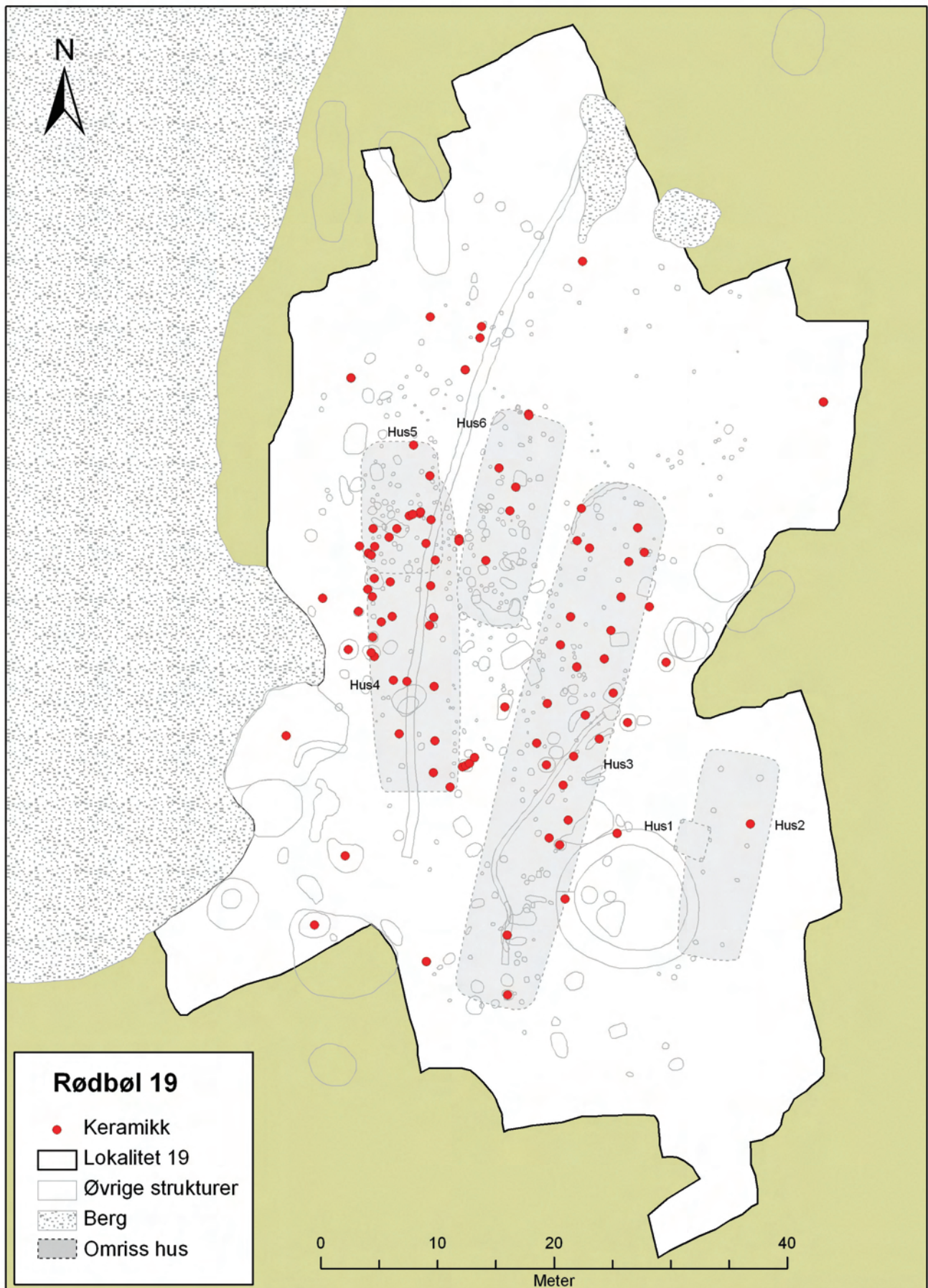

Figur 4.25: Undersøkte strukturer på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 4.25: Excavated features at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

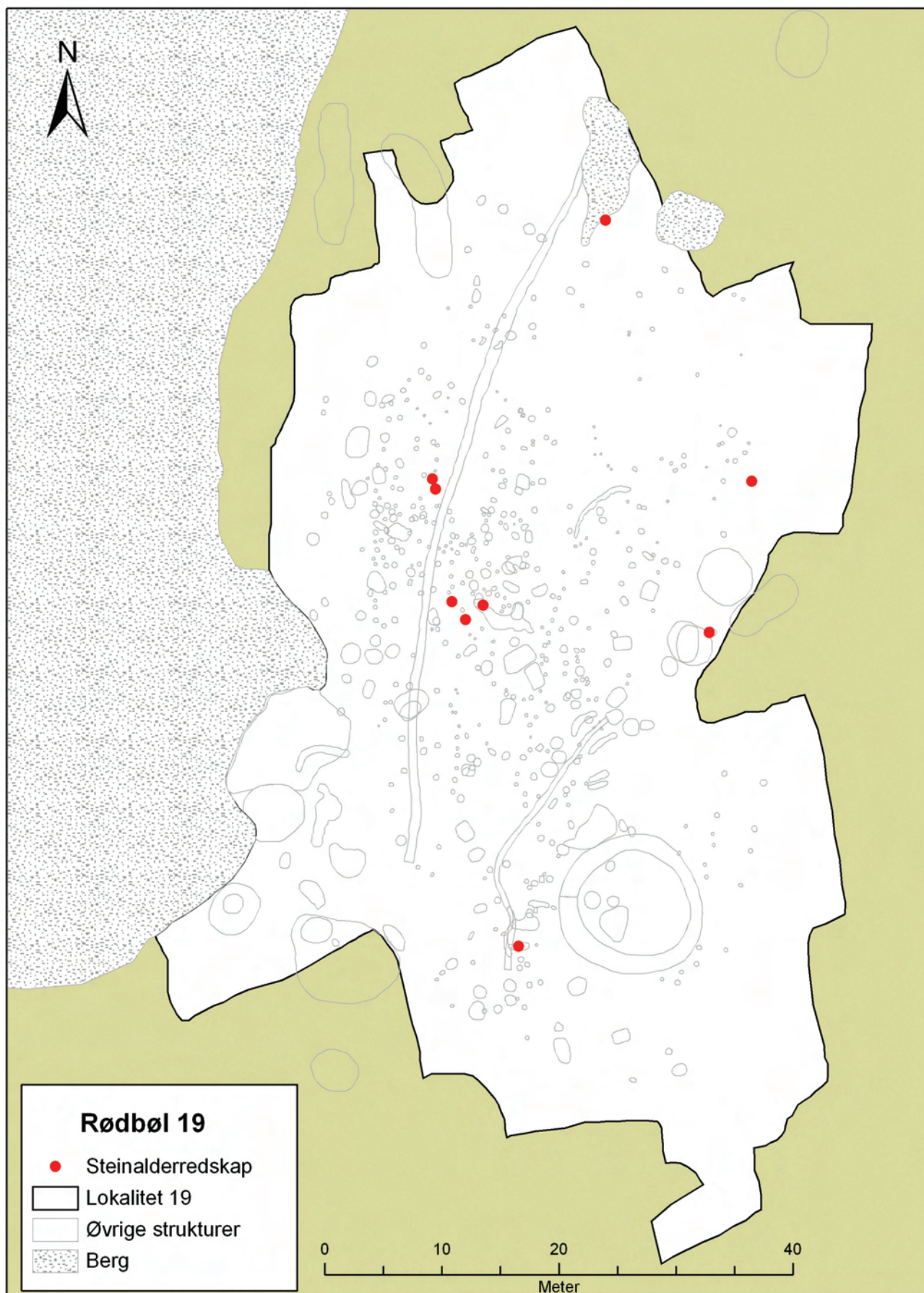

Figur 4.26: Spredning av gravfunn og brente bein på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.

Figure 4.26: Distribution of grave goods and burnt bones at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

Figur 4.27: Spredning av keramikk på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
 Figure 4.27: Distribution of pottery at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

Figur 4.28: Spredning av steinalderredskap på Rødbøl 19. Illustrasjon: Magne Samdal.
Figure 4.28: Distribution of Stone Age tools at Rødbøl 19. Illustration: Magne Samdal.

Spinnehjul

Det ble funnet et spinnehjul (C55080/1), nærmest som R.168, i et stolpehull i Hus 3 (figur 4.23). Spinnehjulet kan tolkes som et husoffer, men kan også ha havnet i stolpehullet ved en tilfældighet.

Kvernstein

En fjerdedel av en dreiekvern (C55090/34), del av en mulig dreiekvern (C55090/35) og en skubbekvern (C55083/1) ble avdekket. Dreiekvernen og kvernsteinen ble funnet løst i matjorden, mens skubbekvernen ble funnet inntil et ildsted i Hus 6. Kvernsteinen (C55090/35) har likheter med granatglimmerskiferen fra Hyllestad i Sogn og Fjordane (Baug 2002), men også tilsvarende forekomster fra Selbu i Sør-Trøndelag, Nord-Talje i Rogaland, Tolstadåsen i Vågå og Jondal i Hardanger er i hvert fall i nyere tid utnyttet (Norsk geologisk leksikon). Skubbekverna har vært brukt siden yngre steinalder, og går ut av bruk når dreiekvernen introduseres i yngre romertid (Myhre 2002:143).

Bryner

Det ble funnet sju rektangulære bryner, hvorav fem var hele. Fire av brynene (C55085/16–19) stammet fra fotgrøfta S16354, to (C55086/3 og C55087/2) var fra grav-/rydningsrøysene S16425 og S16536 og et (C55089/15) var fra en kokegrop S16016. Alle brynene var av samme steinsort og ble bestemt som eidsborgskifer av Svein Dahlgren, regiongeolog for Buskerud, Telemark og Vestfold.

Keramikk

Keramikk ble samlet inn fra alle strukturer, men av små enkeltskår uten dekor og sikker kontekst ble kun et utvalg samlet inn. Alle funn med dekor ble tatt inn. I 90 strukturer ble det funnet et eller flere skår med keramikk, og på 21 steder ble det samlet inn enkeltfunn. Keramikken ble hovedsakelig funnet som enkeltskår, men i to tilfeller ble det funnet større deler av kar som helt eller delvis kan settes sammen. Deler av et kar (C55090/22) ble funnet i en grop (S16479). Deler av et kar med negledekor (C55086/1) ble funnet i ei antatt gravrøys (S16425). Størstedelen av keramikken var udekorert, men det ble også funnet en rekke skår med dekor. Dekorelementene varierte mellom runde, ovale og dråpeformede groper, negleintrykk, linjer og mer ubestemmelige inntrykk/-riss. I et tilfelle ble det funnet skår av spannformet kar. Dekorelementene peker mot yngre romertid, men flere perioder kan være representert.

Smeltedigler

Det ble funnet tre mulige fragmenter av smeltedigler (C55081/23–24 og C55090/37) (figur 4.20 og 4.23).

To av disse ble funnet i stolpehullene S16373 og S16451 i Hus 4 og et i en avfallsgrop S16018 like utenfor hustomta.

Spiker og låsbeslag

I området innenfor fotgrøfta S16354 ble det funnet spiker og låsbeslag (C55085/1–13) som trolig kan ha tilhørt et skrin. Gjenstandene lå spredt som en følge av pløyningen i området, og kan derfor tilhøre flere gjenstander enn bare det nevnte skrinet. Dateringen på disse gjenstandene antas å være vikingtid.

Slagg

Forekomster av slagg på lokaliteten var i hovedsak et resultat av at det har ligget et jernvinneanlegg (C55084) med en slagghaug (S16499) fra høymiddelalder der. Det ble også funnet slagg i flere av strukturene som ble tolket å stamme fra eldre jernalder (figur 4.18 og 4.20). Dette gjelder både stolpehull i Hus 3 (C55080/23–26) og Hus 4 (C55081/25–27), nedgravninger (C55090/42 og 44) og kokegroper (C55089/1 og 18).

Andre funn

Det ble ved undersøkelsen samlet inn et mindre materiale av diagnostiske artefakter i flint uten tilknytning til strukturer (C55091/1–4). Brent leire ble også hyppig observert på lokaliteten, men ble kun samlet inn i tilfeller der restene kunne fortelle noe spesifikt om funksjonen (eksempelvis flettverksmateriale der avtrykk av strå og halm var synlig i leiren). Ellers ble brennt leire kun notert på strukturskjema, uten å samles inn. Dette ble også gjort for flint og i noen tilfeller med slagg.

Funnspredning, nedpløying og kildekritiske vurderinger

En forholdsvis stor andel av strukturene på feltet er undersøkt, men med varierende grad av grundighet. Masse fra de fleste stolpehullene i husene og enkelte andre strukturer er flottert som makrofossilprøver. I disse tilfellene er stort sett halvparten av massen i strukturen flottert og såldet. For de andre strukturene som er definert som ”undersøkte strukturer” (se figur 4.25) varierer undersøkelsesgraden, men alle er snittet. Keramikk er funnet i et stort antall strukturer over hele feltet, med unntak av den sørøstre delen, der det bare er funnet få skår. Brennte bein ble hovedsakelig funnet omkring hustomt 3, 4 og 5, og ikke i den sørøstre delen av feltet. Slagg ble først og fremst funnet i slagghaugen og strukturer knyttet til jernframstilling, men en del ble også funnet i Hus 3. Ymse steinalderredskaper ble funnet spredt ut over lokaliteten uten klare konsentrasjoner eller mønster (se figur 4.28).

Det ble gjort merkbart færre funn i Hus 1 og 2 enn i de andre husene på lokaliteten. Dette kan ha sammenheng med at dette også var de eneste som i sin helhet ble funnet i dyrket mark og ikke i skog. Gjennomsnittlig dybde på stolpehullene i Hus 2 var bare 0,11 meter, og det er sannsynlig at eventuelle funn i stolpehullene ligger forholdsvis høyt oppe, slik at ved nedpløying vil en del bli ødelagt og resten ligge i pløyselaget og i mindre grad bli gjenfunnet. Det skal imidlertid bemerkes at gjennomsnittlig dybde på takbærende stolper var forholdsvis lav for Hus 5 og 6 også – 0,14 og 0,16 meter. I felt ble det observert høydeforskjell på nesten 0,5 meter mellom det som var dyrket og det som var skog ved undersøkelsen. Det er også verdt å merke seg at det ikke ble funnet noen kokegroper i dyrket mark, selv om det også kan ha sammenheng med at det dreier seg om utkanten av lokaliteten. Det ble heller ikke funnet stein i den dyrkede delen av lokaliteten, til tross for at det var rikelig på resten av lokaliteten.

Funnspredningen ser til en viss grad ut til å være et resultat av undersøkelsen også på denne lokaliteten – dersom strukturene er nøye undersøkt blir det gjort mange funn. Men det ser også ut til at funnspredningen til en viss grad gjenspeiler forhistorisk aktivitet. Keramikk ser ut til å finnes stort sett over hele lokaliteten, mens brente bein ser ut til å finnes på mindre områder av lokaliteten, og gjerne i tilknytning til hus. Det er mulig dette forklares av at brente bein er skjørere enn keramikk, og dermed ikke tåler å ligge i matjordslag som rotes rundt. Noen slutninger ser allikevel ut til å kunne trekkes. For eksempel overlapper Hus 4 og 5, men det er gjort desidert flest funn fra Hus 4 selv om begge husene er undersøkt med omtrent samme nøyaktighet. Også den funnspredningen som i utgangspunktet ser tilfeldig ut kan være interessant å se nærmere på. Dersom flere hus på flere lokaliteter ser ut til å oppvise de samme spredningsmønstrene, er det grunn til å tro at det er et visst samsvar mellom husenes funksjon og gjenstandsfunn.

Selv om maskinell flateavdekking som metode i utgangspunktet er lite egnet til å finne gjenstander i pløyselaget, ble det tross alt funnet enkelte keramikk-skår, flintavslag, brente bein og lignende mindre gjenstander uten tilhørighet til struktur. Enkelte funn – hesteskoene og bakstehella, kanskje også hammeren – stammer med stor sannsynlighet fra middelalderen. Men hvorfor er funnene fra middelalder så få, og hvorfor ble det ikke funnet sikre boplassspor? En mulighet er selvfølgelig at det faktisk ikke var bosetning på lokaliteten i middelalder, og at bakstehella ble transportert til stedet via gjødselspredning.

Forventninger og problemstillinger

Forhold mellom prosjektplanens faktuelle forventninger og resultater

Ut fra registreringene (se Rødsrud 2003) var det forventet å finne boplassspor; hovedsakelig i form av kokegroper (Gjerpe 2005e). Det var dimensjonert å finne 30 strukturer på 1000 m² som skulle avdekkes. Totalt ble det registrert 631 strukturer, og 4200 m² ble åpnet.

I følge prosjektplanen (Gjerpe 2005e) skulle datering og kronologi for kokegroper stå i fokus. Det ble funnet 53 kokegroper spredt rundt på lokaliteten. Kokegroperne alene overskred dermed forventningene i prosjektplanen. Kokegroperne lå i relasjon til både graver og et komplett gårdsanlegg.

Spor etter bosetning, graver og dyrkning på lokaliteten gjorde at flere problemstillinger omkring gårdsbosetningen og landskapet fra prosjektplanen ble aktuelle. Den uttalte målsetningen for prosjektet var: ”Å bringe fram ny kunnskap om stabilitet og endring i jordbrukssamfunnets sosiale organisasjon i forhistorisk tid og middelalder” (Gjerpe 2005e:27). Materialet fra undersøkelsen har bidratt til å belyse denne problemstillingen i langt større grad enn forventet.

Det ble funnet slagg på lokaliteten både ved fylkeskommunens registrering (Woolley 1999) og ved KHM's sjaktning (Rødsrud 2003). Det var ikke forventet funn av produksjonsplass i forbindelse med dette slagget. Funn av jernvinne var heller ikke medregnet i prosjektplanen, og jernvinneanlegget som ble avdekket var dermed en positiv tilvekst for prosjektet. Det er første gang et anlegg av denne typen er funnet kystnært. Ved prøvestikking på lokaliteten (Woolley 1999) ble det ikke gjort steinalderfunn, og det ble derfor heller ikke planlagt steinalderundersøkelser i prosjektplanen. Funn av 17 steinalderartefakter fremkom ved undersøkelsene, og medførte at det faglige fokuset ble ytterligere utvidet. Kun diagnostisk materiale fra steinalder ble samlet inn.

Forholdet til prosjektplanens forventning til fremdrift og resultat

Utgravingsmetoden var mer tidkrevende enn ved en vanlig flateavdekking. Da både hus, graver, dyrkningsspor og jernvinne på lokaliteten var påvist, ble det besluttet å bruke mer ressurser på lokaliteten enn forventet i prosjektbeskrivelsen. Tidsbruken ble økt fra 10 til 440 dagsverk på grunnlag av de mange og varierte funnene.

Som en følge av tidsøkningen kunne langt flere aspekter ved forhistorien enn forventet belyses. I tillegg til at kokegropene kan relateres til både gård og grav, har en rekke andre funnomstendigheter gitt ny informasjon. Jernvinne kan settes i forbindelse med aktiviteter i sentrale jordbruksbygder. En funksjonsinndeling av hus og organisasjon av gård og gårdslandskap vil også være mulig å studere nærmere som følge av undersøkelsene.

Ingen av disse faktorene var forventet å kunne belyses i prosjektplanen, og dermed må resultatet for utgravningene sies å ha overskredet forventningene på en positiv måte med ny informasjon om forhistorien som resultat.

Det er også viktig å merke seg det store potensialet for ny kunnskap som ligger i systematiske undersøkelser og registreringer i skog. I tillegg til at det ser ut til å ligge adskillig flere kulturminner, særlig bosetningsspor, i skog enn tidligere antatt, ser bevaringsforholdene også ut til å være bedre enn i dyrket mark.

Oppsummering og diskusjon

Kronologisk presentasjon av aktiviteten

De eldste sporene etter menneskelig aktivitet på stedet er sannsynligvis steinøksene og steinkølla fra eldre steinalder. Den uidentifiserte planteresten fra et stolpehull i Hus 3 datert til BC 5615–5515 kan være et resultat av dette oppholdet, men det kan også være for eksempel torv som ble bragt til boplassen i eldre jernalder. Det neste sporet etter menneskelig aktivitet er et hasselnøttskall datert BC 3710–3635, også det fra et stolpehull i Hus 3. Flintmaterialet som ikke kan dateres nærmere, er sannsynligvis også fra denne perioden. Disse gjenstandene og dateringene er sannsynligvis resultat av flere kortere opphold i forbindelse med jakt, fangst eller fiske.

Bunnen av dyrkningslagene rett sørøst for lokaliteten er datert til første del av bronsealder, 1610–1450 BC. Sannsynligvis er dette starten på en periode med veksling mellom svirydning, dyrkning og beite. I løpet av denne perioden blir åkrene gjødslet. Hvor lenge perioden varer kan ikke avgjøres.

Det ser ikke ut til å være noe gårdstun på stedet før Kristi fødsel. På de fleste andre, større lokalitetene ved prosjektet er det funnet graver, kokegropen eller ildsteder fra førromersk jernalder selv om det ikke er funnet spor etter hus, men på Rødbøl ser det ut til at gårdstunet blir etablert i romertid.

I romertid og folkevandringstid er det gården som dominerer. Hus 4 kan være fra eldre del av romertid, men dateringene hviler på spinkelt grunnlag. Fire-stolperskonstruksjonen er sannsynligvis fra romertid, mens Hus 2, 3 og 5 er fra overgangen romertid-folkevandringstid, og Hus 6 er fra sein romertid eller folkevandringstid. Det kan ha stått flere mindre hus på lokaliteten som ikke ble identifisert. Bygningene er helt sikkert en del av et gårdstun som har ligget på plassen i hvert fall i romertid og folkevandringstid. Fra denne perioden er det også funnet kokegropen og minst ei, sannsynligvis to, graver. Alle husene er orientert tilnærmet nord-sør eller nordnordøst-sør-sørvest, og det kan se ut som om det har ligget en gårdsenhet bestående av to eller tre samtidige hus der. På grunn av den forholdsvis upresise datering av husene er det vanskelig å antyde hvilke hus som har vært i bruk samtidig. Flere hus overlapper, og det har ikke kunnet stå mer enn tre hus samtidig.

En overpløyd gravhaug skal sannsynligvis dateres til vikingtid, AD 850–950. Det daterende funnet besto av et dårlig bevart låsbeslag funnet i matjorda over den utpløyde haugen, og altså ikke i sikker kontekst. Også selve datering av funnet er noe usikker, men alt i alt peker funnet mot vikingtid.

Det neste sikre sporet etter menneskelig aktivitet er jernvinneanlegget med slagghaug, kullgrop, malm-lager og smieområde. Den eldste datering er fra malmlageret, som er datert til AD 1020–1210, mens kullgropa er datert til 1300–1410. Selv om dateringene spriker noe, er det sannsynlig at alle de nevnte elementene er del av den samme jernvinna og skal dateres til perioden mellom vikingtid og høymiddelalder. Hammeren som ble funnet med metall-detektor, kan også være fra denne perioden. Det kan gjelde hesteskoene også, selv om de sannsynligvis er noe yngre.

Selv om det er gjort funn fra flere perioder ser det altså ut til at det kun har vært sammenhengende aktivitet over en lengre periode i forbindelse med gårdsbosetningen i romertid-folkevandringstid og jernframstillingen i middelalder.

Katalog

C55078/1–5. Funn fra Hus 1

- 1) **Fragment** av flint fra S16413.
- 2–5) **Makrofossilprøver.**

C55079/1–11. Funn fra Hus 2

- 1) Et bukskår av et udekorert **kar** av keramikk fra S16410. Vekt: 3 g

2–11) **Makrofossilprøver.****C55080/1–103. Funn fra Hus 3**

- 1) **Spinnehjul** nærmest som R168 i tverrsnitt, men uten rillene som på typeeksemplaret. Noe ujevnt. Diam. 3,1 cm, t. 1,2 cm, hulldiam. 0,74 cm. Vekt: 14 g. Funnet i stolpehull S16304.
- 2) Et bukskår av et **kar** med dekor i form av seks parallelle linjer. 5 g. Funnet i stolpehull S16150.
- 3) Bukskår av et uornert **kar**. Vekt: 8 g. Funnet ved opprensing av veggrille S16193.
- 4) Tre bukskår av et uornert **kar**. Vekt: 4 g. Funnet ved snitting av stolpehull S16237.
- 5) Bukskår av et uornert **kar**. Vekt: 4 g. Funnet ved tømning av stolpehull S16239.
- 6) Bukskår av et **kar**. Dekorert med fire dråpeformede groper/stempler på linje. To av stemplene er fragmentariske på grunn av bruddskader. Vekt: 7 g. Funnet ved opprensing av ildsted S16251.
- 7) 22 skår fra minst 3 **kar**. I: Tre bukskår med negldekor. II: Et randskår og fire bukskår med tynt gods. III: De resterende 14 bukskårene er små, fragmenterte og tilhører trolig et eller flere kar. Vekt: 26 g. Funnet i stolpehull S16274.
- 8) Samling av 12 skår fra forskjellige **kar**. Vekt: 22 g. Funnet i stolpehull S16276.
- 9) Et bukskår fra et **kar**. Vekt: 2 g. Funnet i stolpehull S16283.
- 10) Fire skår, trolig fra to ulike **kar**. Vekt: 20 g. Funnet i stolpehull S16284.
- 11) Et bukskår fra et **kar**. Vekt: 6 g. Funnet ved rensing av stolpehull S16287, som har usikker tilhørighet til huset.
- 12) Tre bukskår, trolig fra to ulike **kar**. To skår ornert med parallelle linjer og vinkel-mønster. Vekt: 7 g. Funnet i stolpehull S16292.
- 13) 11 skår av keramikk, trolig fra tre **kar**. To av skårene har dekor i form av neglinntrykk. Vekt: 34 g. Funnet i stolpehull S16303.
- 14) Bukskår av et **kar**. Vekt: >1 g. Funnet i stolpehull S16304.
- 15) Et bunnskår og et randskår, trolig fra to ulike **kar**. Vekt: 13 g. Funnet i stolpehull S16307.
- 16) Et bukskår fra et **kar** med glittet overflate. Vekt: 7 g. Funnet i stolpehull S16308.
- 17) Et bukskår av et **kar** ornert med groper, trolig finger- og neglavtrykk. Vekt: 19 g. Funnet i stolpehull S16309.
- 18) To bukskår fra to ulike **kar**. Et har to mulige linjer med dekor risset inn. Funnet i ildsted S16310.
- 19) To bukskår av et **kar**. Vekt: 18 g. Funnet i stolpehull S16331.
- 20) Et bukskår av et **kar**. Vekt: 2 g. Funnet i stolpehull S16542.
- 21) 2 stykker **ovnsforing** fra blesterovn? av brent leire og mulige rester av slagg smeltet sammen. Vekt: 72 g. Funnet i stolpehull S16276.

22) Et stykke **ovnsforing** fra blesterovn? av brent leire med mulige rester av slagg smeltet sammen. Vekt: 12 g. Funnet i ildsted S16310.

23) **Slagg**, trolig fra jernproduksjon?. Vekt: 8 g. Funnet i stolpehull S16150.

24) **Slagg**. Vekt: 12 g. Funnet i stolpehull S16274.

25) 2 stykker **slagg**, trolig fra jernproduksjon? Vekt: 14 g. Funnet i stolpehull S16303.

26) **Slagg**, trolig fra jernproduksjon? Vekt: 2 g. Funnet i ildsted S16313.

27–34) Fragment av **brent bein** fra stolpehullene S16150, S16274, S16276, S16284, S16303, S16304, S16307 og S16598.

35 – 101) **Makrofossilprøver.**102–103) **Pollenprøver.****C55081/1–105. Funn fra Hus 4**

- 1) Tre skår av et uornert **kar** Vekt: 6 g. Fra veggstolpehull S16012.
- 2) Et randskår av et uornert **kar**. Vekt: 2 g. Fra veggstolpehull S16015.
- 3) Tre skår av to ulike, uornerte **kar** Vekt: 2 g. Fra stolpehull S16057.
- 4) Et bukskår fra et uornert **kar**. Vekt: 3 g. Fra stolpehull S16070.
- 5) To randskår fra to ulike **kar**. Ett er ornert med en linje. Vekt: 11 g. Fra stolpehull S16073.
- 6) Ett skår av en båndformet hank tilhørende et **leirkar**. Vekt: 7 g. Fra stolpe S16095.
- 7) To skår av et **kar**. Vekt: 9 g. Fra stolpe S16101. Usikker tilknytning til huset.
- 8) Et randskår og et bukskår av et uornert **kar**. Vekt: < 1 g. Fra stolpehull S16112.
- 9) Et bukskår av et uornert **kar**. Fra stolpehull S16211.
- 10) 11 skår av et uornert **kar**. Vekt: 20 g. Fra stolpehull S16217.
- 11) Et skår av et dekorert **kar**. Dekor i form av to groper; muligens fingernegl. Vekt: 7 g. Fra stolpehull S16357.
- 12) Tre randskår av et uornert **kar**. Vekt: 6 g. Fra stolpehull S16372.
- 13) Fem bukskår, trolig fra fem ulike **kar**. Et skår har dekor i form av en list i relieff. Vekt: 17 g. Fra stolpehull S16373.
- 14) Ni skår fra minst to ulike **kar**. Et skår har dekor i form av fingernegl. Vekt: 137 g. Fra stolpehull S16426.
- 15) Et bukskår av et uornert **kar**. Vekt: >1 g. Fra S16447.
- 16) Fem bukskår og et randskår av to uornerte **kar**. Vekt: 24 g. Fra stolpehull S16451.
- 17) Et randskår av et uornert **kar**. Vekt: 3 g. Fra stolpehull S16453.
- 18) Et bukskår av et uornert **kar**. Vekt: >1 g. Fra stolpehull S16494.
- 19) 13 bukskår, trolig fra fire **kar**: To skår har dekor i form av pil-liknende streker i relieff. To skår har innstemplet dekor i form av linjer og avlange groper. Vekt: 88 g. Fra stolpehull S16500.

- 20) 11 bukskår og et randskår fra minst tre **kar**: Fire skår har innstemplet dekor i form av dråpeformede groper på linje. Vekt: 35 g. Fra stolpehull S16501.
- 21) Fem bukskår fra tre ulike **kar**: I)
Et skår er ornert med innstemplete groper. Vekt: 5 g. Fra stolpehull S16527.
- 22) Et bukskår fra **kar**. Vekt: 9 g. Fra ildsted S16603.
- 23) Fragment av mulig **smeltesigil** av finmagret leirgods. Utsidens overflate er knudret og delvis sintra og glass-aktig, mens innsiden er nokså glatt. Digelen har trolig hatt en dråpeliknende form fordi diameteren utvides kraftig under munningen. Munningens diameter kan ikke bestemmes med sikkerhet, men den er trolig mindre enn én cm. Like ved munningen er det bevart et lite rødt merke, trolig rester etter kobber. Stl: 2,6 cm. Stb: 2,8 cm. Stt: 1 cm. Vekt: 6 g. Funnet i stolpehull S16373.
- 24) Fragment av mulig **smeltesigil** av finmagret leirgods. Utsidens overflate er knudret, delvis sintra og glassaktig, mens innsiden er nokså glatt. Stl: 2,1 cm. Stb: 2 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: >1 g. Funnet i stolpehull S16451.
- 25) To stykker **slagg**, trolig fra jernproduksjon. Vekt: 25 g. Funnet i stolpehull S16057.
- 26) Et stykke **slagg**, trolig fra jernproduksjon. Vekt: 8 g. Fra stolpehull S16217.
- 27) To stykker av **slagg**, trolig fra jernproduksjon. Vekt: 81 g. Funnet i stolpehull S16501.
- 28) **Bein, brente**. Vekt: <1g. Fra stolpehull S16026.
- 29) 16 fragmenter bein, brente. Vekt: 5 g. Fra stolpehull S16057.
- 30) **Bein, brente**. Vekt: < 1 g. Fra stolpehull S16073.
- 31) Et fragment **bein, brente**. Vekt: < 1 g. Fra stolpehull S16099. Usikker tilknytning til huset.
- 32) To fragmenter **bein, brente**. Vekt: < 1 g. Fra stolpehull S16426.
- 33) Tre fragmenter **bein, brente**. Vekt: < 1 g. Fra stolpehull S16451.
- 34) Tre fragmenter **bein, brente**. Vekt: < 1 g. Fra stolpehull S16490.
- 35) Tre fragmenter **bein, brente**. Vekt: < 1 g. Fra stolpehull S16494.
- 36–37) **Trekullprøver**.
- 38–103) **Makrofossilprøver**.
- 104–105) **Pollenprøver**.

C55082/1–18. Funn fra Hus 5

- 1) Et bukskår av et **kar** av keramikk med tynt, svart, grått og brunspettet gods med fin magring og dekor i form av neglinntrykk. Mål: Stl: 2,4 cm. Stb: 2,1 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 4 g: S16006
- 2–17) **Makrofossilprøver**.
- 18) Et uornert bukskår av et **kar** av keramikk med tynt, svart, grått og brunspettet gods med finkornet magring. Mål: Stl: 2,6 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 5. S16431.

C55083/1–22. Funn fra Hus 6

- 1) Underligger til en **skubbekvern**. Konkave sli-tespor på begge sider. Trolig bruddstykke av

- en større stein. L: 24,5 cm. B: 23 cm. T: 11 cm. Funnet like inntil ildstedet S16615.
- 2) To bukskår av et uornert **kar** av keramikk? Ujevn overflate. Kan være noe annet enn kar. Stl: 1,7 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 3 g. Funnet ved opprensing av ildsted S16127.
- 3) Et bukskår av et **kar** av keramikk med linjedekor. Glittet utside. Vekt: 4 g. Funnet i stolpehull S16459.
- 4) Et **brent bein**. Vekt: >1 g. Funnet i stolpehull S16478.
- 5–19) **Makrofossilprøver**.
- 20–22) **Kullprøver**.

C55084/1–20. Funn fra jernvinna

- 1) Et bukskår fra et udekorert **kar** av keramikk. Mål: Stl: 2,9 cm. Stt: 1,1 cm.
Fremkom i makroprøve F21193 fra Lag 8 i slagghaug. Trolig boplassmateriale som er kommet sekundært med i slagghaugen.
- 2) Ti fragmenter av **blesterjern**. Prøve på 232 g sendt Geoarkeologisk Laboratorium. 220 g tatt inn som referansemateriale. Total vekt: 452 g. Strukturnr: S16499.
- 3) Diverse **blesterforing** (ovnsforing) av brent leire med rødlig utside og sintret innside med mulige rester av slagg. Prøve av bunn/veggmateriale. 2137 g sendt Geoarkeologisk Laboratorium. Ytterligere 1839 g. tatt inn som referansemateriale. Total vekt: 3976 g. Strukturnr: S16499
- 4) Tre stykker **blesterforing** (ovnsforing) av brent leire med rødlig utside og sintret innside med mulige rester av slagg. Sendt Geoarkeologisk Laboratorium. Vekt: 385 g. Strukturnr: S16499
- 5) Sju fragmenter av **leirforing**. Trolig blesterforing til jernfremstillingsovn. Foringen er grovt magret. Ikke sintret. Utsatt for mindre varme enn unr. /3 og /4. Vekt: 40 g. Fire av stykkene har glatt overflate. Mål: Stl: 3,7 cm. Vekt: 40 g Strukturnr: S16499
- 6) **Bunnslagg/bunnskolle** på 3242 g fra jernfremstillingsovn. sendt Geoarkeologisk Laboratorium. Ytterligere 2174 g. tatt inn som referansemateriale. Total vekt: 5416 g. Strukturnr: S16499
- 7) Sju fragmenter av **renneslagg** sendt Geoarkeologisk Laboratorium. Vekt: 2100 g. Ytterligere 6295 g tatt inn som eksempel. Total vekt: 8395 g. Strukturnr: S16499
- 8) Prøve av **produksjonsavfall** fra slagghaug (S16499), blant annet glødeskall ispedd trekull, for analyse. Prøve på 1118 g sendt Geoarkeologisk Laboratorium. Ytterligere 1178 g tatt inn som referansemateriale. Total vekt: 2296 g. Strukturnr: S16499.
- 9) Prøve av **malm**. Vekt 818 g. Sendt til analyse ved Geoarkeologisk Laboratorium. Vekt: 818 g Strukturnr: S16528
- 10) 48 g **leirforing**, brent og sintret. Kan stamme fra jernfremstillingsovn eller esse. Strukturnr: S16529.
- 11) 324 g **slagg**, trolig renneslagg fra jernvinne. Vekt: 324 g. Strukturnr: S16529
- 12) Prøve av **produksjonsavfall** fra smiaktivitetssområde (S16529), blant annet glødeskall ispedd trekull, for analyse. Prøve på 1885 g. sendt Geoarkeologisk Laboratorium. Ytterligere 3100 g tatt inn som referansemateriale. Total vekt: 4285 g. Strukturnr: S16529.

13–20) **Trekullprøver.****C55085/1–20. Funn fra overpløyd gravhaug S16399
Gravgods**

- 1) Lite **låsbeslag** av jern med nøkkelhull. Tre fragmenter. Beslaget har likhetstrekk med Arbman (1940) tafel 269:1. Nøkkelhullets stl.: 1,68 cm. Nøkkelhullets stb.: 0,43 cm. L: 4,9 cm. B: 2,8 cm. T: 0,4 cm.
- 2) **Beslag** av jern med fastrustet spiker ut mot den ene kortsiden. Beslaget er bøyd dobbelt og ligger sammenklemt i denne enden. Låsbeslaget satt fast i dette stykket ved utgraving. Mulig hjørnebeslag til skrin. L: 5,3 cm. Stb: 2 cm. Stt: 1,1 cm.
- 3) Rektangulært **beslag** eller liknende av jern med ukjent funksjon. En nagle eller spiker er fastrustet og sitter gjennom beslaget. L: 3,2 cm. B: 1,6 cm. T: 0,8 cm.
- 4–13) 10 **spiker** av jern med tilnærmet rundt hode. Trolig til skrin eller kiste. Stl: 5,4 cm.

Boplassfunn

- 14) 19 skår av **leirkar**. Et stykke med strekdekor i form av en enkelt linje. To randskår, hvorav et med sintret innside. Tre stykker av en båndformet hank og to bukstykker fra området der hanken har vært festet. Totalt 64 g. Godstykkelse: 0,41–1,04 cm. Hanktykkelse: 2,34 cm. Stl: 3 cm.

Funn fra fotgrøft S16354:

- 15) 8 skår av **leirkar**. Et skår har negledekor, og et skår har ornamentikk i form av et lite rektangulært stempel. Totalvekt: 19 g. Godstykkelse: 0,33–0,78 cm Stl: 2,8 cm.
- 16) Rektangulært **bryne** av lys, grå skifrig bergart (eidsborgskifer?) med rektangulært tverrsnitt. Slipt på alle sider. Mulige spor etter sliping av nål eller annet lite redskap på en smalside og en bredside. Mindre avskallinger i begge ender der brynet også er en anelse tykkere enn ved selve kroppen. L: 20,3 cm. B: 3,4 cm. T: 2,2 cm.
- 17) Rektangulært **bryne** av lys, grå skifrig bergart (eidsborgskifer?) med rektangulært tverrsnitt. Slipt på alle sider. Mulige spor etter sliping av nål eller annet lite redskap på en bredside. Stykket smalner jevnt av mot en ende der det trolig er brutt av. L: 16,9 cm. B: 3,1 cm. T: 2,3 cm.
- 18) Knokkelformet **bryne** av lys, grå skifrig bergart (eidsborgskifer?) med firkantet tverrsnitt. Slipt på alle sider. Mulige spor etter sliping av nål eller annet lite redskap på en bredside. Sterkt smalnende i en ende der det trolig er brutt av. L: 15,1 cm. B: 3,3 cm. T: 3,3 cm.
- 19) Rektangulært **bryne** av lys, grå skifrig bergart (eidsborgskifer?) med stedvis rektangulært og kvadratisk tverrsnitt. Slipt på alle sider. Mulig bruddskade i en ende. L: 18,7 cm. B: 2,5 cm. T: 2,1 cm.
- 20) **Flekk**e av bergkrystall. Tapt. Anslås til å ha vært ca. 3 cm lang.

C55086/1–6. Funn fra Grav 2

- 1) 161 skår av **keramikk** fra minst tre ulike leirkar. I: 60 skår, hvorav 27 av har negledekor og tre er randskår. II: Ni bukskår fra et kar med negledekor. III: 21 skår av kar med tynt gods. Et randskår med negledekor langs kanten, et randskår uten dekor, en hank, et skår med dekor i form av to enkle streker og et bukskår med dekor i form av seks enkle streker nærmest på linje. Utover dette 67 bukskår som kan tilhøre de nevnte karene. Strukturnummer S16425
- 2) Fire bukskår fra **kar**. Et skår har negledekor. Totalvekt 13 g. Strukturnr: S16498.
- 3) Rektangulært **bryne** av lys, grå skifrig bergart (eidsborgskifer?) med rektangulært tverrsnitt. Slipt på alle fire sider. Brutt av i en ende. Stykket smalner jevnt av mot bruddet. L: 8 cm. B: 2,3 cm. T: 1,9 cm. Strukturnr: S16498
- 4) 2 fragmenter av **brent bein**. Vekt: 1 g. Strukturnr: S16425
- 5–6) **Makrofossilprøver.**

C55087/1–7. Funn fra røys

- 1) Samling av 12 bukskår og to randskår fra minst to **leirkar**. Et skår har mulig dekor i form av en uregelmessig grop.
- 2) **Bryne** av lys, grå skifrig bergart (eidsborgskifer?) med rektangulært tverrsnitt. Slipt på alle fire sider. Smalner av mot et brudd i den ene enden. L: 6 cm. B: 2,9 cm. T: 1,2 cm.
- 3) **Brente bein**. Bestemt til menneske av Per Holck (2007). Vekt: 26 g.
- 4) **Brente bein**. Vekt 1g.
- 5) Et **avslag** av chert.
- 6) To **fragmenter** av chert.
- 7) Et skår fra **leirkar** (funnet ved etterundersøkelse i 2006)

C55088/1–18. Funn fra dyrkningsspor

- 1) Bukskår av keramikk fra **kar** med negledekor. Stl: 4,2 cm. Stt: 0,9 cm. Negledekor dateres av Bøe (1931:158–159) til 300–550 e.Kr. Fra jordprofil 3. Funnet i Lag 2 i profilen etter snitting.
- 2–14) **Makrofossil-/kullprøver** fra jordprofil 1, 2 og 3.
- 15–17) Tre serier av **pollenprøver** fra jordprofil 1, 2 og 3
- 18) Serie av **mikromorfologiprøver** fra jordprofil 3.

C55089/1–67. Funn fra kokegrop

- 1) Et **jernfragment**. L: 2,1 cm. B: 2 cm. T: 0,9 cm. Vekt: 6 g. Fra kokegrop/ildsted S16418.
- 2) 21 fragmenter av **leirkar**. Et bukskår ornert med fire rekker av små negleintrykk. Negledekor dateres av Bøe (1931:158–159) til 300–550 e.Kr. Godstykkelse: 0,5–1,1 cm. Stl: 4,3 cm. Vekt: 117 g. Fra kokegrop S16001.
- 3) 27 fragmenter av **leirkar**. Tre skår har negledekor, mens et i tillegg til neglekoren har to parallelle linjer. Negledekor dateres av Bøe (1931:158–159) til 300–550 e.Kr. Tre skår av en udekorert hank. Godstykkelse: 1,3–0,5 cm. Stl: 5,5 cm. Vekt: 203 g. Fra kokegrop S16002.

- 4) To fragmenter av uornerte **leirkar**. Stl: 2,2 cm. Stt: 0,7 cm. Vekt: 3 g. Fra kokegrop S16011.
 - 5) Et randskår fra et uornert **leirkar**. L: 2,5 cm. T: 0,6 cm. Vekt: 6 g. Fra kokegrop S16016.
 - 6) Et bukskår fra et uornert **leirkar**. L: 5,6 cm. T: 2 cm. Vekt: 27 g. Fra kokegrop S16029.
 - 7) Tre bukskår og et randskår fra **leirkar**, ornerert med neglinntrykk. Godstykkelse: 0,4–0,6 cm. Stl: 3,2 cm. Vekt: 12 g. Fra kokegrop S16157.
 - 8) Et bukskår fra et **leirkar**, ornert med tre rekker av ovale groper. Like ved to av bruddflatene er det også spor etter innrissede linjer. L: 5 cm. T: 1 cm. Vekt: 26 g. Fra kokegrop S16290.
 - 9) Tre bukskår fra **leirkar**. Godstykkelse: 0,5–0,9 cm. Stl: 3,8 cm. Vekt: 19 g. Fra kokegrop S16316.
 - 10) Et bukskår fra **leirkar**. L: 3,3 cm. T: 0,8 cm. Vekt: 9 g. Fra kokegrop S16328.
 - 11) To bukskår fra **leirkar**. Stl: 2,3 cm. Stt: 0,7 cm. Fra kokegrop/ildsted S16374.
 - 12) Fire bukskår fra **leirkar**. Godstykkelse: 0,5–1,1 cm. Stl: 2,7 cm. Vekt: 20 g. Fra kokegrop S16497.
 - 13) Et bukskår fra **leirkar**. Glittet utside. L: 2 cm. T: 0,4 cm. Vekt: 1g. Fra kokegrop S16547
 - 14) Skår fra **kar** av keramikk. Et fragment av hank. Godstykkelse: 0,7–0,8 cm. L: 3,1 cm. Vekt: 14 g. Fra kokegrop S16561.
 - 15) Endestykke av et rektangulært **bryne** av lys, grå skifrig bergart (eidsborgskifer?) med rektangulært til ovalt tverrsnitt. Slipt på alle kanter. Brukket der enden smalner og blir en del av selve slipeflaten L: 6 cm. B: 2,5 cm. T: 1,9 cm. Fra kokegrop S16016.
 - 16) Fragment av **brent leire** med mulige rester av slagg, trolig ovns-/esseforing. Vekt: 8 g. Fra kokegrop S16011.
 - 17) To fragmenter **slagg**, trolig renneslagg fra jernproduksjon. Vekt: 15 g. Fra kokegrop S16019.
 - 18) Et fragment **slagg**, trolig fra jernproduksjon. Vekt: 69 g. Fra kokegrop S16290.
 - 19) 10 fragmenter av **brente bein**. Vekt: 4 g. Fra kokegrop S16001.
 - 20) Sju fragmenter av **brente bein**. Vekt: 2 g. Fra kokegrop S16002.
 - 21) Fem fragmenter av **brente bein**. Vekt: 1 g. Fra kokegrop S16157.
 - 22) Et **brent bein**. Vekt: >1 g. Fra kokegrop S16561.
- 23–29) **Makrofossilprøver**
30–67) **Kullprøver**

C55090/1–65. Funn fra andre strukturer og funn uten nærmere kontekst

1) **Hammer** av jern, nærmest som typen R.394, men ikke utpreget høy på midten. Skaftullet sitter noe frem for midten av hammeren. Nærmeste parallell i Griegs (1922) fig. 10 / Petersen (1951) fig. 60. I skaftullet sitter tre spiker og det er bevart mineralisert tre både på spikerene samt skaftullets innside. Skaftullets lengde: 2,68 cm. Skaftullets bredde: 1,02 cm. Stl: 13,4 cm. Stb: 3,5 cm. Stt: 3,4 cm. Spiker 1 – stl.: 5,59

- Spiker 2 – stl.: 4,06 Spiker 3 – stl.: 3,65 cm. Funnet med metalldetektor i dyrkningslaget av Arne Schou.
- 2) **Hestesko** av jern, trolig fra middelalder. Fortykket tåstykke med grev og nokså kraftige haker på grenene. Likner mest den gammeltyske typen. Enkelte fragmenter av hesteskosøm synes å sitte fastrustet i selve hesteskoen. Stl: 12,1 cm. Stb: 10,6 cm. Stt: 1,3 cm. Funnet med metalldetektor i dyrkningslaget av Arne Schou.
 - 3) **Hestesko** av jern, trolig fra middelalder. Fortykket tåstykke med grev og haker på grenene. Likner mest den gammeltyske typen. Enkelte fragmenter av hesteskosøm synes å sitte fastrustet i selve hesteskoen. Stl: 11,8 cm. Stb: 10,8 cm. Stt: 0,9 cm. Funnet med metalldetektor i dyrkningslaget av Arne Schou.
 - 4) Gren av **hestesko** av jern, trolig fra middelalder. Kraftig hake på den bevarte grenen. Likner mest den gammeltyske typen. Enkelte fragmenter av hesteskosøm synes å sitte fastrustet i selve hesteskoen. Stl: 10 cm. Stb: 3,7 cm. Stt: 1,2 cm. Funnet med metalldetektor i dyrkningslaget av Arne Schou.
 - 5) 17 bukskår fra minst to ulike **kar** av keramikk. Tre skår har dekor, delvis i form av ovale groper og delvis som utydelige furer. Godstykkelse: 0,5–0,8 cm. Stl: 3,9 cm. Vekt: 48 g. Funnet ved utgraving av grop med ukjent funksjon; S16018.
 - 6) Fire bukskår fra minst to ulike, udekorerte **kar** av keramikk. Stl: 2,2 cm. Stb: 1,7 cm. Stt: 0,8 cm. Vekt: 7 g. Funnet ved utgraving av kullflekk/ukjent/varme-påvirket struktur med mulig ovnsfunksjon; S16022.
 - 7) Et bukskår fra et udekorert **kar** av keramikk. Stl: 2,4 cm. Stt: 0,9 cm. Funnet ved utgraving av stolpehull S16034.
 - 8) Et bukskår fra et **kar** av keramikk. Dekorert med to parallelle linjer og en oval grop (muligens neglinntrykk). L: 1,8 cm. B: 1,7 cm. T: 0,6 cm. Vekt: > 1 g. Funnet ved opprensing av tråkk; S16067.
 - 9) To bukskår og et randskår fra **kar** av keramikk. Resterende skår har tynt, rødlig gods og magring. Godstykkelse: 0,5–0,7 cm. Stl: 2,1 cm. Vekt: 7 g. Funnet ved snitting tråkk (S16067).
 - 10) Et bukskår fra **kar** av keramikk. L: 3,2 cm. T: 1 cm. Vekt: 12 g. Funnet ved utgraving av nedgravning med ukjent funksjon; S16107.
 - 11) Et randskår fra **kar** av keramikk. L: 2,8 cm. T: 1 cm. Vekt: 6 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16128.
 - 12) Fire bukskår fra **kar** av keramikk. Godstykkelse: 0,4–0,7 cm. Stl: 1,9 cm. Vekt: 6 g. Fra S16137 Stolpehull.
 - 13) Et bukskår fra **kar** av keramikk. L: 1,7 cm. B: 1,3 cm. T: 0,7 cm. Vekt: 2 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16145.
 - 14) Et bukskår fra **kar** av keramikk. L: 2,9 cm. T: 0,7 cm. Vekt: 4 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16175.
 - 15) Et bukskår fra et **kar** av keramikk. Mulig dekor i form av en linje i nedkant av stykket. Kan også være en skade. L: 1,9 cm. T: 0,5 cm. Vekt: > 1 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16198.

- 16) Et bukskår fra et **kar** av keramikk. L: 2 cm. T: 0,8 cm. Vekt: 4 g. Funnet ved utgraving av stolpehull/nedgravning S16240
- 17) To bukskår fra et **kar** av keramikk. L: 1,6 cm. T: 0,8 cm. Funnet ved utgraving av grøft/nedgravning S16291.
- 18) Et randskår fra et **kar** av keramikk. En krummet rand kan antyde at skåret er fra et kar med hull til oppheng. Alternativt er skåret fra en hank. L: 2,1 cm. T: 0,8 cm. Vekt: 3 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16326.
- 19) Et skår fra et **kar** av keramikk. Dekorert med ovale groper. L: 2,3 cm. T: 0,9 cm. Vekt: 5 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16427.
- 20) Et bukskår, et randskår og to fragmenter av randskåret fra **kar** av keramikk. Godstykkelse: 0,6–1 cm. Stl: 4,5 cm. Vekt: 18 g. Funnet ved utgraving av nedgravning/tråkk S16428.
- 21) To skår fra et **kar** av keramikk. Dekorert med neglinntrykk. Stl: 4,3 cm. Stt: 1,1 cm. Vekt: 25 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16450.
- 22) Over 200 skår fra et udekorert **kar** av keramikk. Trolig et stort forrådskar. Slemmet utside. Stl: 5,1 cm. Stt: 0,9 cm. Vekt: 789 g. Funnet ved utgraving av grop med kar S16479.
- 23) Et bunn- og et bukskår fra et udekorert **kar** av keramikk. Stl: 2,3 cm. Stt: 0,9 cm. Vekt: 7 g. Funnet ved utgraving av nedgravning S16524.
- 24) Fire bukskår fra **kar** av keramikk. Godstykkelse: 0,8–1,1 cm. Stl: 2,9 cm. Vekt: 16 g. Funnet ved utgraving av nedgravning S16535.
- 25) To bukskår, fra to ulike **kar** av keramikk. Godstykkelse: 0,6–1,5 cm. Stl: 4,5 cm. Vekt: 22 g. Funnet ved utgraving av stolpehull; S16537.
- 26) To bukskår, fra to ulike **kar** av keramikk. Godstykkelse: 0,5–0,7 cm. Stl: 2,5 cm. Vekt: 4 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16545.
- 27) To bukskår, fra to ulike **kar** av keramikk. Dekorert med fire parallelle linjer. Stl: 2,1 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 2 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16547.
- 28) Et bukskår fra et **kar** av keramikk. Dekorert med v-formede inntrykk. L: 3,1 cm. T: 0,9 cm. Vekt: 6 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16570.
- 29) Et bukskår fra et **kar** av keramikk. L: 2,2 cm. T: 1 cm. Vekt: 4 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16594.
- 30) To skår fra et udekorert **kar** av keramikk. Stl: 2,5 cm. Stt: 0,6 cm. Vekt: 4 g. Funnet ved utgraving av stolpehull S16595.
- 31) To skår fra et spennformet **kar**. Dekor med både rette og kurvede linjer/furer som svinger i hverandre på hele overflaten. Den tette dekoren gjør at partiene mellom linjene står ut, nærmest som i relieff, og likner flettverk. Stl: 3,7 cm. Stt: 0,7 cm. Vekt: 15 g. Funnet ved ved opprensing i overgangen mellom matjord og steril undergrunn etter avdekking med maskin.
- 32) Tre skår av **kar** av keramikk. To skår dekorert med rombiske groper med flat bunn. Et skår har dekor i form av to parallelle linjer som ser ut til å være stemplet inn i stykket. Stl: 3,7 cm. Stt: 1 cm. Vekt: 15 g. Fun-

net ved ved opprensing i overgangen mellom matjord og steril undergrunn etter avdekking med maskin.

- 33) Diverse enkeltfunn av **leirkar**. Udekorerte skår av varierende størrelse. Stl: 4,5 cm. Stb: 2,9 cm. Stt: 1,3 cm. Vekt: 118 g. Funnet ved ved opprensing i overgangen mellom matjord og steril undergrunn etter avdekking med maskin.
- 34) En fjerdedel av en rund **dreiekvorn**. Trolig overligger. Bruddskader gjør at kun et parti på ca. 10 cm. har bevart opprinnelig, avrundet ytterkant. Tydelige konkave slitasjespor på en side. Timeglassformet hull. Hullets diameter: 5 cm. Radius fra midten av hullet til ytterkant: 21 cm. L: 21 cm. B: 19 cm. T: 7 cm.
- 35) Et fragment av en **dreiekvorn** av glimmerskifer med granater. Klare likheter med granatglimmerskiferen fra Hyllestad i Sogn og Fjordane (Baug 2002). Avrundet ytterkant og rillemerker fra tilhugging kan også peke mot en tolkning som bakstehelle, men bergarten er ikke kjent til dette formål (Weber 1983). L: 13 cm. B: 9,9 cm. T: 1,8 cm. Vekt: 304 g.
- 36) Et fragment av en **bakstehelle** av skifrig kleber. L: 11,5 cm. B: 9,9 cm. T: 1,2 cm. Vekt: 176 g.
- 37) Mulig håndtak til **smeltedigel** av leire. Sterkt sintret og delvis glassert enkelte steder. Stl: 1,9 cm. Stb: 2,2 cm. Stt: 1,2 cm. Vekt: 4 g. Funnet ved utgraving av grop S16018.
- 38–41) Stykker av esse- eller **ovnsforing** av brent leire med mulige rester av slag. Samlet vekt: 23 g.
- 42–44) **Slagg**, trolig produksjonsslagg fra jernvinne. Samlet vekt: 214 g.
- 45) To stykker **leirklining** med avtrykk av strå eller halm. Vekt: 7 g.
- 46) Fem **brente bein**. Vekt: 2 g. Funnet ved utgraving av S16018; grop.
- 47) Tre **brente bein**. Vekt: < 1 g. Funnet ved utgraving av S16067; ”tråkk”.
- 48) Tre **brente bein**. Vekt: < 1 g. Funnet ved utgraving av S16072; stolpehull.
- 49) Et **brent bein**. Vekt: < 1 g. Funnet ved utgraving av S16537; stolpehull.
- 50) Et **brent bein**. Vekt: < 1 g. Funnet ved utgraving av S16594; stolpehull.
- 51–56) **Makrofossilprøver**.
- 57–65) **Kullprøver**.

C55091/1–15. Steinalderfunn

- 1) **Flekk** med rygg. Stl: 3,7 cm. Stb: 1,3 cm
- 2) To **flekker** med bruksretusj på langsiden. Stl: 4,2 cm. stt: 0,5 cm.
- 3) **Avslag** med konkav retusj. Mulig pilskaftglatte? Stl: 2,5 cm. Stb: 1,5 cm. Stt: 5,1 cm. Funnet ved opprensing av stolpehull; S16211.
- 4) To **avslag** med rett retusj. Stl: 2,6 cm. Stt: 0,5 cm.
- 5) **Kjerne** av flint. Stl: 6 cm. Stt: 3,3 cm.
- 6) **Kølle** av grågrønn bergart av hovedtypen R. 46, men noe mer diskosformet enn typeeksemplaret. Stykket er noe smalnende i en ende. Den ene siden har dekor i form av enkle streker delvis i et rute-

mønster og delvis mer tilfeldig. Dobbeltkonisk skaft-hull. Skafthullets diameter: 2,49 cm. Skaft hullåpning overside: 2,91 cm. Skaft hullåpning underside: 3,13 cm. Stl: 9,7 cm. Stb: 9 cm. Stt: 3,7 cm. Vekt: 424 g.

7) Sterkt korrodert og skadet midtparti av **bergartsøks**.

Hverken egg eller nakke er bevart. Prikkhugget med ovalt tverrsnitt. Hornfels? L: 8,8 cm. Stb: 5,3 cm. Stt: 4,6 cm. Funnet ved opprensing i kokegrop; S16085.

8) Nakke av tilhugd **bergartsøks**. Trolig nøstvetøks av hornfels. Ovalt tverrsnitt. Rent brudd i overgang til egg. Spisst nakkeparti. L: 8,5 cm. Stb: 4,1 cm. Stt: 2,6 cm. Funnet ved rensing av stolpehull (S16168) i nordre del av feltet.

9) Nakke av grovt tilhugd, kraftig **bergartsøks**. Trolig trinnøks. Rent brudd i overgang til eggparti. L: 10,6 cm. Stb: 5,5 cm. Stt: 4,9 cm. Funnet i topplaget ved utgraving av røys, trolig gravrøys; S16425 (se C55086). Kan både være intensjonelt deponert og kommet til ved sekundærdeponi av stein plukket fra åkeren til røysa.

10) Nakke av prikkhugd kraftig **bergartsøks**. Trolig trinnøks. Flat underside, mulig tilhugget. Rent brudd i overgang til egg. Spisst nakkeparti. L: 10,1 cm. Stb: 5,4 cm. Stt: 3,9 cm. Funnet i topplaget ved utgraving av steinpakning; S16498, en mulig grav eller tilhørende gravrøys S16425 (se C55086). Kan både være intensjonelt deponert og kommet til ved sekundærdeponi av stein plukket fra åkeren til steinpakningen.

11) Egg av **bergartsøks** med mindre bruddskade i eggens ene hjørne. Helt avbrutt like etter eggpartiet. Stykket har flat underside og flatt skrånende, men ikke hvelvet, overside. Spor etter sliping tydeligst på undersiden av eggen og i overgangen til midtpartiet på oversiden. Ikke mulig å si om resten av flatsidene er slipt eller naturdannet. Kortsidene har spor etter både tilhugging og prikkhugging. L: 7,1 cm. Stb: 3,7 cm. Stt: 2 cm. Funnet ved snitting av grøft/nedgravning (S16608) i søndre ende av hus III (se C55080). Ikke mulig å si om øksa er intensjonelt lagt ned i strukturen eller sekundært deponert i forbindelse med husbygning i romertid.

12) Egg og deler av midtparti tilhørende fint slipt tosidig **øks** av grå bergart med rett egg. Trolig sandstein. Brudd hindrer fullstendig mål. Flere skader i eggen. Slipt hele veien frem til bruddskaden. L: 8,4 cm. Stb: 5,5 cm. Stt: 3,5 cm. Funnet ved rensing etter fflateavdekking i overgangen mellom matjord og undergrunn.

13) Buttnakket **trinnøks** av bergart med spor av prikkhugging og trolig sliping. Liknende form som R. 4. Flere kraftige bruddskader i eggen. L: 10,5 cm. Stb: 3,8 cm. Stt: 2,8 cm. Funnet i moderne rydningsrøys med stein på potetstørrelse i overgangssonen der skogen møter åkeren.

14) Egg og deler av midtparti tilhørende tosidig prikkhugget **øks** av bergart med ovalt tverrsnitt. Trolig trinnøks. Hvelvet på begge sider av eggen. Ingen spor av sliping. Mindre bruddskader i egg og et jevnt brudd i overgang til nakke. L: 9,9 cm. Stb: 5,3 cm. Stt: 4,1 cm. Funnet av gravemaskinfører Atle Myhre ved påføring av bortsjaktet matjord i nordøstre del av feltet.

15) Prikkhugget **trinnøks** av bergart med spiss nakke av liknende type som R. 4. Slipt egg med hvelvet overside og flat underside. L: 9,9 cm.

Stb: 1,2 cm. Stt: 1 cm. Enkeltfunn gjort i traktorspor på dyrket mark under befarings av lokaliteten med skogsarbeidere før feltsesongens oppstart.

C55539/1–8. Funn fra undersøkelsen i 2006

1) **Øks** av bergart der kun nakkefragment er bevart. Fragmentert har rektangulært tverrsnitt. Mål: Stl: 8,5 cm. Stb: 4,3 cm. Stt: 2,5 cm. Strukturnr: S16423 Rydningsrøys.

2) Del av **flekke** av flint med mulig grov retusj langs deler av den ene sidekanten. Mulige bruksspor på den andre sidekanten. Mål: Stl: 2,7 cm. Stb: 1,3 cm. Strukturnr: S16423.

3) 3 **fragment** av flint. Mål: Stl: 2,9 cm. Stb: 2,1 cm. Strukturnr: S16423 Funnet omkring røysa uder snitting.

4) Prøve, kull.

5) 2 **fragment** av flint. Mål: Stl: 6,8 cm. Stb: 3,3 cm. Strukturnr: S16429.

6–8) **Makrofossilprøver**.

Chapter 4: Rødbøl 19, 20, and 21– buildings and settlement remains from the Roman Iron Age, an iron-production site from the Middle Ages, and burials from the Early Iron Age.

Summary:

In 2005 and 2006, 4,200 sq. metres were excavated at Rødbøl farm (gnr. 2040, bnr. 2) in Larvik municipality (Rødsrud 2006; Bukkemoen 2007b). The site was situated mainly in forest, but also partially in arable land. The subsoil consisted mainly of sand and silt.

An initial assessment of the site had identified slag in some test pits (Wooley 1999). Settlement remains in the form of cooking pits, hearths, charcoal patches, and a clearance-cairn were subsequently identified in search trenches (Rødsrud 2003). During excavation, the site presented here was considered three separate entities – Rødbøl 19 (ID 112764), 20 (ID 90797), and 21 (ID 112765). A possible barrow at Rødbøl 20 turned out to be a natural feature.

Structural remains of six buildings from the Roman Iron Age and the Migration Period and a medieval iron-production site were uncovered. In addition five Roman Iron Age cairns, a ploughed-out Viking Age barrow with a ring-ditch, and some small finds were identified. This totalled 631 features, of which 423 postholes, 53 cooking pits, 15 hearths, one ancient track-way and 30 unidentified pits (see Figure 4.3). Small finds dating to the Stone Age, the Iron Age, and the Medieval Period was collected and five soil

profiles running through buried cultivation layers were recorded. The small finds and samples are listed in the collections of the Museum of Cultural History at C55078–C55091 and C55539.

